

Voruta

... O Mindaugas susiruošė ir sumanė sau nesikauti su jais atvirai,
bet pasitraukė į pilį, vardu Voruta...

Iš Hipatijaus metraščio 1251 m. įrašo

Nr. 18 (732)

2011 m. rugsėjo 17 d.

Lietuvos istorijos laikraštis

ISSN 1392-0677

Kaina 1 Lt

Šiame numeryje

2

Emilija Algaudė BUKONTIENĖ

Karaliaučiaus krašto lietuvių bendruomenės konferencija Druskininkuose, Liškiavoje ir Punkske

4

Julius NORKEVIČIUS

Prisimintas Žalio Velnio šimtmetis

12

Albinas DEMENTIŠKA

Kunigui, laisvės kovotojui, tremtiniui Mykolui Buožiui – 100

Ultimatumas yra. Ko trūksta dar?

Kas dar turėtų atsitikti, kad Lietuva pagaliau suprastų, ką pasakė Lenkija? Suprastų visa Lietuva, bet visų pirma – Lietuvos valdžia.

Apie svarbiausią tautinės nesantaikos kurstytoją Lietuvoje Lenkų rinkimų akcijos vadovą Valdemarą Tomaševskį lenkai nepasakė nė vieno oficialaus sakinio. Tai reiškia, kad V. Tomaševskis šiandien yra neformalus diplomatinis nutylėjimo sankcionuotas Lenkijos penktosios kolonos Lietuvoje vadovas.

Lenkijos užsienio reikalų ministras Radoslavas Sikorskis į Vilnių buvo atvykęs tris kartus, ir visus tris – neoficialiai. Jis nekontaktavo su savo lygio Lietuvos pareigūnais, susitiko tik su įvairiomis lenkų organizacijomis ir lenkų tautybės Lietuvos piliečiais, o tai, žinant „kresų“ politiką, reiškia diplomatinę Lietuvos valdžios legitimumą Vilniuje jei ir ne neigimą, tada bent jau ignoravimą. Ar tai daug kuo skiriasi, palieku aiškintis to norintiesiems.

Lenkijos premjeras Donaldas Tuskas į Lietuvą atvyko taip pat nekviestas, ir ne į Vilnių, bet į Palangą, ir ne atstogauti, o tam, kad galėtų Lietuvos premjerą Andrių Kubilių išsikviesti į grynai „jo teritoriją“ ir, tuo visiškai pritardamas R. Sikorskio „linijai“, dar žiauriau pažeminti „strateginį partnerį“. Palangoje D. Tuskas Lietuvos premjerą gero elgesio su Lietuvos lenkais pamokė su lietuviškomis išlygomis, o Aušros Vartuose Vilniuje jau nebeslėpė savo kortų: Lenkijos santykiai su Lietuva priklausys nuo to, kaip Lietuva elgsis su savo lenkais. Kad būtų visiškai aišku, kas čia šeimininkas, Lenkijos premjeras „patarė“ prieš Švietimo įstatymo pataisais demonstruojantiems savivaldybininkams, mokytojams, mokiniams ir jų tėvams nuo streikų susilaikyti. Vienas kitas vietinis lenkų kvailys bandė bumbėti,

Lietuvos premjeras Andrius Kubilius (kairėje) ir Lenkijos premjeras Donaldas Tuskas per susitikimą Palangoje 2011 m. rugsėjo 4 d. Radeko Pietruszkos nuotr., www.deon.pl

kad jie ir toliau streikuosią, jeigu reikės, bet mokyklia apriimo.

Buvęs premjeras Jaroslawas Kaczynskis nuvyko pas Lenkijos lietuvių ir išaiškino, kaip blogai Lietuvos lenkams ir kaip gerai Lenkijos lietuviams, bet jei Lietuvos lenkams ir toliau bus blogai, tada Lenkijos lietuviams irgi bus blogai. Kitas buvęs – buvęs prezidentas Lechas Valėsa – atsisakė priimti vieną aukščiausių Lietuvos ordinų.

Viską užbaigė dabartinis Lenkijos prezidentas Bronislawas Komorowski: lietuviška ožka pati neateis prie vežimo, be reikalo mes dvidešimt metų turėjom vilčių, reikia ją atvesdinti.

Ką visa tai reiškia kartu sudėjus? Tai

reiškia, kad Lietuvai vėl paskelbtas ultimatumas. Kaip 1938 metais. Ne toks brutalus, nes ir laikai kiti, bet ne mažiau aiškus: „Lenkija be Lietuvos gali, o Lietuva be Lenkijos – ne.“ Kitaip sakant, atėjo metas, kai galima pradėti naujosios unijos procesą.

Tikrai viskas labai palanku. Lenkija pirmininkauja Europos Sąjungai (ES). Europos Parlamentui vadovauja Jerzy Buzekas, o Parlamente reziduoja tas pats V. Tomaševskis. Geresnių sąlygų stumti prie vežimo netikusią Lietuvos ožką vargu ar bus. Tuo labiau kad 2014 metais baigiasi tarpvalstybinė Lietuvos ir Lenkijos sutartis. Kodėl ji negalėtų tapti valstybine?

Žiūrint nepriklausomos Lietuvos Respublikos akimis, visa ta gana aiškiai sinchronizuota Lenkijos institucijų vadovų pareikškimų serija reiškia tokią grėsmę Lietuvos nacionaliniam saugumui, kokia negrėsė nė 1991 metų rugpjūčio pučo Maskvoje dienomis.

Ką daro mūsų valdžia? Lietuvos prezidentė mano, kad L. Valėsa – garbingas žmogus. Nors jo akibrokštas yra neabejotinas įžeidimas ir Lietuvos valstybės pažeminimas. Tiesa, prezidentė pasakė, kad lenkų tautinis švietimas geriausias pasaulyje. Bet L. Valėsa atsisakė ordino būtent dėl to. Neišgirdo? Ar biuras blogai išvertė?

Lietuvos Seimo pirmininkė paskendusi parlamento rudens sesijos organizaciniuose darbuose, o laisvalaikio – krepšinio peripetijose.

Lietuvos premjeras džiūgauja, kad D. Tuskas liepė Lietuvos lenkams eiti į mokyklą ir mokytis lietuvių kalbos.

Lietuvos užsienio reikalų ministras atostogauja. Žiniasklaida perduoda, kad kai kas ministrą liūdina, tačiau jis „į ginčus

Nukelta į 4 p.

Ko siekė konferencija?

Gediminas PAVIRŽIS,

Vilniaus rajono savivaldybės tarybos narys

Gediminas Paviržis

Kaip ir dera, 2011 08 25 Kultūros ministerijos organizuotoje mokslineje praktinėje konferencijoje „Istorinių stereotipų įveikimas kaip priemonė etninėms įtampoms neutralizuoti“ išleista programėlė, joje numatyti pranešėjai, jų pasisakymų temos, laikas diskusijoms, rezoliucijos priėmimas.

Visgi, tokia rimta konferencija buvo labai mažai reklamuota, susidarė vaizdas, kad joje dalyvavo tik kviestiniai arba atsitiktiniai apie ją vieni per kitus sužinoję asmenys. Neabejoju, kad Vilniuje vasaros metu galima be vargo ir papildomų lėšų tokiai konferencijai rasti didesnę ir reprezentatyvesnę vietą, o ir dalyvių nestigtų, jei būtų apie tai tinkamai pranešta. Juolab, jei vienas iš pagrindinių konferencijos tikslų buvo tas, kad „neiškreiptas visuomeninių procesų ir istorijos

faktų suvokimas pasiektų plačiuosius visuomenės sluoksnius“.

Trumpame konferencijos pristatyme pažymima, kad nerimą kelia nepakankamai artikuliuota valstybės politika tautybių atžvilgiu. Su tuo reikia sutikti, nes neretai ją formuoja pavieniai žemesnio lygmens valstybės tarnautojai arba įvairūs patarėjai prie aukščiausių šalies pareigūnų. Bet įvertinus, kad visokeriopai valstybės politiką lemia po rinkimų užėmę postus valstybinės institucijose politikai, mano supratimu, jie turėjo būti pakviesti ir išsakyti savo partijų (bent jau parlamentinių) poziciją. Juk jei tai ir praktinė konferencija, tai būtent partijos, o ne kas kitas gali gerus siūlymus ar rezoliucijas realizuoti. Juolab rinkimai į Seimą ne už kalnų ir būtų gera proga paskatinti savo partijų programose nepamiršti to, kas konferencijoje kalbėta ir rezoliucijoje priimta. Deja, tarp pranešėjų jų nebuvo.

Vėlgi jei konferencija ne tik mokslinė, o pagrindiniai akcentai sudėti valstybės santykiams su lenkų tautine mažuma, būtų buvę pravartu pakviesti ir pasiklausyti Vilniaus ar Šalčininkų rajonuose esančių tautinių mažumų atstovų nuomonės.

Daug kas atėjo buvo nemaloniai nustebinti, negavę konferencijos rezoliucijos projekto. Buvome informuoti, kad ją po konferencijos paruoš pranešėjai. Neturint šio

Nukelta į 3 p.

Dr. Vaclovui Bagdonavičiui – 70 metų

Algirdas ŽEMAITAITIS, Vilnius

2011 m. rugsėjo 8 d. Vilniaus igulos karininkų ramovėje įvyko Vydūno draugijos renginys, skirtas 23-ųjų metų veiklos apžvalgai ir jos garbės pirmininko dr. Vaclovo Bagdonavičiaus 70-mečiui.

Gausūs renginio dalyviai apžiūrėjo jubilato surengtą parodėlę – Vydūno palaidojimo ir perlaidojimo nuotraukas, dokumentus, laikraščius bei draugijos perspausdintas Vydūno knygas, kai kurias buvo galima ir išigyti. Kitoje salėje sugiedojus draugijos himną „Lietuvių giesmė“ (žodžiai Vydūno, muzika Karlo Janzo), ilgametis jos pirmininkas V. Bagdonavičius savo pranešime „23-ji metai Vydūno išminties šviesoje“ trumpai apžvelgė nuveiktus darbus. Primindamas labiausiai draugijos veiklos prasmę atspindinčias akcijas – Vydūno palaikų perlaidojimą bei Vydūno „Mūsų uždavinio“ naujo leidimo išdalinimą Prezidentei, Prmjerui, Seimo ir Vyriausybės nariams, Kovo 11-osios akto signatarams, pranešėjas akcentavo mąstytojo idėjų aktualumą dabarčiai ir būtinumą tą aktualumą priminti tautai bei valstybės valdymo svertus turintiems. Minėtosios akcijos ryškios to priminimo apraiškos.

Po to beveik dvi valandas buvo pasisakymai ir sveikinimai (net iš Čikagos) Jubilatui. Kalbėjo draugijos dabartinė pirmininkė Rima Paljanskaitė, LR Kultūros ministerijos

Dr. Vaclovas Bagdonavičius

atstovas, Lietuvos kultūros tyrimų instituto direktorė dr. Jolanta Širkaitė (perėmusi jubilato pareigas), Šilutės rajono ir Pagėgių savivaldybių atstovai, įvairių organizacijų ir draugijų delegacijos, buvę bendramoksliai ir bendradarbiai bei daugelis kitų (visų neįmanoma ir išvardinti dėl vietos stokos). Visi minėjo Jubilato nuveiktus darbus, aktyvią visuomeninę veiklą, jo sugebėjimą tyliai žodžiu spręsti ginčytinus darbo klausimus,

Nukelta į 3 p.

Mažoji Lietuva

Karaliaučiaus krašto lietuvių bendruomenės konferencija Druskininkuose, Liškiavoje ir Punske

Emilija Algaudė BUKONTIENĖ, Tauragė

Folkloro ansamblis „Šešupė“ (vad. mokytojos Aldona Strojėva ir Alma Janvariova) konferencijos dalyviams koncertavo Druskininkuose

Kasmet VšĮ Karaliaučiaus lietuvių bendruomenės pirmininkas Sigitas Šamborskis padedant rėmėjams vis kitame Lietuvos kampelyje sukviečia į konferenciją Karaliaučiaus krašte dirbančius lietuvių kalbos ir etnokultūros mokytojus, lietuviškų ansamblių vadovus, draugijų pirmininkus. Tokie reikšmingi renginiai buvo prie Šyšos ir Šusties netoli Žemaičių Naumiesčio, Nidoje, Pagėgiuose, Lenkijoje ir kitur.

Atvykome į Liškiavą, nuostabaus grožio kaimą Varėnos rajone, vaizdingame kairiajame Nemuno krante. Liškiava garsėja kultūriniais paminklais, piliakalniu, alkakalniu, Jaučio pėdos ir Raganos akmenimis, architektūriniu ansambliu – Dominikonų vienuolynu.

Papietavome kavinėje „Vido malūnas“ ant gražuolės Ratnyčios kranto, susipažinome su Druskininkais, kurie vadinami sveikatos šaltinių kurortu, vienu seniausių Europoje prie Druskonio ir Mergelės akių ežerų. Stebino kruopščiai sutvarkyta aplinka, parkai ir skverai, miestą supantis 50 tūkstančių ha pušynas. Pabuvojome Naujasodės kaime už 3 km nuo Druskininkų medžio drožėjo Antano Česnulio skulptūrų ir poilsio parke, kur ant vaizdingo Ratnyčėlės upelio išdėstyta drožinių ekspozicija. Apžiūrėjome vėjo malūną, kurio keturiuose aukštuose sukauptos autoriaus skulptūros, Rūpintojėlių sieną, kompozicijas „Žmogaus ir medžio gyvenimas“, „Duonos kelias“, skulptūrą „Milžinas“, drožinius liaudies teatro tema, galeriją.

Konferencija prasidėjo Druskininkų „Atgimimo“ vidurinėje mokykloje, įkurtoje prieš 67-erius metus. Joje dirba 97 mokytojai, mokosi daugiau kaip tūkstantis moksleivių. Apžiūrėjome mokyklą, jos kabinetus, klausėmės pasakojimo apie tradicinius renginius.

Karaliaučiaus krašto lietuvių bendruomenės pirmininkas Sigitas Šamborskis pasveikino susirinkusius Mažosios Lietuvos poeto Frydricho Bajoraičio-Paukštelio eilėmis ir paskelbė konferencijos temą. Šiomet ji skirta Abelio Vilio prūsiškojo katekizmo 450-sioms metinėms. A. Vilis – evangelikų liuteronų dvasininkas, prūsų rastijs veikėjas, išvertęs į prūsų kalbą M. Liuterio „Katekizmą“.

Prof. habil. dr. Bonifaco Stundžios pranešimo tema – „Prūsų kalba ir jos paminklai“. Ji priklauso baltų (kuršių ir jotvingių) tarmių grupei. Tai archajiškiausia iš visų žinomų baltų kalbų, senoviškesnė už lietuvių ir latvių kalbas. Žinių apie prūsų kalbos gyvavimo pėdsakus išlikę nedaug. Profesorius kalbėjo apie seniausią prūsų kalbos paminklą – rankraštinių vokiečių–prūsų žodyną, vadinamą Elbingo žodynėliu. Svarbiausi paminklai – trys prūsų katekizmai, t. y. trijų vokiečių katekizmų vertimai į Sembos prūsų tarmę. Antrasis katekizmas – pataisytas pirmojo katekizmo leidimas, naujas to paties vokiškojo originalo vertimas į prūsų kalbą. Trečiasis katekizmas – didžiausias ir svarbiausias Sembų tarmės paminklas. Prof. B. Stundžia paminėjo, kad prūsų kalba tyrinėjama daugelyje pasaulio šalių. Japonijoje gyvena žmogus, tyrinėjantis trečiąjį katekizmą. Paskutinė prūsistikos knyga išleista Norvegijoje. Profesorius apgailestavo, kad yra per mažai paminklų, padedančių atstatyti prūsų kalbą.

Istorijos mokslų daktaras Algirdas Matulevičius skaitė paskaitą apie prūsus ir jų istorinę lemtį. Prūsai – baltų tauta, kalbėjusi prūsų

kalba, gyveno Baltijos regiono pietrytinėje ir vakarinėje dalyse. XIII a. Prūsų žemės siekė Vyslos (Vystulos) žemupį, Narevo (Nauros) intakų aukštupius, Deimenos (Priegliaus) ir dabartinės Mozūrijos ežerų liniją, vakaruose – Aistmares ir Baltijos jūrą. Istoriniuose šaltiniuose prūsai dažniausiai vadinami aisčiais.

Dr. A. Matulevičius kalbėjo apie prūsų vardo reikšmę. Jis pirmą kartą paminėtas IX a. nežinomo autoriaus. Rusų kalbininkas O. Trubačiovas etnonimą „prūsai“ sieja su frizų, kurie gyveno Semboje, vardu. Lietuvių kalbininkai prūsų vardą kildina iš upėvardžio Prūsra arba sieja su lietuvišku žodžiu „prusti“. Kryžiuočiai prūsais vadino visas užkariautas vakarinių baltų gentis, o šalį – Prūsiją.

Pranešėjas supažindino su vakarų baltais – tiesioginiais prūsų protėviais, jiems būdingais laidojimo paminklais. Dėl aplinkinių šalių kariaunų puldinėjimų prūsai nespėjo įkurti savo valstybės, liko karinės demokratijos stadijoje. Prūsų, ypač sembų materialioji kultūra buvo labiau išplėtoti nei kitų baltų genčių. Dėl nuolatinių puldinėjimų, karų, socialinės ir tautinės spaudos prūsų bendruomenė nyko. Protestantiškoje Prūsijos kunigaikštystėje buvo platinama liuteronybė, spartinusi prūsų suvokietėjimą. Susidarė sąlygos prūsų raštijai atsirasti ir plėtotis. XVI a. Viduryje buvo išspausdinti trys katekizmo vertimai į prūsų kalbą, nes vokiečių kunigai nemokėjo prūsiškai. Dr. A. Matulevičius priminė, kad paskutiniai prūsai, mokėję gimtąją kalbą, buvo sembai. Manoma, kad jie galutinai nutautėjo XVIII a. viduryje.

Vakare susirinkome į koncertą „Dainuojanti Donelaičio žemė“. Koncertavo Druskininkų pagyvenusių žmonių meno mėgėjų kolektyvas „Suktinis“, vadovaujamas Druskininkų „Atgimimo“ mokyklos mokytojos Ritos Mikalčienės, gyvuojantis jau 40 metų. Koncerte dalyvavo Lazdynų (Krasnoznamensko) ir Pilkalnio (Dobrovolosko) jungtinis vaikų folkloro ansamblis „Šešupė“, vadovaujamas mokytojų Aldonos Strojėvos ir Almos Janvariovos, Karaliaučiaus (Kaliningrado) vyrų ansamblis „Penki vaikai“ (vadovas Algirdas Karmilavičius), Stalupėnų (Nesterovo) lietuvių folkloro ansamblis „Žiedas“ (vad. Jonas Daukšys), Eitkūnų (Černyševskoje) vaikų ansamblis „Liepona“ (vadovė Nijolė Naimušina).

Sekmadienį išklaušėme iškilmingas šv. Mišias, kurias aukėjo Liškiavos šv. Trejybės parapijos klebonas kanauninkas Valius Zubavičius. Tai vėlyvojo baroko stiliaus bažnyčia, kurios kupolas 36 m aukščio. Joje septyni rokoko stiliaus puošnūs altoriai su skulptūromis.

Dalyvavome lietuvių kalbos ir etninės kultūros seminare tema „Lituanistinis švietimas ir papročiai“. Kauno mokytojų namų lektorės mokytojos ekspertės Birutės Kuklierienės pranešimo tema – „Literatūrinio (kultūrinio) ugdymo aktualijos mokykloje ir visuomenėje“. Mokytoja kalbėjo apie aktualijas – pakitusius mokytojų, mokinių ir tėvų santykius, kultūrinės aplinkos įtaką, masinės kultūros lygį, žmogaus santykį su kultūra, mokomosios medžiagos perteikimo būdus, knygas, skaitymo naudą, skaitant patiriamą džiaugsmą, gražią ir turtingą kalbą.

Karaliaučiaus (Kaliningrado) srities lietuvių kalbos mokytojų asociacijos pirmininkas Aleksas Bartnikas kalbėjo apie Karaliaučiaus krašto lituanistinį švietimą, jo praeitį, dabartį

Folkloro ansamblis „Šešupė“ koncertavo Punske trečiąją konferencijos dieną

ir ateitį. Priminė, kad šiame krašte, kuris ilgą laiką išsaugojo lietuvių, išleista pirmoji lietuviška knyga, gramatika, dainynas, eilės, pirmoji poema K. Donelaičio „Metai“, įkurtos pirmosios lietuviškos mokyklos.

Pranešėjas apžvelgė Mokytojų asociacijos veiklą per 16 metų nuo jos įkūrimo 1995 m. rugsėjo 15 d. Asociacijoje 29 mokytojai, lietuvių kalbos ir etninės kultūros mokoma 20-tyje Karaliaučiaus srities bendrojo lavinimo įstaigų, veikia šeši lietuvių ansambliai. Asociacija – tai visuomeninė organizacija, kurios tikslas – testuoti krašto lituanistines tradicijas, mokyti lietuvių kalbos, tobulinti mokytojų kvalifikaciją, populiarinti lietuvių kultūrą, kultūrinį paveldą, stiprinti ryšius su Lietuva. Asociacija organizuoja seminarus, konferencijas, metodinius užsiėmimus. Šiomet mokytojų kvalifikacijos kėlimo kursuose dalyvavo 14 mokytojų, antroji kursų dalis buvo Vilniuje. Prieš 4 metus lietuvių kultūros ir informacijos centras, bet jis iki šiol nėra juridškai įteisintas. Buvo manoma, kad regioninė Karaliaučiaus srities lietuvių tautinė ir kultūrinė autonominė koordinuota visą lietuvišką veiklą, bet ji iki šiol yra tik formali. Pernai į Karaliaučiaus srities mokyklas iš Lietuvos važinėjo 11 mokytojų, šiemet tik 6. Mokytojų kadru klausimas aktualus, nes nei vienas srities gyvenantis mokytojas neturi lituanistinio išsilavinimo. Karaliaučiaus (Kaliningrado) I. Kanto universiteto rektoratas šioje mokymo įstaigoje nori atkurti buvusio Lietuviško seminario tradicijas.

A. Bartnikas priminė, kad Asociacijos iniciatyva paruošta pavyzdinė lietuvių kalbos ir etninės kultūros fakultatyvų integruota programa Karaliaučiaus srities mokymo įstaigoms. Asociacijos pirmininko iniciatyva kasmet Karaliaučiaus mokyklų, kur mokoma lietuvių kalbos, vadovams rengiamos išvykos į Lietuvą, jie pabuvoja Lietuvos mokyklose. Tradiciniai asociacijos renginiai: lietuvių kalbos olimpiados, kurių jau buvo 11, vaikų lietuviškos dainos festivaliai „Skambėk, skambėk, lietuviška dainele“, Tolminkiemyje (Čistyje Prudy) organizuojamos poezijos popietės, talkos, skirtos K. Donelaičiui, jaunimo, mokytojų konferencijos, seminarai, tobulinimosi kursai, šventės, kiti svarbūs lietuvių renginiai.

Karaliaučiaus lietuvių bendruomenės pirmininkas Sigitas Šamborskis kalbėjo apie lietuvių išsaugojimo ir puoselėjimo reikšmę Karaliaučiaus krašte. Jo pasiūlymu Kaliningrado srities lietuvių bendruomenės, kurios faktiniu valdybos pirmininku p. S. Šamborskis yra ir dabar, atstovybė Lietuvoje Viešojoje įstaigoje „Karaliaučiaus lietuvių bendruomenė“ pervadinta „Labdaros ir paramos fondu Karaliaučiaus lietuvių remti“. Akcentuota, kad Lietuvos valstybė neremia viešosios įstaigos. Steigėjų pritarimu S. Šamborskis atleistas iš senoji pavadinimo bendruomenės pirmininko pareigų, suteikiant jam igaliojimus vadovauti naujai pertvarkytam fondui, kuriam po pertvarkymo atiteks visos lėšos ir turtas bei išpareigojimai. Konferencijoje buvo perskaitytos ir priimtos rezoliucijos. Nutarta kreiptis į Lietuvos Respublikos Seimą, Vyriausybę dėl bevizio režimo tarp Rusijos Kaliningrado (Karaliaučiaus) srities ir Lietuvos. Priimtas kreipimasis dėl Karaliaučiaus srityje dirbančių mokytojų socialinių garantijų. Kaliningrado srityje dirbantys mokytojai Lietuvos Respublikos Užsienio reikalų ministerijos iforminti tik kaip paslaugų teikėjai, todėl neturi jokių socialinių garantijų Lietuvoje, nemokamas

atlygis už vasaros darbą, neskaiciuojamas darbo stažas, vos tris kartus per mokslo metus mokėtas darbo atlygis ir kelionių išlaidų kompensacijos.

Bendruomenės pirmininkas Sigitas Šamborskis įteikė mokytojams, ansamblių vadovams, srities lietuvių draugijų pirmininkams, dainininkams padėkos raštus, lietuviškų knygų.

Karaliaučiaus krašto lietuvių kolektyvai bei mūsų bičiuliai Kauno folkloro klubas „Liktuzė“ dalyvavo 18-toje Druskininkų regioninėje Dainavos krašto folkloro šventėje „Liaudies dainuotos M. K. Čiurlionio pamėgtos“. Karaliaučiaus srities vaikų kolektyvų nariai buvo pakviesti pasimėgauti Druskininkų Vandens atrakcionų parko pramogomis. Visus konferencijos dalyvius sužavėjo Kauno folkloro klubo „Liktuzė“ (vadovė Jūratė Švidinskienė) organizuotas Romansų vakaras.

Trečiąją konferencijos dieną vyko į Punską, miestelį Lenkijos šiaurės vakaruose, Suvalkų vaivadijoje, prie Punios ežero. Dalyvavome Žolinės šventės renginiuose, šv. Mišiose, lankėmės kraštotyros muziejuje, šventinėje mugėje, Punsko Kovo 11-osios licėjuje apžiūrėjome kardelių, jurginų ir astrų parodą, kurią organizavo Lietuvos gėlininkų draugija.

Punsko lauko scenoje vyko etninių žemių lietuvių folkloro festivalis „Kalba duonelė“. Kartu su Punsko ir Seinų krašto lietuvių kolektyvais koncertavo ir Karaliaučiaus krašto lietuviškieji ansambliai bei Kauno folkloro klubas „Liktuzė“.

Dėkojame p. Sigitui Šamborskui už galimybę Karaliaučiaus krašte gyvenantiems ir dirbantiems lietuviams pabuvoti gražiausiose Lietuvos vietose, lietuviškajame Punske, paklausti skambesio dainingos vietos džiugų kalbos, patirti susitikimų džiaugsmą, nuširdaus bendravimo akimirkas. Ačiū rėmėjams: Lietuvos Respublikos kultūros rėmimo, Mažosios Lietuvos ir Tautos fondams, Lenkijos lietuvių etninės kultūros draugijai, Kauno folkloro klubui „Liktuzė“. Dėkojame pagalbininkams: VšĮ Liškiavos kultūros centrui, Liškiavos šv. Trejybės parapijos klebonui kanauninkui Valiui Zubavičiui, Druskininkų „Atgimimo“ mokyklos kolektyvui ir jos direktorei Danutei Časienei, Druskininkų pagyvenusių žmonių meno mėgėjų kolektyvui „Suktinis“ ir jų vadovei Ritai Mikalčienei, Druskininkų kultūros centrui, Karaliaučiaus srities lietuvių kalbos mokytojų asociacijos pirmininkui Aleksui Bartnikui, kelionės koordinatoriui mokytojai Algirdui Karmilavičiui ir visiems, prisidėjusiems prie sklandaus šios konferencijos organizavimo.

Punsko–Seinų lietuviai bei Karaliaučiaus krašto lietuvių draugijų pirmininkai, mokytojai, ansambliciai pageidavo susitikti su Lietuvos Respublikos Užsienio reikalų ministerijos atstovais. Žinojome, kad į Punską buvo atvykęs Lietuvos Respublikos Užsienio reikalų ministerijos Užsienio lietuvių departamento direktorius p. Arvydas Daunoravičius bei keletas Lietuvos Seimo narių. Deja, oficialūs Lietuvos atstovai etninių žemių lietuvių folkloro festivalyje „Kalba duonelė“, kuriame dalyvavo daugiau nei 10 kolektyvų iš Punsko–Seinų krašto, Karaliaučiaus srities ir Lietuvos (beje, remtame LR Užsienio reikalų ministerijos), nedalyvavo ir etninių žemių lietuvių nepasveikino.

Autorės nuotr.

Dr. Vaclovui Bagdonavičiui – 70 metų

Algirdas ŽEMAITAITIS, Vilnius

Dr. Napoleonas Kitkauskas (kairėje) sveikina jubiliatą dr. Vacį Bagdonavičių

Vilniaus igulos karininkų ramovės folkloro ansamblis „Vilnelė“ (vad. Laima Purlienė)

Susirinkusieji giedoja Vydūno draugijos himną

Atkelta iš 1 p.
linkėjo stiprios sveikatos ir naujų veikalu, dovanojo ne tik gėles, bet ir įvairias dovanas; buvo aprištas vardine tautine juosta.

Renginį vedė Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto direktoriaus pavaduotoja dr. Aušra Martišiūtė. Programoje dalyvavo dainininkas Danielius Sadauskas, Vilniaus igulos karininkų ramovės folkloro ansamblis „Vilnelė“. Po oficialios renginio dalies vyko jo pratesimas Vydūno draugijos patalpose.

Trumpai apie jubiliatą

Filosofas, literatūrologas, Mažosios Lietuvos kultūros tyrėjas ir žymiausias Vydūno kūrybos tyrinėtojas bei propaguotojas Vaclovas (rašoma ir Vacys) Bagdonavičius gimė 1941 09 02 Gervėnuose (Kurtuvėnų vlsč.), 1965 m. baigė Vilniaus universitetą (lietuvių kalbą ir literatūrą). 1965–1969 m. šio universiteto tarybos mokslinis sekretorius, 1969–1972 m. – aspirantas. Nuo 1972 m. dirbo Lietuvos kultūros, filosofijos ir meno institute (pavadinimas keitėsi keletą kartų), nuo 1992 m. šešiolika metų jo di-

rektorius. Humanitarinių mokslų daktaras 1993 m. (filosofijos mokslų kandidatas 1987 m.). Nuo 1996 m. dėstė Vilniaus pedagoginiame universitete, docentas.

1988 11 05, praėjus dviem savaitėms po Sąjūdžio steigiamojo suvažiavimo, kartu su kitais Vilniuje įkūrė visuomeninę kultūros Vydūno draugiją ir jai vadovavo, dabar jos garbės pirmininkas. Indijos bičiulių draugijos vienas iš steigėjų (1967 m.). Lietuvos kultūros fondo valdybos, Tautos namų tarybos, Mažosios Lietuvos reikalų tarybos narys, buvo žurnalų „Filosofija. Sociologija“ bei „Humanistica“ red. pavaduotojas, almanachų „Ramuva“, „Naujoji sąmonė“ vienas iš atsakomųjų redaktorių.

Pagrindinės tyrimo sritys – Lietuvos filosofijos bei etninės minties istorija, etikos teorija, literatūros istorija, XIX a. pab.–XX a. pr. Mažosios Lietuvos kultūra. „Mažosios Lietuvos enciklopedijos“ (I–IV t., 2000–2009 m.) Redakcinės kolegijos narys, pirmininkas (IV t. vyr. redaktorius). Daugiausia dėmesio skiria Vydūno kūrybiniam palikimui ir jo reikšmei Mažosios Lietuvos dvasiniam gyvenimui tirti. Išleido knygas „Filosofiniai Vydūno humanizmo pagrindai“ (1987

m.), „Vydūno etika“ (1999 m., 2 leid. 2003 m.), „Sugrįžti prie Vydūno“ (2001 m.), „Vydūnas. Trumpa biografija“ (2005 m., 2 leid. 2008 m.), „Spindulys esmi begalinės šviesos: etiudai apie Vydūną“ (2008 m.), parengė Vydūno raštus (1–4 t., 1990–1994 m.), sudarė ir suredagavo straipsnių rinkinį „Vydūnas lietuvių literatūroje“ (1994 m.), Vydūno veikalų apie sveiką gyvenseną rinkinį „Sveikata, jaunumas, grožė“, „Gimdymo slėpiniai“ (1991 m.), jo kūrybos rinkinį rusų kalba „Tikiu šventąja paslaptimi“ (1994 m.), kartu su Tomu Staniku parengė fotografinius Vydūno traktatų „Mūsų uždavinis“ (2010 m.) ir „Sąmonė“ (2011 m.) leidimus. Paskelbė daugiau kaip 200 straipsnių, brošiūrų, recenzijų Lietuvos ir užsienio spaudoje, perskaitė keliolika pranešimų mokslinėse tarptautinėse bei Lietuvoje vykusiose konferencijose. Vadovavo vieno iš Lietuvos nacionalinio saugumo koncepcijos projektų kūrimui, sudarė šiai koncepcijai skirtą darbų rinkinį „Lietuvos nacionalinis saugumas: Teorija ir realijos“ (1994 m.).

V. Bagdonavičiaus rūpesčiu iš Detmoldo (Vokietija) buvo pervežti ir 1991 10 19

Bitėnų–Rambynų kapinaitėse perlaidoti Vydūno (1868–1953) palaikai. 1992 m. įrengta Vydūnui skirta ekspozicija Lipės krašto tyros muziejuje Detmoldo. Apdovanotas Čikagos Vydūno fondo premija (1992 m.), almanacho „Varpai“ literatūrine premija (2009 m.), pirmo laipsnio medaliu „Už nuopelnus Tautai ir Vilniui“ (2009 m.). Išrinktas Pagėgių krašto Garbės piliečiu (2010 m.). Su Vydūno draugija kasmet tvarko Bitėnų kapinaites.

Įsiklausykime į V. Bagdonavičiaus vydušiškus žodžius:

Kam atgimimo metu jau artimiau buvo pažįstamas Vydūno idėjinis palikimas ir žinomos tikrosios jo radimosi intencijos, tam regėjosi gražios tautos atsigavimo perspektyvos, kurios, rodėsi, tiesis tame palikime akumuliuotos išminties spindulių rodoma kryptimi. Tada buvo intuityviai suvokta, vardan ko pakyla tauta, vardan ko ji veržiasi būti sau tauta, o žmogus sau žmogumi. Toji pakilusioji tauta buvo graži tauriu dvasingumu spindėjimu, kilnia drąsa, širdingu vieningumu, bekompromisio tiesos ir teisingumo siekimu.

Jono Česnavičiaus nuotr.

Dokumentai

Pietryčių Lietuvos metų mokytojo premijos skyrimo nuostatai

I. Bendrieji nuostatai

1. Pietryčių Lietuvos metų mokytojo premijos skyrimo nuostatai reglamentuoja mokytojo atrankos kriterijus ir premijos skyrimo tvarką.

2. Premiją steigia Lietuvių švietimo draugija „Rytas“.

3. Premijos tikslas – įvertinti Pietryčių Lietuvos mokytojų praktinės veiklos nuopelną ir indėlį į Pietryčių Lietuvos tautinę darną, jos integravimąsi į Lietuvos visuomenę.

4. Premijos dydis – 1 000 Lt. Premija skiriama kiekvienais metais Tarptautinės mokytojų dienos proga. Kartu su premija įteikiamas diplomai.

II. Kandidatų premijai gauti atrankos kriterijai

5. Kandidatams taikomi atrankos kriterijai:

5.1. tautinio, pilietiško sąmoningumo, kitų bendražmogiškųjų vertybių diegimas kuriant atvirą mokyklą;

5.2. mokytojo praktinės veiklos rodikliai: mokytojo ir jo ugdomų mokinių pasiekimai ir pažanga (įvairių rajono, respublikos olimpiadų, konkursų, parodų, sėkmingo ugdymo (-si) rezultatai);

5.3. mokytojo mokymo metodiniai darbai (vadovėliai, ugdymo programos, mokymo priemonės ir kt.), kvalifikacijos renginiai, autentiškos patirties sklaida, dalyvavimas nacionaliniuose ir tarptautiniuose projektuose;

5.4. mokytojo vaidmuo diegiant dalykines ir metodines inovacijas;

5.5. aktyvus dalyvavimas miesto, rajono, šalies pedagoginėje ir visuomeninėje, eksperimentinėje ir mokslų tiriamojoje veikloje;

5.6. konceptualūs darbai švietimo srityje formuojant ir įgyvendinant švietimo strategijas.

III. Premijų skyrimo tvarka

6. Kandidatus premijai gauti siūlyti turi teisę švietimo įstaigų vadovai, švietimo asociacijos, mokiniai, jų tėvai ir jų organizacijos.

7. Įstaigos vadovas teikia kandidatūrą mokyklos tarybai ir, esant tarybos pritarimui, rengia rekomendaciją ir iki rugsėjo 25 d. pristato Lietuvių švietimo draugijai „Rytas“ adresu:

Juodžių g. Nr. 26-1,
Marijampolis,
LT-13210 Vilniaus r.

Patvirtinta Lietuvių švietimo draugijos „Rytas“ pirmininko Algimanto Masačio
2010 06 30

Nuomonės, diskusijos, komentarai

Ko siekė konferencija?

Gediminas PAVIRŽIS,

Vilniaus rajono savivaldybės tarybos narys

Atkelta iš 1 p.

dokumento, kuriame būtų suformuoti pagrindiniai konferencijos siūlymai, rekomendacijos, vargu ar įmanoma argumentuotai dalyvauti diskusijose, pateikti dokumentui pastabas, paremti atskiras pozicijas ar joms oponuoti.

Demokratinėje visuomenėje kiekvienas gali reikšti savo nuomonę, oponuoti valdžios sprendimams, tačiau neaukiai pasijunti, kai tai daro valstybės tarnautojas, nepatenkintas valstybinės valdžios sprendimais. Savo tezęms pagrįsti teko išgirsti savotiškai įdomią argumentaciją dėl Vilniaus krašto lenkų tautybės gyventojų tautinimo: „Jei, sakoma, kad per 20 tarpukario metų, jie buvo nutautinti, tai kodėl dabar po 20 nepriklausomos Lietuvos metų mes jų neatitautiname.“

Kiekvieno žmogaus tautinis pasirinkimas šventas ir gerbtinas. Nemačiau valstybėje nei vieno žingsnio ar sprendimo, paneigiančio tai. Niekas nesiekia jų „atitautinimo“, norima, kad jie kaip ir visų tautybių Lietuvos piliečiai jaustųsi reikalingi valstybei. Tačiau lyginant šiuos du periodus, reikia nepamiršti tarybinių laikų penkiasdešimtmečio, kai Pietryčių Lietuvoje dominavo rusų kalba ir jau visai nesuprantamas okupacinės lenkų valdžios ir demokratiškais pagrindais valdomos Lietuvos valstybės santykių su ten gyvenančiais žmonėmis palyginimas. Lietuvos lenkai yra mūsų tautos dalis. Jei kas mano kitaip, priminsiu, kad šviesios atminties palaimintasis popiežius Jonas Paulius II, 1994 m. lankydamasis Lietuvoje, susitikime Šv. Dvasios bažnyčioje su vietos lenkais kreipėsi į juos kaip į lenkų kilmės lietuvių.

Priboškė, kad kiekvienam prieinamos Lietuvos ir Lenkijos 1994 m. sutarties nuostatos nežinomos profesoriams, aiškinantiems jas taip, kaip tai daro aukšti Lenkijos pareigūnai. Gaila, kad daugelis pranešimų teorinio, kabinetinio pobūdžio. Gyvenime daug kas nėra taip. Esu ilgai dirbęs ir dabar

aktyviai bendrauju su šio krašto žmonėmis, kurių paprastumas, draugiškumas, nuoširdumas yra neginčijami. Tikras vaizdas atsiveria, kai kalbamasi su paprastais žmonėmis, nedalyvaujant vietos administracijos atstovams.

Objektyvumo dėlei reikia pasakyti, kad kalbėtojai kažkiek išsakė kritikos ir apie lenkų nacionalizmo apraiškas. Gal ir klystu, tačiau pasisakymų akcentai su istorija pasirodė labai mažai sietini: pavardžių, vietovardžių rašymas kitomis kalbomis, lietuviškos abėcėlės papildymas, naujo Švietimo įstatymo kritika.

Kadangi ruošiami Švietimo įstatymo poįstatyminiai aktai, valstybinių lygiu diskutuojama dėl vietovių ir pavardžių rašymo ir nevalstybine kalba, ši konferencija, regis, gali tapti kaip priedanga paremti siūlomus sprendimus, kurių reikalauja LLRA vadovai bei jų rėmėjai čia ir užsienyje.

Vilniaus rajono savivaldybės vadovai atvirai nevykdo teismų sprendimų dėl gvtvių pavadinimų rašymo valstybine kalba, teisiniamiesi tuo, kad jie pritaria gyventojų „savarankiškiems“ poelgiams ir tikisi, kad Vyriausybė įsiklausys ir patenkins jų norus. Reikia sutikti su kai kuriais pranešėjais, taip pat pokalbių su dalyviais pertraukų metu išgirstomis mintimis, kad tokių reikalavimų tenkinimas santykių su Lenkija nepagerins, tačiau esmė, manyčiau, ne čia. Įteisinus faktinę padėtį, neįgyvendinus teismo nutarties, pripažįstama valstybinės valdžios negalia, sumenkinama valstybinė kalba, ugdomas dar didesnis nepamatuotas spaudimas ir teisinis nihilizmas.

Gera, jei bus, kaip žadėta, išspausdinti ir tinkamai pavišinti visi pranešimai. Visuomenė turės galimybę pati įvertinti pranešėjus ir konferencijos naudą. Tikėkimės, kad to paties sulauks ir konferencijos rezoliucija, kurios likimas dabar jau konferencijos sumanytojų sąžinės reikalas.

Lietuvos laisvės kovų istorija

Prisimintas Žalio Velnio šimtmetis

Julius NORKEVIČIUS, Vilnius

Tėvynės pažinimo draugijos Vilniaus skyrius į Žaslių kraštą organizavo išvyką, kuri skirta Didžiosios Kovos apygardos vado bei kitoms šio krašto sukaktuvėms paminėti. Išvykos pradinis taškas – prie šiandien neveikiančios, todėl gerokai apleistos Kaugonių geležinkelio stotelės pastato. Šalia bėgių, kuriais su trumpomis pertraukėlėmis tai viena, tai kita kryptimi dunda traukiniai, ant kalvelės kuklus paminklas: iš laukų atvežta didoka granito riedulį puošia lietuviška metalo saulutė, kryžius ir atminimo lenta. Tautotyryninkus lydėjusi Didžiosios Kovos apygardos ryšininkė Onutė Kondrotaitė-Trakimienė-Snieguolė ir jos sūnus Gediminas paaiškino, kaip ir kodėl šis paminklas pastatytas čia. Kaugonių geležinkelio stotelės apsaugos būrio vadas 1941–1944 m. buvo Kaišiadorių policijos vachmistras Jonas Misiūnas. Jis čia pradėjo kaupti ginklus, artėjant antrajai tarybinei okupacijai organizavo pasipriešinimo grupes, būrį. Ir 1944 m. liepos 12–14 d. pirmieji kovotojai ir jų vadas, pasivadinęs Žalioju Velniumi, pasitraukė į mišką. Greitai nedidelis kovotojų būrelis gausėjo ir išaugo į partizanų Didžiosios Kovos apygardą.

Jonas Misiūnas-Žalias Velnias, gimęs 1911 m. sausio 15 d. Poliesės dvare, Pušaloto valsčiuje (dabar Panevėžio r. Pamiškės k.), 1931 m. išėjo tarnauti į Lietuvos kariuomenę. Tai nepaprastai gabus kariškis, turėjo organizatoriaus talentą. Buvo neapsakomai talentingas, lieknas, aukštas, vyriškai gražus, tvirtas, kariškai pasitempęs, reiklus sau ir kitiems. Jono Misiūno-Žalio Velnio organizuota ir vadovaujama Didžiosios Kovos apygarda aktyviai veikė Vilniaus, Kaišiadorių, Trakų, Ukmergės krašte ir gerai žinoma visoje Lietuvoje. Okupantai taip pat visomis išgalėmis stengėsi šią veiklią partizanų apygardą sunaikinti, bet ji išsilaikė

iki 1953 m.

Pasakojimą gražiai papildė partizanų dainos. Kartu su tautotyros entuziastais keliavę Lietuvos kariuomenės Vilniaus igulos karininkų ramovės folkloro ansamblio „Vilnelė“ (vadovė Laima Purlienė) aštuoni dainininkai daugiausiai dainavo Kaišiadorių krašto partizanų dainas. Bet vieną kitą ir kitų apygardų. Todėl tautotyryninkams dainininkams pritariant svajingai liejosi:

*Vėl suksis ratelis vienlangėj pirkeleį,
Ir plauks tylūs žodžiai maldos.
Veltui motinėlė lauks savo sūnelių,
Trys sūnūs negrįš niekada...*

Ar tik trys?! Ne vienas klausė savęs mintyse.

„Didžiosios Kovos apygardai priklausė 4 rinktinės. Kiekvienoje iš jų 4 batalionai, kelios ir net daugiau kuopų. Pradžioje buvo viena kita kuopa, kuriose kovėsi apie 3 000 partizanų. Apygarda turėjo 16 000 gerai ginkluotų vyrų. Iš jų 6 000 veikė pagrindyje, vadinamajame vietiniame dalinyje, ir mūšiuose dalyvavo kai reikėjo“, – skaitome DK apygardos štabo viršininko Benedikto Trakimo-Genelio atsiminimuose. O kiek jų išliko? Pacituotų atsiminimų autorius užsiminė, kad grįžęs iš lagerių tik vieną kitą susitiko.

Tikslaus atsakymo į klausimą neišgirdome ir iš dr. K. Račausko, kuris rodė žuvusių partizanų (beveik visi iš jo gimtųjų Bekštonių) nuotraukas. Gimtinės istorijai skirtoje monografijoje (*Bekštonys, „Gimtinė“*, 2009) jis rašo, jog daugelis šio kaimo jaunų vyrų buvo Didžiosios Kovos apygardos partizanai. Bekštonių vyrai Zigmas Malūnavičius, Viktoras Perednis, Stasys ir Jonas Zarpnickai, Viktoras Jankūnas, Pranas Lažaunykas ir kt. buvo įkūrę DKA bataliono vado Vinco

Žukausko-Putino pagalbinį ūkį. Beveik visi bekštoniečiai partizanus rėmė maistu, pinigais, drabužiais. Aktyvūs rėmėjai buvo K. Račausko, gretimame kaime gyvenusios išvykos vadovės B. Mikulytės šeimos. Stebėtis nereikia: Bekštonių, kitos Žaslių krašto šeimos buvo gausios, ir kiekviena savo vaikams skiepijo didžiausias lietuvių vertybes – meilę Tėvynei ir pareigą ją ginti, ištikus pavojui. Monografijos autorius neslepia, kad jo tėvų namuose nekartą lankėsi, nakvojo apygardos vadas Jonas Misiūnas-Žalias Velnias su artimiausiais bendražygiais. Buvo apsistojęs ir bene per patį didžiausią apygardos susirėmimą 1945 m. balandžio 12 d. su NKVD kariuomene, stribais Račauskų sodyboje.

Po kiekvienų kautynių šeimos patirdavo nemažai kančios – žiaurūs tardymai, persekiojimai. Tai kentė kiekviena partizano šeima, į priešų rankas patekė laisvės kovotojai. Apie tai atsiminta, sustojus Žasliuose, prie buvusios NKVD būstinės, žvelgiant į miestelio pasikeitusią centrinę aikštę, kur buvo suguldomi išniekinimui enkavėdistų nužudyti Didžiosios Kovos apygardos partizanų kūnai. Tai liudija atminimo lenta ant buvusios *strībų* sienos. „Vilnelė“ padainavo gaudžią dainą apie sukniubusią motiną ant enkavėdistų neatpažįstamai iškankinto, sudaužyto sūnaus kūno.

NKVD agentų pastangomis ir buvusio kariuomenės draugo išduotas į priešo rankas 1946 m. rugpjūčio 14 d. pateko ir apygardos vadas Žalias Velnias. Vietoje ir Vilniuje buvo žiauriai tardomas. Kančios tęsėsi Maskvoje. Nekartą tardė ir pagarsėjęs žiaurumu L. Berija. Apie tai prof. O. Voverienė perskaitė ištrauką iš žurnalisto I. Ignatavičiaus knygos. Manoma, kad šis garsus partizanų vadas 1947 m. kovo 11 d. nužudytas Butyrkų kalėjime.

Jonas Misiūnas-Žalias Velnias

Jonui Misiūnui-Žaliam Velniumi 1997 m. gruodžio 22 d. po mirties pripažintas kario savanorio statusas. 1999 m. gegužės 19 d. Lietuvos Respublikos Prezidento dekretu apdovanotas Vyčio kryžiaus 2-ojo laipsnio ordinu. O prieš metus jam suteiktas pulkininko laipsnis.

Taip pat prisimintas ir 1831 m. sukilimo, kurio 180-ąsias metines šiemet pažymime, apskrities vadas Vincentas Matuševičius, kurio 40 žmonių būrys Žasliuose susijungė su Gabrielio Oginskio būriu. Pasižymėjo Kėdainių, Baisogalos, Auseniškių kautynėse, dalyvavo puolant Vilnių. Neužmirštas ir netoli Žaslių dvare gyvenęs generolas leitenantas Pranas Liatukas, Lietuvos kariuomenės štabo viršininkas, laikinai ėjęs vyriausiojo karo vado ir apsaugos ministro pareigas.

Nuomonės, diskusijos, komentarai

Lietuvos valdžia pažemino 1941 m. Birželio sukilimą

Leonas KEROSIERIUS, Vilnius

Žinome, kad 2011-ieji – Laisvės gynimo ir didžiųjų netekčių atminimo metai. Lietuva skiria didelį dėmesį Nepriklausomybės kovų įprasminimui ir atminimo paminėjimams.

Daugeliui žinoma, kad tarp šių svarbių įvykių ypač svarbią reikšmę turi 1941 m. birželio 22–28 d. sukilimas. Sukilėliai sudarė vyriausybę, išlaisvino Lietuvą nuo sovietų, paskelbė Nepriklausomybės atstatymo deklaraciją ir ėmėsi taikios valstybės misijos. Sukilimas pareikalavo daug aukų – žuvo apie 2 700 sukilėlių, tūkstančiai buvo įkalinti, ištremti.

Šiemet Lietuva minėjo Birželio sukilimo 70-ąsias metines. Didelio dėmesio susilaukė birželio 21 d. vykęs minėjimas Lietuvos mokslių akademijos Didžiojoje salėje. Čia dalyvavo tų įvykių dalyviai, partizanai, politiniai kaliniai, tremtiniai, mokslininkai, sąjūdininkai, jaunimas.

Pranešimuose ir diskusijose buvo pasakyta ir akcentuota, kad Birželio sukilimas vienas iš svarbiausių Lietuvos Nepriklausomybės kovų etapų. Birželio sukilimo dvasia vyravo politinių kalinių ir tremtinių gyvenimuose, 1944–1953 m. partizaniniame kare ir Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio 1949 m. vasario 16 d. deklaracijoje, sovietinės okupacijos ir komunistinio genocido laikmečiu. Sąjūdis Nepriklausomybės atstatymo kovose naudojo 1941 m. sukilėlių patirtimi.

2011 06 21 iš Katedros aikštės ir Mokslių akademijos gausus Lietuvos patriotų būrys nužygiavo į Rasų kapines pagerbti žuvusiųjų už Lietuvos Nepriklausomybę. Jaunimo rankose nužudytųjų ministrų, karininkų, dvasininkų, valstybės veikėjų ir politikų portretai. Didžiausio dėmesio

ir pagarbos susilaukė neturintis analogų pasaulyje atidengtas kenotafas moterims, žuvusioms už Lietuvos Nepriklausomybę. Skauda širdį, kad Nepriklausomybės laikmečio ministrai, valstybininkai ir politikai nepasirūpino, kad prie valstybinių įstaigų būtų pritvirtinti nužudytųjų portretai arba žuvę kitaip pagerbti.

Lietuvos politikai ir valdžios elitas dažnai savaip supranta iškilių istorinių įvykių datų paminėjimą. Birželio sukilimo 70-mečio minėjimo renginiuose nedalyvavo aukščiausios Lietuvos valdžios institucijos. Aukščiausieji pakylėtieji neįmoko istorijos pamokų (arba ignoruoja), nusigrėžė nuo tų įvykių dalyvių, pažemino Laisvės kovotojus ir šimtus tūkstančių jų rėmėjų, nenusilenkė prie didvyrių kapų, nesikreipė į tautą. Sostinė valdžiusios partijos rūpinosi tautos išdavikų ir kolaborantų paminklinių skulptūrų išsaugojimu ir pagrindinį dėmesį sutelkė, kad nuo Žaliojo tilto nebūtų nukeldintos sovietinių okupantų skulptūros. Panašių pozicijų laikėsi visų kadencijų prezidentūros, seimai ir vyriausybės. Taip niekinamas tautiškumas ir patriotiškumas.

Ant Lietuvos Laisvės aukuro sudėta daugybė aukų. Aukščiausios Lietuvos valdžios institucijos nepasirūpino, kad Lietuvos sostinėje Vilniuje Lukiškių aikštėje būtų pastatytas paminklas Kovojusiems ir žuvusiems už Lietuvos laisvę. Vilnius yra viena iš nedaugelio pasaulio sostinių, neturinti Laisvės simbolio – pagarbos, susikaupimo ir nusilenkimo vietos.

Mes privalome pasirūpinti, kad 1941 m. Birželio sukilimui būtų suteiktas Nepriklausomybės atstatymo statusas.

Nuomonės, diskusijos, komentarai

Ultimatumas yra. Ko trūksta dar?

Atkelta iš 1 p.

nesivelia“ – tegul sau lenkai šneka.

Lietuvos krašto apsaugos ministrė gedi vieno iš dviejų sudužusių Lietuvos karinių lėktuvų ir rauda, kad Premjeras neskiria pinigų gynybai. Vyriausybės vadovas jai atsako, jog esame saugūs po NATO skėčiu. Juo labiau kad kokios nors agresijos atveju į Lietuvą mūsų ginti įžengtų NATO kontingento Lenkijos karinės pajėgos.

Kur mūsų darbščiausias, į visus me-muarinius renginius spėjantis europarlamentaras, Saudargo-Skubiševskio pakto krikštatėvis Vytautas Landsbergis, kur visa mūsų europarlamentarų delegacija? Kada visi Lietuvą tvarkantys ir jai atstovaujantys žmonės pradės veikti kaip viena komanda – valstybės vadovybė?

Politologais save vadinantys rašytojai aiškina, kad visa, kas šiandien vyksta Lenkijoje, yra karštligė prieš rinkimus. Atseit atėjo ir praeis.

Atėjo, bet nepraeis. Ir ne atėjo, o iškilo. Iškilo tai, kas sudarė ilgaamžę Lenkijos santykių su Lietuva šerdį: absorbuoti šią karingą ir darbščią naciją, įvelkant ją į lenkų kalbos drabužių ir senbuvų baltų kraują perliejant į savo slaviškąjį. Kaip jau padaryta ne vienai genčiai.

Kad ir užtrunka tai amžių kitą, iki šiol viskas sekėsi neblogai. Kodėl nebaigus proceso iki pabaigos, juk visos prielaidos – kaip ant delno. „Litvinų“ ūkis nualintas, tauta supriešta ir išsivaikšto, dalis jos „šviesuolių“ net puikuoja si Lenkijos ordinais, o ginklu pasipriešinti kokiai nors kosovizuotai agresijai Lietuva nepajėgtų: kariuomenė, nors ir patriotiška, per maža, Europa rezignavusi.

Romualdas Ozolas

Kas dar turėtų atsitikti – nesvarbu, ar Lenkijoje, ar Lietuvoje, – kad Lietuvos vadovybė pagaliau aiškiai pasakytų pasauliui: toks Lietuvos kaimynės Lenkijos elgesys nesiderina ne tik su ES valstybės normaliu kaimyniškumu, bet ir su elementariausiomis dabartinėmis tarptautinės teisės normomis?

Tyla šiandien jau tampa aksominiu pritarimu ultimatumo dvasiai ir prasmei.

Romualdas OZOLAS, Vilnius
Šaltinis: www.lzinios.lt. 2011 09 13

Vasario 16-osios akto signatarai

Paskutinės Jono Basanavičiaus dienos

Algirdas GRIGRAVIČIUS, Vilnius*Tęsinys. Pradžia Nr. 17*

Atrodė, kad spaudoje be ligos eigą apibūdinančių žinučių paskutinį J. Basanavičiaus gyvenimo mėnesį daugiau tekstų nebus, bet yra. Sausio 13 d. dėkojo daktarui D. Alseikai už 3 d. atliktą polipų šalinimo operaciją, padėjusią normalizuoti kvėpavimą, 22 d. pranešime „Iš Lietuvos mokslų draugijos“ per Velykas kvietė lietuvius gausiai dalyvauti XX visuotiniame draugijos narių susirinkime ir ragino prelegentus pranešti rengiamų paskaitų temas, vasario 12 d. yra padėka dviem mokytojams už atsiųstus užrašytus burtus.¹²

„Kelyje“ 1926 m. gruodžio 31 d. paskelbtas Varšuvos laikraščio „Kurjer poranny“ korespondento S. Mackevičiaus, aplankiusio Vilnių 20 d., pokalbis su J. Basanavičiumi ir švietimo draugijos „Rytas“ pirmininku kunigu P. Kraujaliu „Kai kurių Vilniaus lietuvių nuomonės dėl Kauno įvykių“. Gruodžio 17-osios perversmą J. Basanavičius vertino pakankamai atsargiai, teigdamas, kad politika neužsima, o iš gaunamų žinių manas, jog turi gerų ir blogų pusių. Jis buvo sukeltas bolševikų pavojaus akivaizdoje, o pavartota ginklo jėga gali duoti pavyzdį kitoms vyriausybėms nuversti, itakos lietuvių ir lenkų santykiams neturės. Kaunas teigia, kad be Vilniaus grąžinimo jokie tarpusavio santykiai neįmanomi, tačiau pradėti kokias nors derybas reikia. A. Voldemarą apibūdino kaip gabų žmogų, o A. Smetona yra „doras, gabus, simpatingas ir gerai nusimanąs politikos reikalus“.¹³ Prieš metus, 1926 m. sausio 8 d., laiške „Kelio“ redakcijai paneigė, kad „Kurjer poranny“ Nr. 352 paskelbtas su juo laikraščio korespondento S. Mackevičiaus interviu buvęs, nes korespondentas pas jį nesilankęs.¹⁴ Dėl sufabrikuoto interviu paneigimą parašė ir D. Alseika. Vasario 14 d. daktaro globėjas laiške Bruklina leidžiamos „Vienybės“ redakcijai pranešė, kad JAV lietuvių auka (50 dolerių) vilniečiams gauta, tačiau viešo pareiškimo spaudai dėl Gruodžio 17-osios perversmo neskelbs. J. Basanavičius paprašęs parašyti, kad nėra patenkintas giežtais Amerikos lietuvių protestais, negerai padaryta, kad politiniais tikslais panaudota kariuomenė, tai labai kenksmingas ir pavojingas pavyzdys, tautinei valdžiai suformuoti pakako parlamentinio kelio, nes liaudininkų tarpe yra daug gerų patriotų (patriotizmą įrodė jų elgesys perversmo metu), susitarimo link jie būtų eję, jeigu tautininkai tuo laikotarpiu būtų labiau stengęsi.¹⁵ Taip rašė kairiesiems simpatizuojantis buvęs demokratas „Vilniaus aide“ vietinės kronikos skyrelyje vasario 12 d. informuota, kad J. Basanavičius be anksčiau kankinusios šlapimo pūslės ligos prieš kelias dienas apsirgo ir „katarališkos formos plaučių uždegimu“, yra pilnos samonės, dar vėžiasi dirbti ar bent skaityti laikraščius, 15 d. pranešta, kad sveikata žymiai pagerėjusi ir yra vilties, kad daktaras artimoje ateityje grįš prie savo darbų, 16 d. daktaras D. Alseika pateikė nieko gera nežadancių smulkesnių žinių apie sveikatos būklę ir gydytojų konsiliumą (jo pranešimas išspausdintas 17 d. numeryje).

Šioje vietoje privalu įterpti jį gerai pažinėjusio amžininko atsiminimų ištrauką apie daktaro sveikatą ir gyvenimo būdą: „Amerikos kelionė [1913 m.] Basanavičių gerokai pavargino. Be to, nusilpnino jo sveikatą begalės darbų ir ypatingas asketiškas gyvenimas. Kaip pargrįžęs iš Bulgarijos apsigyveno Niškovskio viešbutyje viename kambaryje, taip tenai visą laiką ligi pat karo ir paliko. Maitinosi paprasčiausiai po pigiąsias valgyklas, sėdėjo darbu užsiėmęs savo viešbutyje ar troškiamame Mokslių draugijos bute. Tik vasarą išvažiavo davo kaiman kokiame mėnesiui ar kelioms savaitėms. Galų gale pasidarė labai nervingas ir dažniau sunegaludavo. Tik vieną kartą (neatmenu, kuriais metais, rodos, ar už dvejų metų prieš karą) sužinojome Basanavičių staiga sunkiai susirgus. Jonas Luckevičius, gudų patriotas ir veikėjas (karo pabaigoje numiręs Krokuvėje), kurs, būdamas archeologas mėgėjas, bendravo ir dažnai susitikdavo su Basanavičium, užėjo vieną dieną pas jį ir rado apalpusį be žado. Pašaukus gydytoją, pavyko atgaivinti ir atgijo. Po ligos tačiau visai apkito, nustojo noro kalbėti ir tapo mažakalbis. Labai nuolaidus ir lėtas, bet savo gyvenimo būdo neatmainė: dirbdavo kaip dirbęs, dalyvavo visuomenės kultūros ir politikos gyvenime, pašvesdamas visą atliekamą laiką Mokslo draugijos reikalams. Tik kažkoks vienodai rimtas pasidarė, lyg nebereagavo nei linksmesniems, nei liūdniesiems lietuvių buities ir nebutinės įvykiams.“¹⁶

1939 m. pabaigoje moksleivių ekskursijai Vilniuje lankantis lietuvių mokslo draugijos

namuose dvylika metų iki mirties J. Basanavičiui patarnavusi Ieva Lingiūtė pasakojo: „Geras buvo daktaras, labai geras. Prieš pat mirtį nunešiau jam laišką į ligoninę. Padaviau, o jis sako: „Rytoj paskaitysiu, gal stipresnis būsiu. Ievute, bėk namo, namai vieni, dar va-gys įsilauš.“¹⁷ Karo metais, būdama 83 metų, prisiminė: „Tai nieko daugiau mano ponas neveikė, tik vis rašė ir rašė. Berašant ir atradau nukritusį. Mat, jau seniai širdies ligą turėjo. Paguldžiau šiaip taip ant sofos, nubėgau pas daktarus. Nuvežė į kliniką. Dr. Ligeika iš karto pamatė, kad mirs. Nueidavau vis klinikon, nunešdavau laiškus. Tai pažiūrėdavo į mane ir sakydavo: „Ievut, eik – vieni namai, kad knygų kas neišneštų.“ Taigi, parsukub namo, o vakare atbėga daktaras – mirė jau mano ponas. Tai tik insižiūrėjau į šitą va abrozdelį, kurį ir dabar tebeturiu, ir sustingau. Tai daug apgrabų buvo, ale tokio kito nebuvo. Kad svieto daugybės, kad sakė prakalbas visokiom kalbom. Ir mane pašėnavojo: prie pat grabo, prie pat duobės leido. Iš tų visų kalbų labiausiai atsimenu, kai vienas pasakė: „Tai vajaunykas dr. Basanavičius buvo: be armotų, o visą Lietuvą užėmė“.¹⁸

Žemiau pateikiame 1927 m. sausio 1 d. – vasario 7 d. įrašai, paskutiniai iki daktarui D. Alseikai paguldžius į lietuvių sanitarinės pagalbos draugijos polikliniką. Užrašus vedė apyptarėję kietais viršeliais tam skirtoje knygelėje (16,1×10,1 cm) su išpaustu įrašu „Notes“ (F2-49, lapai nenumeruoti). Pradėta 1925 m. sausio 1 d. Irašuose savaip žymėjo laiką, jei ½ rašyta prieš sveiką skaičių, tai reiškė pusvalandį iki nurodytos valandos, jei po sveiko skaičiaus – pusvalandį po nurodytos valandos, pvz., ½11 – pusė vienuolikos.

1927**Sausis**

1 Šešt. Paėmęs altanolio, ½11 atsiguliau ir po pertraukos labai anksti prabudau, bet atsikėliau po 9; prieš piet demonstravau Vilniaus krašto mokytojams ir mokytojoms neolito, žalvario ir geležies periodo daiktus (iki ½2), jiems išėjus, atėjo policistas klausti, koks čia mok[ytojų] draugijos susirinkimas; visą likusią dieną praleidau skaitydamas. Prieš piet – su vizitu d-ras D. Alseika ir Matjošaitis, vakare – kun. P. Kraujalis.

- Annum novum faustum felicem! [Laimingų Naujųjų metų!]

2 Sekm. Paėmęs noctalio, ½11 atsiguliau ir su ilga pertrauka miegojau iki ½9; atsikėliau ½10 ir visą dieną praleidau skaitydamas

- Parašiau laišką į inž[inierių] Vl. Čarneckį Ryme apie savo gyvenimą Bulgarijoje.

3 Pirm. Paėmęs noctalio, ½11 atsiguliau ir po ilgos agryponijos su pertrauka miegojau iki ½9; laikraščių skaitymas, po pietų 2-3 lietuvių poliklinikoje: d-ras D. Alseika iktirpavo man polipą iš kairės šnirpslės; temstant – trumpas miegas; vakare – K. Kriškūkaitis.

- Parašiau laišką J. A. Urbonui Daytone Ohio su padėka už atsiųstus 30 \$ [dolerių] liet. našlaičiams.

4 Antr. Paėmęs noctalio, ½11 atsiguliau ir anksti prabudęs negalėjau miegoti: du tamponu prisirinkusiu krauju turėjau mainyti; visą dieną kraujas iš kairės šnirpslės dar vis pro tamponus sunkėsi; prieš piet d-ras Alseika; važinėju paštan, kad padavus laiškas, paskui laikraščių ir „Athe-neum Wilenskie“ skaitymas.

5 Treč. Paėmęs noctalio, 10 atsiguliau ir kiek pramigęs, prabudau ir labai ilgai užmigti negalėjau, galop užmigau iki 9½; dieną praleidau skaitydamas; po pietų ½2 Liet. poliklinikoje pas d-rą Alseiką, kurs peržiūrėjo šnirpslę, iš kurios jam nustojo kraujas tekėjęs, todėl pašalininti tamponai ir ištraukta tampono marlė. - Nuo vakar atodrėkis.

6 Ketv. Paėmęs noctalio, 10 atsiguliau, užmigus turbūt apie ½12 nežinia kas ėmė barškinti į langą ir mane pabudino, paskui labai ilgai negalėjau užmigti, atsikėliau apie 9; visą dieną praleidau skaitydamas laikraščius. Pašalė.

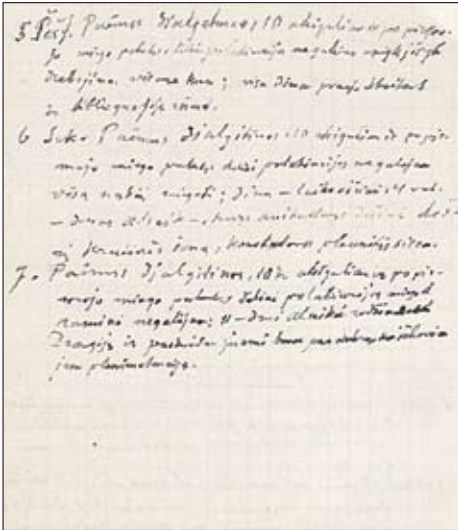
7 Penkt. Noctalio paėmęs, 10 atsiguliau ir su pertraukomis miegojau iki ½9; visą dieną praleidau skaitydamas; prietemois – trumpas miegas.

8 Šešt. Noctalio paėmęs ir 10 atsigulęs, su pertraukomis miegojau iki 9½; visą dieną praleidau skaitydamas; prietema – trumpai miegojau. Lauke stiprus šaltis.

9 Sekm. Noctalio paėmęs, 10 atsiguliau ir su pertraukomis iki 9 miegojau; prieš piet – d-ras Alseika: kviečiau jį Mokslių draugijos visuotiniame susirinkime paskaitą laikyti; šiaip Mauclere's „Sous le ciel pole le Lithuanie“ peržiūrėjau ir Mortensen'o „Litauen“ skaičiau kaip ir „Kurjer Wilenski“.

- Stiprus šaltis – 17-18° R.

10 Pirm. Noctalio paėmęs, 10 atsiguliau ir su pertraukomis ramiai miegojau iki 9; prieš piet – d-

Paskutinis Jono Basanavičiaus dienoraščio įrašas, LLTI BR, F2-49

ras Šlapelis (atnešė skolos 400 \$) ir K. Stašys; paskui visą dieną praleidau Kauno laikraščius ir Petro Klimo iš Paryžiaus atsiųstąjį „Revue diplomatique“ N 2040 su straipsniu apie mane skaitydamas.

- Parašiau atvirlaiškį į „Towarzystwo naukowe“ Torunyje su užklašimu, ar gauta išsiųstoji „Lietuvių tauta“.

11 Antr. Noctalio paėmęs, 10 atsiguliau ir su pertraukomis miegojau iki 8, atsikėliau 9; visą dieną praleidau skaitydamas; vakare – Ant. Jelienevskis.

12 Treč. Paėmęs bromuralio ir 10 atsigulęs, su pertraukomis miegojau iki 8, visą dieną praleidau skaitydamas.

13 Ketv. Paėmęs bromuralio ir 10 atsigulęs, su pertraukomis miegojau iki 8, atsikėliau 9 ir visą dieną praleidau skaitydamas, tik apie 12 buvau išėjęs pas Dapkų durims amerikoniškos spynelės pirkti ir į Pružano drogeriją vaistų; po pietų – trumpas miegas; vakare – kun. Pr. Bieliauskas

14 Penkt. Paėmęs bromuralio, atsiguliau ½11 ir po ilgos agryponijos su pertrauka miegojau iki ½9; visą dieną praleidau namieje daugiausiai Kau-no laikraščius skaitydamas. – Lauke stiprus šaltis.

- Laiškas J. G. Urbonui Daytone apie gautą iš Varšavos jo vardu 319.52 \$ ir d-rui Ragnar Öleruiui apie gautas brošuras (Helsinki).

15 Šešt. Paėmęs bromuralio, 10 atsiguliau ir tik po ilgos agryponijos užmigau ir su pertraukomis miegojau iki 8; apie ½11 išvažiavau paštan, kur gavau Universal State Bank Chicagoje laišką su čekiu 400\$, surinktų per vakarienę lapkričio 28 d. mano jubiliejaus paminėjimui; paskui buvau „Vilniaus] Aido“ redakcijoje, sugrįžus – laikraščiai.

- Vakare – Valaitis.

- Šalčio – 6-8 R°.

16 Sekm. Paėmęs bromuralio, ir 10 atsigulęs, po ilgos agryponijos miegas su pertraukomis iki 8; visą dieną praleidau daugiausia Kauno ir Amerikos laikraščius beskaitydamas.

17 Pirm. Paėmus bromuralio, ½11 atsigulęs, po ilgos nemigos su pertraukomis miegas iki 8½; visą dieną praleidau namieje skaitydamas Amerikos ir Kauno laikraščius; temstant – trumpas skanus miegas. Pavakare – mok. Vitkauskas.

18 Antr. Paėmęs bromuralio, 11 atsiguliau ir su pertraukomis miegojau iki ½9; visą dieną praleidau skaitydamas Amerikos ir Kauno laikraščius; temstant – trumpas miegas.

19 Treč. Paėmęs bromuralio, ½11 atsiguliau ir po ilgos nemigos su pertraukomis miegojau iki ½9; prieš piet – d-ras Alseika ir Šlapelis; visą dieną praleidau skaitydamas, temstant – trumpas miegas, vakare vardu rankiojimas iš „Vienybės“.

20 Ketv. Paėmęs bromuralio, ½11 atsiguliau ir po ilgos nemigos su ilga pertrauka iki 8 miegojau; ½12 išvažiavau į „Vilniaus] Aido“ redakciją, iš ten Telegrafan, padaviau d-ro Jakimavičiaus vardu telegramą su padėka už tautininkų pasveikinimą, gautą naktįje telegramą vardu tautininkų suvažiavimo iš to pat Jakimavičiaus; paskui nuvažiavau Buinovičiaus bankan, kur a conto 400 \$ čekio paėmiau 300 \$ ir 870 lenk[ų] auks[imų]. Šiaip visą dieną praleidau skaitydamas. Sutemomis – trumpas miegas.

- Šalčio iš ryto – 12 R°.

21 Penkt. Paėmęs bromuralio, ½11 atsiguliau ir su pertraukomis miegojau iki 8; visą dieną praleidau laikraščius skaitydamas ir vardus iš „Naujienu“ rankiodamas.

- Laiškas Juozui J. Elias' ui Universal State bank Chicagoje prezidentui su padėka už atsiųstąjį 400 \$ čekį;

- Zygm. Mocarskiui padėkos laiškas už atsiuntimą „Towarzystwa Naukowiego“ Torunyje raštų mainais už „Lietuvių Tautą“.

22 Šešt. Paėmęs dialio, ½11 atsiguliau ir su pertraukomis miegojau iki 8; prieš piet važinėju paštan, kad paduoti laiškus; šiaip visą dieną pra-

leidau skaitydamas Kauno laikraščius; temstant – trumpas miegas.

23 Sekm. Paėmęs dialio, ½11 atsiguliau ir su pertraukomis miegojau iki ½9; visą dieną praleidau daugiausia Kauno laikraščius skaitydamas; prieš piet – K. Stašys, vėliau – d-ras Alseika; temstant – trumpas skanus miegas.

24 Pirm. Paėmęs dialio, ½11 atsiguliau ir su pertraukomis miegojau iki 8; visa diena praėjo beskaitant laikraščius; prietemomis – trumpas miegas.

25 Antr. Paėmęs dialio, ½11 atsiguliau ir su pertraukomis iki 8 miegojau; visa diena praėjo beskaitant daugiausia Kauno laikraščius; po pietų – studentai kun. Neviera, Bielinis ir Juškevičius; po pietų temstant – skanus miegas; vakare rankiojau vardus iš „Svietimo Darbo“ 1926 N11.

26 Treč. Paėmęs dialio, 10 atsiguliau ir po pirmo miego pabudęs iš sykio pasirodė laryngitis [laringitas] su dideliu kosuliu ir expektoracija [ekspektoracija – skrepliai], kurie kokią valandą duravę, nustojo; visą dieną praleidau skaitydamas daugiausiai Kauno laikraščius; po pietų – skanus miegas; vakare vardu iš „Ryto“ N 16 rankiojimas.

27 Ketv. Paėmęs dialio, 10 atsiguliau ir po pirmo miego visą naktį agryporia; diena praėjo skaitant laikraščius, po pietų šiek tiek užsnūdau; vakare – vardu iškojimas.

- Kal. brom. 6.0

28 Penkt. Paėmęs dialio, 10 atsiguliau ir po pirmo miego pabudęs dėl dažnos poliakirijos [poliakurija – dažnas šlapinimasis] (kokį 10 kartų) visą naktį nemiegojau; dieną skaitymas ir vardu iškojimas.

29 Šešt. Paėmęs dialio, 10 atsiguliau ir po pertraukos labai anksti pabudęs, negalėjau užmigti; visą dieną praleidau daugiausiai skaitydamas Kau-no laikraščius; prieš piet – d-ras D. Alseika; po pietų – ilgokas miegas; vakare – lietuvių poliklinikoje Sanitarinės pagalbos draugijos posėdyje 8-½9.

- Šios dienos Vilniaus laikraščiai pranešė, kad Kaune sausio 27 d. pasimirė arkivysk[upas] Jurgis Matulevičius, buvęs] Vilniaus vyskupas.

30 Sekm. Paėmęs dialio, 11 atsiguliau ir su pertraukomis miegojau iki ½8; visą dieną praleidau skaitydamas.

31 Pirm. Paėmęs dialio, ½11 atsiguliau ir su pertraukomis, labai anksti pabudau; laikraščių iš Kauno skaitymas, visą dieną verčiau prof. Mansik-kai Helsinkiuose. Prieš piet d-ras Šlapelis, po pietų – ilgokas miegas.

Vasaris 1927

1 Antr. Paėmus dialio, ½11 atsiguliau ir po pertraukos labai anksti pabudau; visą dieną praleidau laikraščius skaitydamas ir vakare burtus versdamas.

2 Treč. Paėmęs gulant 2.0 Kal. bromati, ½11 atsiguliau ir su pertraukomis miegojau iki 7; dieną rašiau burtus; prieš piet – d-ras Alseika dėl lietuvių laikraščių. Po pietų sutemant – miegas; vakare – laikraščių skaitymas.

3 Ketv. Paėmęs altonolio, ½11 atsiguliau ir po pirmo miego pabudęs, ilgai užmigti negalėjau; dieną praleidau skaitydamas Kauno laikraščius ir bibliografiją Mokslo draugijos išleistų vadovėlių rašydamas.

4 Penkt. Paėmęs dialio, 10 atsiguliau ir po pirmo miego pabudęs su dažnomis pertraukomis iki ½8 miegojau; dieną kaip vakar praleidau.

5 Šešt. Paėmęs dialgитinos, 10 atsiguliau ir po pirmo miego pabudęs, dėl polakiurijos negalėjau užmigti; iš ryto drebėjimas visame kūne; visa diena praėjo skaitant ir bibliografiją rašant.

6 Sekm. Paėmus dialgитinos, 10 atsiguliau ir po pirmo miego pabudęs [dėl] polakiurijos negalėjau visą naktį miegoti; dieną – laikraščiai; 4 – d-ras Alseika, kurs insiklausęs dešinį šoną, konstatavo pleuritį sicca.

7 Paėmus dialgитinos, 10½ atsiguliau ir po pirmo miego pabudęs dėl polakiuracijos miegot ramiai negalėjau; d-rui Alseikai rodžiu dabet Draugiją ir paskirtą juomi buvo pas notarą, kai išdaviau jam plenipotenciją [plenipotencija – neriboti įgaliojimai].

Pabaiga

LITERATŪRA

12. D-ras Basanavičius, „Padėka“, Vilniaus aidas, 1927 01 13, Nr. 5, p. 3; Iš lietuvių Mokslių Draugijos, ibid., 1927 01 22, Nr. 9, p. 3; „Dėlei folkloro rinkimo“, ibid., 1927 02 10, Nr. 16, p. 3.
13. „Kai kurių Vilniaus lietuvių nuomonės dėl Kauno įvykių“, Kelias, 1926 12 31, Nr. 53, p. 4-5.
14. „Dėl „Kurjer'o Poranny“ pasikalbėjimo“, Kelias, 1926 01 08, Nr. 2, p. 3.
15. „Priešmirtiniai d-ro Basanavičiaus žodžiai amerikiečiams (Iš laiško d-ro Alseikos)“, Vienybė, 1927 03 15, Nr. 32, p. 3.
16. A. Smetona, „Dėl d-ro J. Basanavičiaus 70 metų sukaktuvių“, Svetimo darbas, 1922, Nr. 3-6, p. 262.
17. I. Cirtautaitė, „Iš Vilniaus išpūdžių“, Moksleivių varpai, 1939, Nr. 6, p. 172.
18. A. Nakaitė, „Iš privataus dr. J. Basanavičiaus gyvenimo Vilniuje“, Naujoji Lietuva, 1943 02 16, Nr. 40, p. 4.

Lietuvos ambasadorius Romualdas Kalonaitis

Minint 5-ąsias mirties metines

Prof. Vytautas URBONAS, Vilnius

Tęsinys. Pradžia Nr. 16

2002 m. lapkričio mėnesį Šiauliuose vykusiam seminare apie Europos Sąjungą jis su šypsena pareiškė: „Yra argumentų, kodėl nestoti į Europos Sąjungą, bet aš jų negirdėjau iš euroskeptikų. Aš tuos argumentus žinau, bet jums nesakysiu. Bet argumentų, kodėl reikia stoti į Europos Sąjungą, yra daugiau.“ Apie juos jis ir rašė savo straipsnyje „Europa be lietuvių nenurims“, kuris buvo išspausdintas dienraštyje „Respublika“ 2004 m. kovo mėnesį – prieš pat Lietuvos įstojimą į Europos Sąjungą (Lietuva buvo priimta 2004 m. gegužės 1 d.). Už ilgametę diplomatinę veiklą ir aktyvų dalyvavimą Lietuvos derybose dėl narystės Europos Sąjungoje R. Kalonaitis 2003 m. buvo apdovanotas Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio Gedimino Komandoro kryžiumi „Už nuopelnus Lietuvai“.

Ambasadorius Nyderlandų karalystėje

2004 m. rudenį R. Kalonaitis buvo paskirtas Lietuvos Nepaprastuoju ir įgaliotuoju ambasadoriumi Nyderlandų Karalystėje. Jis tapo pirmuoju tokio aukšto rango ambasadoriumi šioje šalyje: nuo 2000 iki 2004 m. Nyderlanduose dirbo tik laikinasis reikalų patikėtinis Darius Pranckevičius. Po metų, 2005 m. lapkritį, Nyderlanduose, Amsterdamo teisme,

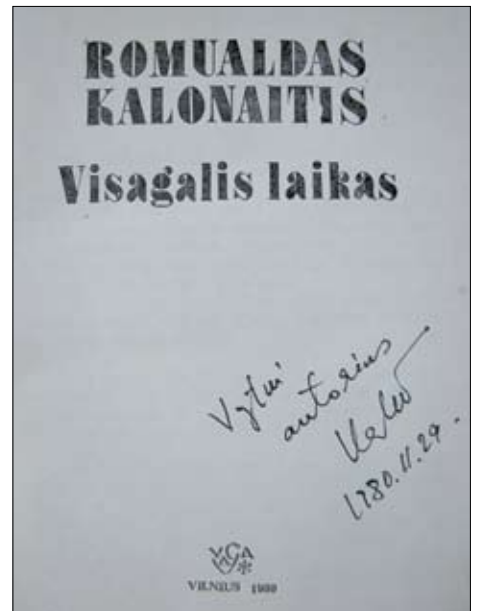
prasidėjo garsiosios derybos dėl „Mažeikių naftos“ buvo ieškoma būdų, kaip brangiausiai parduoti bendrovei „Jukos“ priklausantį turtą (jį sudarė ir „Mažeikių naftos“ akcijos). Į šias derybas dėl „Jukos“ valdomo „Mažeikių naftos“ akcijų paketo išpirkimo ir pardavimo naujam investuotojui įsitraukus Lietuvos vyriausybės atstovams, kurie bandė daryti įtaką „Mažeikių naftos“ likimui, negalėjo likti nuosalyje ir ambasadorius Nyderlandų Karalystėje R. Kalonaitis. Jis turėjo rinkti, apibendrinti bei vertinti visą informaciją apie šias derybas, nes jį nuolat kreipdavosi dėl komentarų Lietuvos politikai ir žurnalistai, ypač iš dienraščių „Respublika“ ir „Kauno diena“, operatyviai teikė savo skaitytojams žinias apie tų derybų rezultatus. Tuo metu R. Kalonaitis dalyvavo ir Cheminio ginklo uždraudimo organizacijos veikloje – kaip paskirtas Lietuvos Respublikos atstovas šioje organizacijoje.

Dirbdamas ambasadoriumi Nyderlanduose, R. Kalonaitis toliau domėjosi Europos Sąjungos reikalais, jos ateitimi. Kai 2004 m. rudenį buvo pasirašoma sutartis dėl Europos Konstitucijos, o Nyderlandai ir Prancūzija nepritarė bendram Europos siekiui, jos nepasirašė, R. Kalonaitis buvo tos nuomonės, kad, organizuojant sutarties pasirašymą, ne viskas buvo gerai apgalvota, pernelyg skubėta, neatsižvelgta į tai, jog visuomet atsiranda naujovėms nepritariančių, Europos Sąjungos, kaip institucijos, priešininkų. Jis šį reiškinį pavadino „renacionalizacijos jausmu“, kurio esmė sudaro piliečių noras sugrąžinti savo

valstybėms kompetenciją spręsti tuos klausimus, kurių sprendimų teisė buvo atiduota Europos Sąjungai. Atotrūkio tarp valdžios ir žmonių problema yra universali visų valdžių problema, kuri pastaruoju metu vis stiprėja Europos Sąjungoje. 2006 m. gegužės 19 d. R. Kalonaitis dalyvavo Vilniuje, viešbučio „Novotel Vilnius“ konferencijų salėje vykusioje diskusijoje „Europos Sąjungos ateitis ir svarbiausi iššūkiai Lietuvai ir Europai“. Jis kalbėjo po Gedimino Vitkaus pranešimo „Europos Sąjungos ateities svarbiausi iššūkiai ir Lietuvos interesai“, išreikšdamas savo kaip ambasadoriaus nuomonę aptariamam klausimui.

Gyvendamas Nyderlanduose, R. Kalonaitis palaikė ryšius su Olandijos lietuvių bendruomene, dalyvaudavo jos renginiuose. 2005 m. gruodžio mėnesį jis buvo surengtame kalėdiniame renginyje, o 2006 m. vasario 16-ąją į Lietuvos valstybės atkūrimo dienos minėjimą Hagoje atėjo kartu su žmona ir Lietuvos ambasados darbuotojais. Jis susirinkusiems perskaitė Lietuvos Respublikos prezidento Valdo Adamkaus ir Ministro Pirmininko Algirdo Brazausko sveikinimo laiškus lietuviams, gyvenantiems užsienyje.

Dėl didelio užimtumo ambasados darbo organizavimu ir nuolatinio informacijos rengimo Lietuvos spaudos atstovams R. Kalonaitis vis mažiau laiko galėjo skirti savo žurnalistinei bei literatūrinei kūrybai. Per paskutiniuosius kelerius metus nepasirodė nei ryškesnių publicistinių straipsnių, nei mokslo populiarinimo ar jaunimui skirtų kūrinių. 2006 m. rugpjūčio

Romualdo Kalonaičio knygos „Visagalis laikas“ priešlapis su dedikacija Vytaui Urbanui

25 d. R. Kalonaitis, eidamas 65-uosius metus, Hagoje staiga mirė: kaip buvo rašyta spaudoje – dėl infarkto. Jau po mirties, 2006 m. lapkričio 16 d., Romualdas Kalonaitis buvo apdovanotas Lietuvos užsienio reikalų ministerijos medaliu „Už nuopelnus Lietuvos Respublikos diplomatinėje tarnyboje“. Medalis buvo įteiktas R. Kalonaičio žmonai Liucijai Kalonaitienei.

Pabaiga

Knygos

Poringė apie Mergežerio sodžį

Suėjo suvažiuoti į krūvą Varėnos rajono Mergežerio kaiman minia žmonių: vieni čia gyvenantys, kiti čia gimę, augę ir tik paskui iš to sodžiaus išklydę, trečių tėvai, protėviai iš jo kilę... Visi kaip giminės, tos pačios pušynų ir smėlynų žemėlės traukiami.

Mergežeriai – ežerai Lietuvoje yra keli, tačiau kaimas – tik vienas.

Pirmiausia žmonės atėjo į kapines. Jose pastatytas kryžius žuvusiems ir kentėjusiems už Lietuvos laisvę mergežeriškiams atminti. Praeitį prisimindami ir pagarbą žuvusiems atiduodami, kalbėjo Varėnos rajono savivaldybės mero pavaduotojas Marius Juškevičius, mergežeriškis iš pačių pašaknų Seimo narys Algis Kašėta, kiti. Kryžių pašventino Varėnos Šv. Arkangelo Mykolo bažnyčios klebonas, Varėnos dekanas Justinas Aleknavičius.

Suejimas tęsėsi seniūno Vytauto Vaitkevičiaus sodyboje prie žalio miško. Pasidalinta prisiminimais, padainuota senų dzūkų dainų, pašokta. Pristatyta iš tos apylinkės kilusio, senuose dokumentuose minimų protėvių iš Mergežerio septintos kartos palikuonio, **Vytauto Česnulio knyga „Poringė apie Mergežerio sodžį“**.

Sueigą vedė giminystės ryšių su Mergežeriu turinti Varėnos rajono savivaldybės Švietimo, kultūros ir sporto skyriaus vedėja Regina Svirskienė.

V. Česnulio knyga pagrįsta gausiais šaltiniais. Joje pateikta žinių iš tų vietų žilosios senovės, pirmųjų žmonių gyvenimo: jų stovyklavietės kaimo apylinkėse yra tyrinėję istorikai Vandalinas Šukevičius, Konstantinas Jablonskis, Rimutė Rimantienė. Toliau išsamiai apžvelgta sodžiaus istorija nuo XVIII a. 9-to dešimtmečio iki XX a. antrosios pusės. Yra keli įvairių laikotarpių sodžiaus gyvenimo sąrašai, todėl bent vyriškosios linijos savo protėvius daugelis gali atsekti beveik iki pustrėčio šimto metų.

Mergežerio kaimo bendruomenė kadaise priklausė plotui Lietuvoje didžiausiam (maždaug 720 kvadratinį kilometrų) Varėnos dvarui. Jo istorijos fone knygoje vaizdžiai parodytas sodžiaus gyvenimas baudžiavos laikais. Iš užmaršties prikeltas taurus mergežeriškis, karštas engiamų baudžiauninkų gynėjas, Varėnos valsčiaus raštininkas Jonas Vainilavičius, vėliau dėl to pradingęs Rusijos areštantų kuopose.

XIX a. antrosios pusės pradžioje už kilometro nuo sodžiaus įsteigtas Peterburgo–Varšuvos geležinkelis. Įdomus priminimas skai-

Kryžius už Lietuvos laisvę žuvusiems mergežeriškiams atminti

tytojui: 1858 m. Peterburge buvo patvirtintas Lentvario-Mergežerio ruožas; geležinkelio dokumentuose minima Daugpilio (Dinaburgo, Dvinsko) – Mergežerio atkarpa; visos geležinkelio linijos viena apygarda vadinosi 3-joji Mergežerio–Varšuvos apygarda. Tačiau 1862 m. už 3 km įkurta geležinkelio stotis pavadinta Varėna – šiek tiek toliau esančio miestelio (dabartinės Senosios Varėnos) vardu ir ilgainiui čia išaugusiam miestui Mergežeriu vadintis nebuvo lemta (iki 1915 m. rudens buvo tik Varėnos geležinkelio stotis, o jos gyvenvietė vadinosi Privetka).

Po Pirmojo pasaulinio karo, Lietuvos nepriklausomybės kovų metais, Mergežerio vyrai susitelkė į šaulių būrį. Lenkų okupacijos laikais kaime veikė aktyvus Šv. Kazimiero draugijos skyrius. „Ryto“ draugijos globojama mokykla, kaip ir kitose buvusio Vilniaus krašto vietose, kelis kartus uždaryta, o valdiška lenkiška „liaudies“ mokykla 1931 m. supleškinta.

Prasidėjus antrajai bolševikų okupacijai grupė Mergežerio vyrų organizavosi į partizanus. Kai kurie vėliau legalizavosi, o 4 partizanaudami žuvo. Dar daugiau buvo kitų aukų. 10 sodžiaus šeimų ištremta į Rusijos

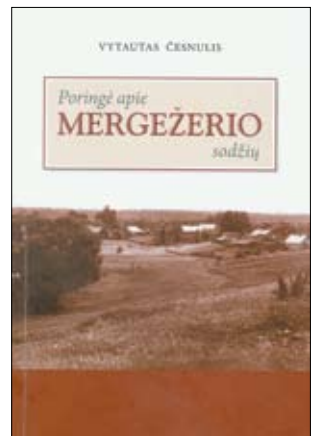

Susirinkusiems kalbėjo Varėnos rajono savivaldybės mero pavaduotojas Marius Juškevičius (dešinėje), už jo stovi Seimo narys Algis Kašėta

platybes. Apie 20 šeimų 1951 m. gruodžio mėn. patyrė vidaus tremtį Lietuvoje – „savanoriškai“ perkeltos į buv. Naumiesčio rajoną.

Knygoje vienur išsamiau, o kitur tik probėgšmais aprašyta dešimtys jame gyvenusių žmonių, šeimų ir jų likimų. Į Vilniaus lietuvių spaudą lenkų laikais rašinėjęs Šv. Kazimiero draugijos skyriaus aktyvistas Petras Karlonas; partizanų ryšininkas Algirdas Vainilaitis; vaiku poetas Martynas Vainilaitis, kurio eilėraštis yra tarsi visos knygos moto; aklašis Jokūbas Karlonas... Vienas skyrelis skirtas paskutiniojo pokario partizanams ir tremtiniais. Kitas skyrelis supažindina su senųjų sodiečių buitimi ir verslais. Prie autoriaus teksto vykusiai dera Petro Karlono, Algirdo Vainilaičio ir Adolfo Lubo atsiminimai.

Skaitytojas ras knygoje ne vieną faktą, tiesiogiai nesusijusį su Mergežerio kaimu. Tačiau jie savaip įdomūs. Antai tik paties caro 1903 m. gruodžio 9 d. patvirtintu nutarimu Privetkoje leista kurtis žydams; kartu leista žydams gyventi kitose palei geležinkelius esančiose Trakų apskrities gyvenvietėse: Lentvaryje, Rūdiškėse, Marcinkonyse, prie Žaslių geležinkelio stoties ir Kaišiadoryse.

Vytauto Česnulio knygos „Poringė apie Mergežerio sodžį“ viršelįs

Pateikta žinių apie incidentus su tarybiniais pasieniečiais 1940 m., apie žmonių trėmimą 1941 m. birželį ir kt. Sen ten rašoma apie įvykius kituose Mergežerio seniūnijos sodžiuose – Moliadugnėje, Girežeryje arba toliau esančiuose kaimuose.

„Poringėje“ daug kur stengiasi palikti vietos kalbos tarmybės. Su jomis artimai siejasi įdomūs kaimo vietovardžiai ir žmonių pravardės.

Knygą gražiai papildė keliolikos dokumentų kopijos ir atskirai pridėti 36 puslapiai nuotraukų.

Tūkstančius žmonių su gimtinėmis šiandien sieja, deja, tik atsiminimai: istorijos vėjai ir visuotinės permainos labiau negu praeity blaško mūsų žmones ne tik po Lietuvos šalele, bet ir po įvairius užsienius. Todėl tas neblėstantis nerimo jausmas – gimtinės ilgesys – puikiai atitinka „Poringei“ epigrafu pasirinktas poeto Kazio Bradūno eilutes:

*Ir nurimsime tik tėviškės papėdėje,
Ten, kur dulkėse tėvų tėvai...*

„Vorutos“ inform.
Virginijaus Leikačio nuotr.

Muziejus laikraštyje Nr. 32 (189)

Pakabučiai, puošti monetomis

2011 m. birželio 17 d. Malborko pilyje – muziejuje (Lenkijos Respublika) atidaryta paroda “Sidabras puoštas monetomis” iš Trakų istorijos muziejaus rinkinių. Parodoje eksponuojamas 101 dirbiny, puoštas monetomis ir medaliais. Išleistas iliustruotas parodos katalogas lenkų – lietuvių – anglų kalbomis (Srebra monetami inkrustowane, Malbork, 2011). Šiame rinkinyje yra apie 20 pakabučių ir segių, puoštų monetomis bei medaliais ir datuojamų XVI–XX a.

Pirmą kartą ši kolekcija buvo eksponuojama 2000 m. parodoje “Monetos ir medaliai juvelyrikoje bei buitėje”, įrengtoje Trakų salos pilyje. Šiai parodai eksponatus paskolino Lietuvos muziejai bei kolekcininkai. 2003 m. buvo išleistas parodos katalogas ir atidaryta nauja ekspozicijos salė, kurioje lankytojams pristatomi taikomosios dailės dirbiniai, puošti monetomis ir medaliais.

Jau antikos laikais monetos buvo naudojamos papuošalų gamybai. Renesanso epochoje monetos ir medaliai vėl tampa pakabučiais ir segėmis. At-

sigręžta į Romos imperiją, gamintos laikmečio kopijos, įmontuotos į puošnius rėmus, puoštus brangiais akmenimis. XV a. pab.–XVII a. Europoje pradėtos kalti sidabrinės ir auksinės monetos bei medaliai. Europos valstybių valdovai šiuos numizmatinius dirbinius teikė lojaliems didikams ar nusipelnusiems miestiečiams. Dėkingi apdovanotieji užsakydavo puošnius rėmus ir šiuos medalius nešiodavo su grandine kaip garbės ženklus ar papuošalus. Šis paprotys XVI a. paplito ir Lietuvos – Lenkijos valstybėje. XVI–XIX a. monetos naudotos puošybai ir propagandiniais tikslais. XIX a. pab.–XX a. pr. daugelyje šalių pasikeitė santarkos, subyrėjo imperijos, siautėjo infliacija ir suirutė, senieji pinigai neteko galios ir monetos pritaikytos buities reikmenų puošybai ir juvelyrikoje.

Paskutinis postūmis, paskatinęs masinį monetų pritaikymą puošybai, buvo I Pasaulinis karas (1914-1918). Vokiečių kariai papuošalams naudojo Rusijos imperijos monetas, pažymint užimtus miestus. Tokiu pavyzdžiu galėtų būti muziejuje saugoma segė su

Pakabučiai – segės, puošti monetomis. Austrija, Vokietija, XIX – XX a. pr. O. Ševeliovo nuotr.

užrašu “Wilna” (Vilnius). Ypač daug talerinių monetų panaudotos papuošalams Vokietijos žemėse.

Trakų istorijos muziejuje saugomi šio rinkinio eksponatai liudija monetų pritaikymą aukštajai juvelyrinei madai. Tai – auksuotos sidabrinės segės – pakabučiai, puošti vokiškomis

jubiliejinėmis monetomis. Viena segė-pakabutis yra puošta Vokietijos imperijos Viurtenbergo karalystės 3 markių nominalo jubiliejinė moneta, išleista 1911 m. monarchų poros – Vilhelmo II ir Šarlotės sidabrinį vestuvių proga. Moneta įmontuota į dvigubą auksuotą, ažūrinį rėmelį.

Kita segė – pakabutis, puošta Vokietijos imperijos Badeno Didžiosios kunigaikštystės 2 markių nominalo jubiliejinė moneta, išleista 1906 m. šios žemės valdančios poros – Fridricho ir Luizės auksinių vestuvių proga. Moneta įmontuota į dvigubą auksuotą, ažūrinį rėmelį.

Šiais metais muziejus išgijo įdomų ir retą eksponatą – sidabrinį pakabutį, puoštą 20 kreicerių nominalo moneta, išleista 1808 m. Austrijos imperijos imperatoriaus Pranciškaus I garbei. Moneta įmontuota į suktos sidabrinės vielos apvadą, jo apačioje pritvirtintas kabantis kaspinėlis su kryžiumi. Kaspinėlis ir kryžius puoštas granato akutėmis.

Juvelyrikos dirbiniai ir buities apyvokos reikmenys, puošti monetomis ir medaliais yra svarbūs objektai tiek dailėtyros, tiek istorijos specialistams.

Muziejininkas Saulius Zalys

Eksponatus pamatysite „Sakralinio meno“ ekspozicijoje, Kęstučio g. 4, Trakuose, Pusiasalio pilies teritorijoje buvusio Dominikonų vienuolyno koplyčioje. Darbo laikas: 10-18, trečiadienis-sekmadienis.

Muziejus laikraštyje Nr. 33 (190)

Pirmasis lietuviškas kalendorius

Spausdinti kalendoriai – tai visų metų dienų sisteminiai sąrašai, kuriuose pažymimos poilsio dienos, šventės, žymūs įvykiai, kartais pateikiama informacinio pobūdžio žinių. Trakų istorijos muziejaus raštijos rinkinyje sukaupia nemaža Lietuvoje leistų kalendorių kolekcija. Joje yra ir pirmieji Lietuvoje išleisti kalendoriai lenkų kalba bei 1851 m. išleistas Lauryno Ivinskio kalendorius.

Pirmieji kalendoriai, Lietuvoje pasirodę XVI a., buvo spausdinti lotynų kalba. Vėliau plito lenkų kalba leisti kalendoriai, o sistemingas jų leidimas prasidėjo XVIII a. Vilniuje nuo 1735 m. kalendorius lenkų kalba rengė ir Vilniaus akademijos spaus-tuvėje spausdinto žymus jėzuitų istorikas bei literatas Jonas Pašakauskis. Pirmasis jo kalendorius „Kalendarz polityczny na Rok Panski 1737“ (Politinis kalendorius 1737 Viešpaties metams) pasirodė 1737 m. Kitais metais išleistas „Kalendarz polityczny y historyczny na rok Panski 1738“ (Istorinis ir politinis kalendorius 1738 Viešpaties metams), po jo sekė „Kalendarz historyczny y polityczny na rok Panski 1739“. Iš viso buvo išleista 19 kalendorių. J. Pašakauskio leistuose kalendoriuose pateikiama faktografinių duomenų apie LDK reikšmingus isto-

rinius įvykius, Vakarų Europos valstybes ir jų valdovus, informacija apie bažnyčios veiklą, aptariami svarbiausi metų įvykiai, 1739 m. kalendoriuje spausdinama visuotinės istorijos nuo seniausių laikų iki Romos imperijos santrauka. 1740 m., minint jėzuitų ordino 200 metų jubiliejų, išleisti du kalendoriai: „Kalendarz jezuicki większy na rok przestępny 1740“ (Didesnis jėzuitų kalendorius 1740 keliamiesiems metams) ir „Kalendarz mniejszy jezuicki Prowincyi litewskiej na rok Panski 1740“ (Mažesnis Lietuvos jėzuitų provincijos kalendorius 1740 Viešpaties metams). Vienas iš jų saugomas muziejaus raštijos rinkinyje.

Nuo 1757 m. iki XVIII a. pab. kalendorius leido pirmojo Lietuvoje periodinio leidinio, laikraščio „Kurjer Litewski“ (Lietuvos kurjeris) redaktorius – jėzuitas, filosofas ir istorikas Pranciškus Paprockis. Apie 1757 m. pasirodęs jo „Kalendarzyk polityczny“ (Politinis kalendorelis) iki 1767 metų ėjo šia antrašte, vėliau iki 1795 m. „Kalendarz Wileński“ (Vilniaus kalendori-rius) pavadinimu. Šie kalendoriai tęsė J. Pašakauskio kryptį, tačiau juose daugiau dėmesio skiriama Abiejų Tautų Respublikos politiniams įvykiams, pradėti spausdinti oficialūs potvarkiai, konstitucijos, seimų

L.Ivinskis. Kalendorius 1851 metams. Vilnius. V.Neliubino nuotr.

nutarimai ir kita istorinė bei mokslinė medžiaga. Nuo 1780 m. kalendorius Vilniuje leido astronomas Martynas Počobutas. Labiausiai Lietuvoje paplitę kalendoriai lenkų kalba buvo „Vilniaus kalendorius“ (ėjo nuo 1767 m.) ir „Akademijos kalendorius“ (1787-1788).

Pirmas lietuviškas kalendorius „Metu skajtlus ukiszkas ant metu Wieszpatis“

1846“, kurį sudarė Laurynas Ivinskis (1810-1881), pirmųjų lietuviškų kalendorių rengėjas, leidėjas ir liaudies švietėjas, išspausdintas 1846 m. Vilniuje, Juozapo Zavadzčio spaus-tuvėje. Kalendorius pamečiui ėjo iki pat spaudos uždraudimo 1864 m. Iš viso išleista 19 kalendorių lotyniškais raidėmis ir 3 kirilica. Kalendoriaus apimtis išaugo nuo 30 iki 68 puslapių, tiražas nuo 2000 iki 10 000 egzempliorių. 1861 m. buvo išleistas pakartotinis leidimas. Be metų skaičių, švenčių, prekymečių, kalendoriuje buvo gausu straipsnių ir patarimų, kaip gydyti žmones ir gyvulius. L. Ivinskio kalendoriai dėl gausių „pridėjimų“ – žemės ūkio, medicinos, veterinarijos, istorijos, astronomijos, bibliografinių žinių, publicistikos, literatūrinių pasiskaitymų tapo savotišku almanachu, atliko periodinės spaudos vaidmenį. L. Ivinskio sudarytą kalendorių noriai pirkto ir skaitė lietuviai valstiečiai, kai kurie bajorai ir kunigai. Publikacijos, kuriose buvo gausu žinių apie Lietuvos praeitį, žadino liaudies savimonę ir stiprino lietuviybę.

Trakų istorijos muziejuje saugomas 1850 m. parengtas L. Ivinskio kalendorius „Kalendorius arba Metų Skajtlus Ukiszkas ant metų nuog užgimima Wieszpatis 1851, Metu paprastunu turenčziun 365 dienas“,

išleistas Vilniuje. Kalendorius yra 56 puslapių, naujai įrištas į kietus popierinius viršelius, kadangi senieji buvę labai plono popieriaus ir restauruoti. Jame, be įprastų šiam kalendoriui skyrių, yra ir priežodžių bei patarlių skyrius. Patarles, kurių L. Ivinskis buvo pririnkęs šimtus, į kalendorius dėjo jau sueiliuotas, pvz.:

„Ne spiauk ing wandeni, nes kada išpiausi, Tan pati atsikuskes, sugerte gausi.“

Per kalendorius plito ir grožinė paties L. Ivinskio kūryba, kurios nepavyko atskirai išleisti, bei vertimai, taip pat ir kitų autorių lietuviška kūryba.

2011 metais, pažymint L. Ivinskio mirties 130-ąsias metines bei pirmojo lietuviško kalendoriaus 165-ąsias metines, reikia pripažinti, kad ir vienas, tautai atsidavęs žmogus gali labai daug nuveikti. L. Ivinskio kalendoriai, vertimai ir mokslo darbai – šviesi proskyna XIX a. vidurio lietuvių raštijos istorijoje.

Muziejininkė Danutė Pavilonienė

Eksponatus pamatysite „Sakralinio meno“ ekspozicijoje, Kęstučio g. 4, Trakuose, Pusiasalio pilies teritorijoje buvusio Dominikonų vienuolyno koplyčioje. Darbo laikas: 10-18, trečiadienis-sekmadienis.

Muziejus laikraštyje Nr. 34 (191)

Lietuvos krepšinis pašto ženkluose

Krepšinis Lietuvoje – tai sporto šaka Nr. 1, lietuviams – tai antroji religija. Po 72 metų pertraukos Europos vyrų krepšinio čempionatas vėl grįžta į Lietuvą. 1937 m. Rygoje Lietuvos krepšinio rinktinė tapo Europos čempionais. Pagal to laikmečio taisykles, teisė organizuoti pirmenybes priklausė jų nugalėtojams. 1938 m. buvo sudarytas 14 asmenų pasiruošimo Europos pirmenybėms organizacinis komitetas (pirmininkas Jonas Navakas). Per trumpą laiką buvo pastatyta nauja sporto halė Kaune, kuri talpino 11000 žiūrovų.

Kiekvienam krepšinio čempionatui buvo išleidžiami įvairūs suvenyrai: pašto ženklai, ženkleliai, monetos, medaliai, plakatai. Šį kartą pristatome pašto ženklus, skirtus Lietuvos krepšiniui įamžinti.

Patys įdomiausi eksponatai šia tema yra 1939 m. Europos krepšinio čempionato pašto laidos ženklų projektai saugomi Trakų istorijos muziejuje. Visų projektų autorius grafikas Jonas Juozas Burba (1907-1952). Pirmajame projekte 15+10 pavaizduotas krepšininkas, me-

tantis kamuolį į krepšį. Šio projekto kairiajame viršutiniame kampe yra skydas su Gedimino stulpais. Antrajame projekte 0 5 vaizduojami du krepšininkai po krepšiu, besigrumiantys dėl kamuolio, kairiajame viršutiniame kampe – stilizuotas Lietuvos herbas Vytis. Trečiajame projekte 60+40 vaizduojama ranka, metanti kamuolį į krepšį, šalia kairėje lauro šakelė bei puslankiu visų čempionate dalyvavusių FIBA narių vėliavos, kairiajame viršutiniame kampe – Kauno miesto herbas.

Projektai piešti ant pastorinto popieriaus, 438x327 mm, 438x327 mm, 382x433 mm dydžio ir pasirašyti autoriaus. Pagal šiuos projektus buvo išleista pašto ženklų serija, skirta trečiosioms Europos krepšinio pirmenybėms, vykusioms Kaune 1939 m. gegužės 21-28 d. Ženklaai spausdinti Kaune „Spindulio“ spaus-tuvėje heliograviūros būdu. Popierius be vandens ženklų. Pirmųjų dviejų ženklų tiražas po 100 tūkst. (neperforuotų po 500), trečiojo – 50 tūkst. (neperforuotų 200). Pajamos už ženklų priemoką buvo skirtos kūno kultūrai

Pašto ženklų projektas. Dail. J.Burba. Kaunas, 1939 m. V.Neliubino nuotr.

Lietuvoje plėtoti.

Atkūrus nepriklausomybę Lietuvoje, pirmieji pašto ženklai krepšiniui išleisti 1996 m. liepos 19 d. serijoje „XXVI VASAROS OLIMPINĖS ŽAIDYNĖS“. Tai – 1 lito nominalo ženklas „Krepšinis“, išleistas 500 tūkst. tiražu. Atlan-

toje (JAV) Lietuvos rinktinėi iškovo-jus bronzos medalius, buvo išleistas proginis, 4.20 lt nominalo, 100 tūkst. tiražu blokas „Lietuvos krepšininkai – olimpinį žaidinių bronzos medalių laimėtojai“. Abiejų ženklų dailininkė I.Načiulytė. Ženklaai spausdinti Budapešte (Vengrija).

2000 m. išleistas 4 Lt. nominalo blokas „Lietuvos sportininkų sėkmė XXVII Olimpinėse žaidynėse“, kuriame įrašyti ir krepšininkai, iškovoję bronzos medalius Sidnėjuje (Australija). Bloko autorius S.Jastiuginas. Tiražas 50 tūkst., spausdinta Budapešte.

Krepšininkas, metantis kamuolį į krepšį, pavaizduotas pašto ženkle, išleistame 2010 m. liepos 31 d. ir skirtame jaunimo olimpinėms žaidynėms Singapūre. Ženklo nominalas 2.90 Lt., tiražas 150 tūkst., spausdintas Vienoje (Austrija). Šio ženklo dailininkė E.Paukštytė.

XXXVII Europos vyrų krepšinio čempionatui, vyksiančiam Lietuvoje 2011 m. rugpjūčio 31 – rugsėjo 18 d. išleistas pašto ženklas 2.4 Lt. nominalo

180 tūkst. tiražu. Ženklo dailininkė E.Paukštytė.

Savo indėlį Lietuvos krepšiniui atidavė ir kitos šalys. 1998 m. Jugoslavija išleido bloką, skirtą pasaulio krepšinio čempionams rinktinėi Atėnuose (Graikija). Šiame bloke yra ir Lietuvos vėliava.

2004 m. Kongo Demokratinė Respublika išleido kvartbloką, skirtą krepšiniui XXVIII Olimpinėse žaidynėse Atėnuose. Dešiniajame apatiniame kampe pavaizduotas Šarūnas Jasikevičius, varantis kamuolį. Tais pačiais metais Grenadoje išleistas 75 centų ženklas, skirtas NBA žaidėjui Žydrūnui Ilgauskui.

Krepšinio aistruoliai, filatelistai bei muziejininkai tikisi, kad ir ateityje sulauks naujų pašto ženklų, šlovinančių krepšininkų pergalės.

Trakų istorijos muziejaus direktorius Virgilijus Poviliūnas

Eksponatus pamatysite „Sakralinio meno“ ekspozicijoje, Kęstučio g. 4, Trakuose, Pusiasalio pilies teritorijoje buvusio Dominikonų vienuolyno koplyčioje. Darbo laikas: 10-18, trečiadienis-sekmadienis.

Kalesninkų parapijos atgimimas

Vytautas ČESNULIS, Vilnius

Tęsinys. Pradžia Nr. 16

Konsistorija apie Rudzio prašymą rugpjūčio 9 d. pranešė Vilniaus vyskupui E. Ropui. Šis rugsėjo 7 d. konsistorijai atsakė, kad sutinka, jog Valkininkų klebonas varpą atiduotų Kalesninkams (LVIA 694-5-1831).

Kitame 1904 m. liepos 16 d. raporte konsistorijai M. Rudzis prašė išbraukti iš Eišiškių bažnyčios inventoriaus apie 17 svarų svėrusį varpą, kadaise kabojusį Kalesninkų kapinių koplyčioje ir atiduoti jį Kalesninkų bažnyčiai. Konsistorija apie tą prašymą vyskupui pranešė irgi rugpjūčio 9 d. Eišiškių klebonas N. Gintautas rugsėjo 7 d. parašė vyskupui, jog Eišiškėse yra du nenaudojami 17 ir 30 svarų varpai. Pasak senelių, vienas jų kadaise buvęs Kalesninkų kapinėse. Paimti vieną varpą vyskupija rugsėjo 13 d. leido.

1904 m. spalio 28 d. M. Rudzis prašė vyskupo įvesti naujoje parapijoje šventes su Švč. Sakramento išstatymu. Šventės numatytos pagal Grigaliaus kalendorių. Šitokių dienų buvo keliolika, tarp jų – šv. Juozapato, kančinio, atlaidai rugsėjo 26 d. ir ta proga trijų dienų Keturiadešimtės pamaldos. Tik dabartiniame bažnytiniame katalikų kalendoriuje šv. Juozapatui skirta lapkričio 12 d.

Dienas su Švč. Sakramento išstatymu per pamaldas Kalesninkų bažnyčiai pirmą kartą paskyrė vyskupas E. Ropas 1904 m. gruodžio 15 d. M. Rudzis 1923 m. gegužės 19 d. tą dienų sąrašą išsiuntė vyskupui J. Matulaičiui. Vyskupas gegužės 24 d. patvirtino iš viso 16 tokių dienų (LVIA 694-5-1821). Beje, vysk. J. Matulaičiui M. Rudzis rašydavo lietuviškai arba lotyniškai. Kurija klebonui anuomet irgi dažnai atsakydavo lotyniškai.

M. Rudzis 1910 m. kovo 30 d. kreipėsi į vyskupijos valdytoją: prašė leisti pašventinti 4 naujus bažnyčios išigytus varpus. Leidimas duotas balandžio 5 d.

Vilniaus konsistorija prašė žinių apie parapijos ūkininkų žemėje buvusius kryžius ir kapines; kapinių kryžiai konsistorijos nedomino.

Pasak 1912 m. vasario 24 d. sąrašo, 13-oje kaimų ir palivarkų stovėjo 35 kryžiai (LVIA 694-5-1814). Daugiausiai, po 5 kryžius, buvo Kriviliuose (du statyti dar 1820 m.) ir Kalesninkuose. Po 4 kryžius buvo Kamorūnuose, Dainavoje ir Vydeniuose. Vėliausiai statyti kryžiai: 1907 m. – Paversekės viensėdyje, 1909 m. – Ramonuose.

M. Rudzis 1914 m. gruodžio 15 d. pranešė, kad parapijoje buvo 31 kapinės, tarp jų kaip atskiros Kamorūnų ir Kamorūnų-Pabarones kapinės. Visos kapinės, išskyrus Mangeliškių, Beržiškių ir Semaškonų, aptvertos karčių arba akmenų tvoromis. Neaptvertų kapinių valdytojai pažadėję iki pavasario jas sutvarkyti.

Rusijos Vidaus reikalų ministerijos Dvasinių reikalų departamentas 1914 m. liepos 17 d. paprašė Vilniaus vyskupijos valdytojo atsakyti į Ministerijos birželio 17 d. raštą dėl Kalesninkų klebono M. Rudzio perkėlimo į kitą parapiją. Apie tą susirašinęją daugiau žinių neturime, bet iš jo, matyt, nieko neišėjo, nes Rudzis pasiliko Kalesninkuose.

M. Rudzis 1914 m. rugsėjo 17 d. pranešė vyskupijos valdytojui K. Michalkevičiui, kad į šv. Juozapato atlaidus ir Keturiadešimtę rugsėjo 26, 27 ir 28 d. į Kalesninkus atvyks kunigai: Vladas Mironas, Nikodemus Abaravičius, Boleslovas Močulskis, Adomas Zaremba, Juozas Balčiūnas, Stanislovas Micevičius, Juozas Stašys ir Juozas Švedavičius. Pasak 1915 m. liepos 11 d. pranešimo vyskupijos valdytojui, į Škaplierinės atlaidus liepos 19 d. turėjo atvykti Eišiškių klebonas B. Močulskis, Nočios klebonas Jonas Kuzminskas, Rudnios klebonas S. Micevičius, Dubičių klebonas Juozapas Poplavskis, Valkininkų klebonas Juozas Mironas, Butrimonių klebonas N. Abaravičius, Varėnos kebonas J. Stašys ir dar kažkokios parapijos klebonas Andrius Juknevičius.

Kun. Mykolas Rudzis – Lietuvių konferencijos Vilniuje 1917 m. rugsėjo 18–23 d. dalyvis. Tik registracijos knygoje klaidingai užrašyta jo pavardė – Radzys, nors konferencijoje dalyvavusių dvasininkų sąrašė pavardė teisinga.

M. Rudzis 1918 m. sausio 3 d. pranešė vyskupijos valdytojui, kad vokiečių valdžia 1917 m. gruodžio 18 d. paėmė du bažnyčios

varpus; vienas svėrė 16 pūdų, antras 32 svarus. Jokio raštelio klebonui žandarai nedavė.

1921 m. sausio 22 d. M. Rudzis kreipėsi į Vilniaus vyskupą J. Matulaitį (raportas vyskupijos kanceliarijoje gautas vasario 12 d.). 1920 m. spalio pradžioje buvo išvažiuojes 3–4 savaitėms pailsėti pas kun. Matą Cijūnaitį į Vievį. Tuo laiku pasikeitė frontas, ir jis liko atskirtas nuo parapijos. Laikinais gyveno Alovėje, Merkinės dekanate. Prašė išgauti lenkų valdžios leidimą pereiti demarkacinę liniją ir sugrįžti į Kalesninkus.

Vyskupijos kurija 1921 m. liepos 11 d. gavo Vincento Bartkevičiaus ir grupės kitų parapijiečių skundą (LVIA 694-5-1831). Pasak jo, seniai statyti pradėta bažnyčia nebaigta, klebonas Rudzis praėjusį rudenį prieš ateinant lenkams nežinia kur išvyko, o parapiją aptarnaujantis kun. A. Raupelis praleidžia pamaldas ir tik žiūri, kiek gaus pajamų. Be to, Rudzis – daug politikuojantis lietuvis šovinistas. Parapijai reikia kito klebono. Kol bus Rudzis, parapijos lenkai pinigų bažnyčiai neduos...

Rodūnios dekanas, Nočios klebonas Jonas Kuzminskas rugpjūčio 3 d. vyskupui paaiškino, kad keletas agitatorių jau ne vienerius metus trikdo rimtį parapijoje, norėdami sukelti sąmyšį net pačioje bažnyčioje. Skundą rašęs V. Bartkevičius – tai alkoholi slapta pardavinėjęs krautuvėlės savininkas. Jis ir jo štabas M. Rudziui buvo labiausiai nepatenkinti. Vargonininko nėra, bet jų trūksta ne tik Kalesninkuose.

Kažkur išvykęs M. Rudzis buvo ir 1922 m. žiemą. Kovo 11 d. vyskupui rašė, kad namo parvyko laimingai, bet vos pernakvojus prikibo milicija. Mat važiuodamas į Kalesninkus užėjo pas rajono viršininką užsiregistruoti; čia pasakė, kad jo leidimas negalioja. Kitą dieną, vasario 26-ąją, atėjęs vietos milicijos posto viršininkas surašė protokolą ir pareiškė, kad turintis įsakymą išgabenti kunigą link Varėnos, už demarkacinės linijos. Pasakius, kad rytoj jis važiuos Lydon pas apskrities *storastą* (viršininką), paliko ramybės, tačiau vasario 27 d. vėl atvažiavo milicininkas jo išgabenti. Išgelbėjo gydytojo pažymėjimas, kad per mėnesį negalįs aplėisti kambario. Paėmė leidimą ir gydytojo pažymėjimą, nusiuntė *storastai*. Kuo viskas baigsis, nežinia.

Remdamasi Lenkijos Tikybų ir valstybinio švietimo ministerijos 1922 m. balandžio 21 d. potvarkiu, kurija rugpjūčio 17 d. išrašė M. Rudziui tarnybinių pažymėjimą.

Į Vilniaus vyskupą sufraganą M. Rudzis kreipėsi 1926 m. vasario 13 d. Kaip visame pasaulyje, taip ir Kalesninkų parapijoje nuo seno veikė Gyvojo Rožinio (tik iki XX a. pabaigos vadinto rožančiumi) rateliai. Jiems vadovauti pavesta vikarui Domininkui Pieškai, kuris kartais bažnyčioje susirinkusiems ratelių nariams sakė pamokslėlius. Į Gyvąjį Rožinį stoji ne tik moterys, bet ir vyrai. Tačiau Gyvasis Rožinis parūpo policijai (LVIA 694-5-1829).

Advento pradžioje vėl vakarą Kamorūnų kaime pasirodė Varėnos valstybinės policijos komendantas ir klausinėjo moterų, ar yra ten Gyvasis Rožinis, ar jam priklauso vyrai ir jaunuoliai, kas vadovauja. Panašiai elgtasi Barčiuose ir kitose vietose. Kalesninkų policijos posto budėtojas vasario 8 d. pasirodė klebonijoje ir pareikalavo iš vikaro D. Pieškos smulkių žinių apie Gyvąjį Rožinį, pateikęs dokumentą, jog tai daro Lydos policijos komendantūros įsakymu. Vikaras paaiškino, kad Gyvojo Rožinio aukščiausiasis vadovas yra popiežius, vyskupijose jam vadovauja vyskupai, parapijose – klebonai. Todėl informaciją policija galėtų gauti iš vyskupo.

Rusų, vokiečių ar bolševikų valdžios metais panašių atvejų nebuvo. Sklido gandy, kad Gyvojo Rožinio nariai turės mokėti mokesčius, todėl kai kas, ypač vyrai, norėjo išeiti iš ratelių. Rytoj gal ateis eilė Jėzaus Širdies brolijai, Škaplierių brolijai ir kitoms organizacijoms...

Vilniaus sufraganas 1926 m. vasario 25 d. kreipėsi į Naugarduko vaivadą. Pasak sufragano, Gyvasis Rožinis, kaip ir kitos bažnytinės organizacijos, yra grynai religinės draugijos ir neprivalo būti policijos registruojamos bei prižiūrimos. Vaivadijos

Kalesninkų pagrindinės mokyklos laukiančių mokinių būrys 2011 m. rugsėjo 1 d. Jurgitos Belevičiūtės nuotr.

valdyba balandžio 28 d. atsakė, kad „vaivadijos policijos organams išleisti atitinkami potvarkiai, o kalti dėl tardymo bus nubauti“ (Varėnos II valsčius Lydos apskrčiai priklausė iki 1926 m. gegužės 4 d.).

1926 m. liepos 7 d. Kalesninkuose minėtos M. Rudzio kunigystės 25 metų sukaktuvės. Sveikinti dar 3 jubilato draugai: Nočios dekanas kun. Jonas Kuzminskas, sukaktuves minėjęs birželio 24 d., Valkininkų klebonas kun. Jonas Karvelis, minėjęs sukaktuves liepos 2 d., ir kun. J. Januševičius. (Priminsime, kad J. Kuzminskas į Nočią 1914 m. gruodžio mėn. atkeltas iš Daugų, kur jo vietą užėmė Vladas Mironas; 1917 m. dalyvavo Lietuvių konferencijoje; ėjo Rodūnios dekanato pareigas, iš kurių 1926 m. balandžio mėn. atleistas, o 1927 m. nukeltas net į Kripno parapiją Balstogės dekanate, tačiau tą pačių metų lapkričio mėn. atkeltas į Daugėliški vietoj mirusio kun. Justino Petronio. Kun. J. Karvelis į Valkininkus 1918 m. lapkričio mėn. atkeltas iš Birštono; 1927 m. spalio 4 d. su keliais kunigais ir kitais lietuvių veikėjais areštuotas, spalio 14 d. ištremtas į Nepriklausomą Lietuvą, o grįžęs nukeltas į Dvorcus netoli Mastų (į pietryčius nuo Gardino), kur ir mirė).

1930 m. liepos 21 d. M. Rudzis kreipėsi į arkivyskupą, prašydamas leisti laikyti skaitytines egzėkvijų Mišias. Paaiškinimą, kaip elgtis interesantams sutikus, kurija išsiuntė liepos 25 d.

Prieš Pirmąjį pasaulinį karą pamokslai Kalesninkų bažnyčioje buvo sakomi lietuviškai ir tik kas trečią sekmadienį lenkiškai. Vėliau M. Rudzio klebonavimo laikotarpiu stengtasi bažnyčioje išlaikyti kalbinę pusiausvyrą, nors 1930 m. lietuviški pamokslai sakyti tik 4 kartus per metus. Po M. Rudzio mirties padėtis visai pablogėjo. Paskutiniaisiais lenkų okupacijos metais lietuviškai skaityta tik evangelija.

Prasta klebono sveikata

Kone visą Mykolo Rudzio kunigystės laiką šlubavo sveikata. Todėl 1911 m. gegužės 25 d. parašė raportą vyskupijos valdytojui. Jausdamasis nesveikas, prieš 3 savaites kreipėsi į gydytoją. Tas, du kartus apžiūrėjęs, nustatė, kad reikia ilgesnio gydymo, bent dvių mėnesių atostogų. Tačiau būdamas klebonu be vikaro ir kelerius metus užsiėmęs bažnyčios statyba, įvykdyti gydytojo patarimo Rudzis negalėjo. Prašė atostogų nuo birželio 1 d. iki rugpjūčio 1 d. ir paskirti laikiną parapijos vedėją, gerai mokantį lietuvių kalbą, nes parapija maišyta.

Kurija birželio 1 d. užklausė Merkinės dekaną, Valkininkų kleboną Vladą Mironą, ar jis sutiktų, kad jo vikaras Vincas Bobinas padirbėtų Kalesninkuose per M. Rudzio išvyką gydytis. V. Mironas birželio 4 d. vyskupijos kanceliarijai atsakė, kad dirbdamas didelėje Valkininkų parapijoje ir eidamas dekanato pareigas, „aš jokia būdu negaliu likti be vikaro“. Dargi patarė: kadangi Ka-

lesninkai priklauso Rodūnios dekanatui, o Rodūnioje ir Eišiškėse yra vikarai, be to, abi parapijos yra netoli Kalesninkų, todėl reikėtų panaudoti jų vikarus.

Atostogų klausimo sprendimas užsitiesė. M. Rudzis birželio 2 d. vėl kreipėsi į vyskupijos valdytoją: sirgdamas tuberkulioze turįs nedelsiant vykti gydytis į užsienio kurortus, todėl prašė parūpinti jam užsienio pasą. Prie prašymo pridėjo 75 kap. žyminio mokesčio ženklą, gydytojo pažymą ir kvitą apie 15 rub. imoką už pasą į Vilniaus gubernijos valstybinį banką.

Nesulaukęs vyskupijos atsakymo, M. Rudzis birželio 11 d. išsiuntė raportą Rodūnios dekanui, Eišiškių klebonui, kad šis trečiam sekmadieniui po Šv. Dvasios Nužengimo (birželio 19 d.) komandiruotų į Kalesninkus savo vikarą, nes tą sekmadienį iškilmingai, su Švč. Sakramento išstatymu, švenčiama Švč. Mergelės Marijos Nuolatinės Pagalbos diena, o pats birželio 12 d. išvažiuo į Varšuvą pasitarti su gydytoju. Dekanas birželio 14 d. atlaikyti Mišių Kalesninkuose pasiūlė atvykti Rodūnios klebonui arba atsiųsti vikarą. Tačiau aptarnauti Kalesninkus buvo pavesta Nočios vikarui Mykolui Jonui Skardinskiui.

Gubernatoriaus kanceliarija 1911 m. birželio 24 d. išsiuntė vyskupijos kanceliarijai M. Rudzio užsienio pasą. Ji vyskupijos kanceliarija gavo birželio 27 d. ir vyskupijos birželio 25 d. raštas paspartinti paso išdavimą prasielkė.

Kunigas gydėsi gydytojo Dlusio sanatorijoje Zakopanėje (Pietų Lenkija), anuomet priklausiusioje Austrijos–Vengrijos imperijai. M. Rudzis 1911 m. rugpjūčio 16 (29) d. parašė vyskupijos valdytojui, kad birželio 30 d. suteiktos atostogos rugpjūčio 31 d. baigiasi. Visiškai pasveikti reikėjo dar bent 4 mėnesių, todėl prašė vėl leisti atostogų nuo rugsėjo 1 d. Atostogos rugpjūčio 20 d. pratęstos iki 1912 m. sausio 1 d. Bet ir jų neužteko. Todėl M. Rudzis 1911 m. gruodžio 15 d. paprašė leisti atostogų iki visiško pasveikimo. Kunigo prašyme yra vyskupijos gruodžio 19 d. rezoliucija: „Atostogos pratęstos iki M. Rudzio visiško pasveikimo“.

Vyskupijos valdytojas 1911 m. gruodžio 23 d. pranešė Vilniaus gubernatoriui, jog M. Rudzio atostogas pratęsus iki visiško pasveikimo, Kalesninkų bažnyčios ir parapijos valdymas pavestas Švenčionių bažnyčios vikarui K. Lesevičiui. Kartu apie tai pranešta pačiam Lesevičiui bei Rodūnios ir Švenčionių dekanams.

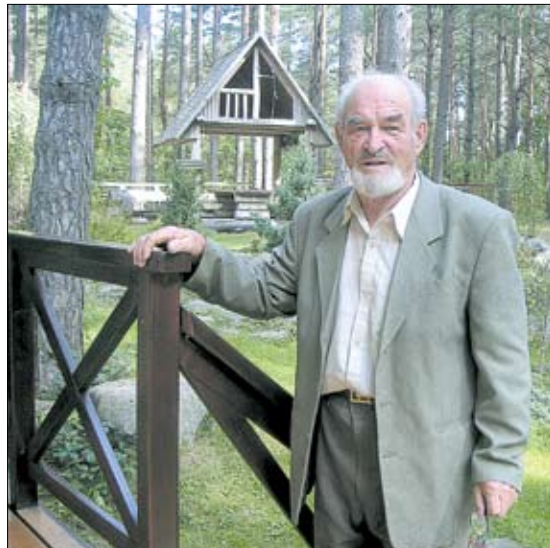
1912 m. rugsėjo 15 d. vyskupijos kanceliarija pasidomėjo, ar Rudzis grįžęs iš kurortų, ar dar gydosi. M. Rudzis rugsėjo 21 d. atsakė, kad grįžęs prieš keturis mėnesius, apie ką pranešęs vyskupijos valdytojui. „Gydytojų patarimu mano ligai reikėtų ilgesnio gydymo kokiame nors užsienio kurorte, bet neturėdamas tam dalykui lėšų gydausi namie ir kol kas negaliu užsiimti parapijiečių reikalais.“

Tęsinys kitame numeryje

Mokymosi karčios šaknys

Sibiro tremtinių susitikimo naujų mokslo metų išvakarėse įspūdžiai

Dr. Zigmundas RAMANAUSKAS, Trakai

Dr. Zigmundas Ramanauskas susitikimo metu.
Nuotrauka iš asmeninio archyvo

Saldūs gyvenimo vaisiai. Sibiro tremtinių susitikimo dalyviams koncertavo folkloro ansamblio narės (iš kairės): Eglė Česnakavičiūtė, Deima Žuklytė, Paulina Zlatkutė, Aurelija Gerlinskaitė, Eva Čepulytė, Ugnė Čepulytė

Grupė tremtį išgyvenusių susitikimo dalyvių. Iš kairės: Stasys Dambrava, Vida Tonkūnaitė-Ramanauskienė, Zigmundas Ramanauskas, Emilija Pajauta Šiaučiuaitė, Algimantas Pajauta, Dalia Juozapaitytė-Tutkienė, Kęstutis Dambrava

Prasidėjo naujieji mokslo metai. Ypač pakiliai ir su dideliu noru į mokyklą renkasi pirmokai. Vėliau dėl vieno ar kito priežastį šis noras blanksta. Atsiranda vaikų, kurie anksti atsako bendražmogiškųjų vertybių bei idealų. Pasidalinsiu keletu prisiminimų iš mūsų mokymosi tremtyje patirties.

Naujų mokslo metų išvakarėse Vilniuje susitiko prieš 70 metų į Sibirą, į Altajaus kraštą, kartu su savo motinomis ištremti vaikai. Pasidalinome anų laikų mokymosi vargais ir džiaugsmiais. Tėvai skiepijo mums mintį, kad tik išsilavinimas išlaisvina žmogų nuo aklo paklusnumo išoriniams poveikiams, parengia išgyventi ir gyventi besikeičiančios socialinės aplinkos sąlygomis. Taigi mokėmės iš paties.

Vyresni vaikai jau 1941 m. rudenį, nemokėdami rusų kalbos ir nieko nesuprasdami, galėjo lankyti mokyklą. Bet ne visi turėjo tam būtinas sąlygas. Mūsų susitikimo iniciatorių Kęstutis Dambrava prisimena: „Vargas buvo tas mokslas. Vadovėlių neturėjome, visas užduotis, reikiamas išmokyti eilėraščių teksto nusirašyti iš mokytojo knygų. Sasiuvinį taip pat neturėjome. Rašydavome ant senų laikraščių, rašalą pasigaminavome iš suodžių arba iš burokėlių. Kartais paskatinimui mokytojas duodavo švarų sasiuvinio lapą. Nežinodavai, kam tą švarų lapą skirti.“ Prisiminė Kęstutis, kad taupydami apavą iki sniego kartu su broliu basi šešis kilometrus iki mokyklos kulniudavo.

Aš taip pat, nemokėdamas kalbos, pradėjau lankyti mokyklą, Labiausia man patikdavo dainavimo pamokos. Per jas mes dainuodavome kupinas revoliucinio patoso dainas: „Šel pod krasnym zname-nem komandir polka“ ir panašias. Žodžius aš kartojau, visiškai nesuprasdamas jų prasmės. Maniau, kad ir kiti nesupranta. Matematikos „kalbą“ greitai perpratau. Blogiausia buvo per istorijos pamokas – sunku buvo įsiminti nesuprantamą tekstą ir vėliau jį atkartoti. Žymiai vėliau įsitikinau, kad ir dabar kai kurie vaikai kala tekstą mintinai, nesuvokia nei jo esmės, nei konteksto prasmės.

Pamenu, kad Spalio švenčių proga visiems vaikams mokykloje dalino po riekę baltos duonos. Aš nesupratau, ko čia visi laukia ir išėjau namo. Ir štai jau po švenčių ateinu į mokyklą, ir mokytoja atidavė man priklausanti duona. Aš čia pat ją suvalgiau, nieko skanesnio nebuvau ragavęs, atsimenu ir tuos vaikų žvilgsnius, kurie gailėjosi, kad savo porciją anksčiau suvalgė.

Popieriaus lapas tarsi lobis

Mano brolis, Klaipėdos universiteto profesorius, tarptautinės informatikos akademijos prie JTO akademikas Julius Ramanauskas, prisimena: „Labai svajoju

pradėti mokytis mokykloje ir buvau priimtas jau 6 metų, tačiau lankyti teko tik iki žiemos – nebuvo apavo, rūbų. Ta pati istorija pasikartojo ir kitą rudenį – pradėjau mokslus ir vėl – tik iki žiemos. Šalčiai uždarydavo mažąjį basakojį moksleivių ilgiems žiemos mėnesiams barake. Nepaisant visų pastangų, šiltesnius rūbus ir apavą (veltinius) aš gavau tik trečiaisiais „bandymo mokytis“ metais.“

Pas mus tinkamo rašyti popieriaus taip pat nebuvo. Juliui tas nepaprastas švaraus popieriaus lapo garbinimas išliko iki šiol: „Pamenu, vienai mano bendrakaišei iš fronto grįžęs sužeistas tėvas dovanų atvežė trofėjinį sasiuvinį (langeliais!). Mūsų pavydui nebuvo ribų. Visais būdais stengėmės „prisigerinti“ prie jos, prašydami, kad išplėštų nors vieną lapelį. Kartais pavykdavo, tačiau tai ji darė ne veltui. Mainais reikalaudavo, pavyzdžiui, blyno. Ir vietoj to, kad palepintume savo gurgiantį pilvą šiuo gardumynu, mes gaudavome neįkainojamą brangenybę – popieriaus lapą! Iki šiol jaučiu nenumaldomą „aistrą“ net menkiausiai popieriaus skiautei – o jei popieriaus vėl nebūs?..

Savo atsiminimais pasidalino ir nepriklausomos Lietuvos švietimo ministro, profesoriaus Juozo Tonkūno duktė Vida. Profesorius buvo atskirtas nuo šeimos ir kalėjo lageriuose, o jo šeima – Altajaus krašte. Vida namie išmoko pagrindinius matematinius veiksmus, išmoko rusiškas raides ir buvo priimta iš karto į antrą klasę. Jos pasirengimui patikrinti mokytoja paprašė parašyti tais laikais populiarią pasakymą: „Ačiū draugui Stalinui už mūsų laimingą vaikystę.“ Ir Vida parašė... tik visą sakinį didžiosiomis raidėmis, mat namie išmoko tik didžiąsias raides. Toliau daugiau dėmesio skyrė matematinei kalbai, raudonu diplomu VVU baigė Sibire pradėtas studijas, dirbdama projektavo skaičiavimo technikos ir matematinių metodų panaudojimo sistemas žemės ūkio reikmėms. Dabar bene daugiausia džiaugiasi savo septyniomis vaikaitėmis. Viena jų – Žirmūnų gimnazijos dvyliktokė Eglė subūrė nuostabių folkloro ansamblį. Susitikimo svečiams ansamblio narės padainavo ir pašoko, iki ašarų sugraudino savo gebėjimais taip įtaigiai puoselėti tautinį savitumą. Kažkuris mūsų susitikimo dalyvis pastebėjo: „Žavu, nepakartojama, matyt, mergaitės nežiūri TV 3 programos.“

Ribotas specialybės pasirinkimas

Taigi mokėmės. Mokslas tuomet nebuvo privalomas, dar ir mokėti po 150 rublių per metus reikėdavo. Ir tik 1945 01 08 TSRS Liaudies komisarių taryba nutarė, kad iš Baltijos šalių ištremti žmonės turi teisę mokytis ir dirbti, bet... be specialaus

leidimo negali išvykti už savo rajono ribų. Po vidurinės mokyklos baigimo Altajaus krašte buvo leista įgyti tik mokytojo specialybę. Paradoksas. Nepaisant visų mano pastangų nebuvo priimtas nei į Tomsko politechnikos, nei į Barnaulo žemės ūkio aukštąsias mokyklas. Todėl beveik visi tremtiniai stebėtinai vieningai pareiškė norą tapti mokytojais – pasirinko iš pradžių Bijsko mokytojų, vėliau – pedagoginį institutą.

Viena pirmųjų ten mokėsi Šiaulių universiteto profesorė Danutė Klumbytė. Savo atsiminimuose rašo, kad išmoko rusiškų eilėraščių ne visai suprasdama jų turinį. Patiko jai žodžių skambesys. Visais būdais ir dabar skatina vaikų pagarbą knygai, domėjimąsi dvasiniu gyvenimu.

Mokėsi Bijske ir pedagoginei visuomenei gerai žinomas fizikos vadovėlių aukštesniosioms mokykloms autorius Vytautas Tarasonis, ir Kernavės pradinės mokyklos vedėjas bei krašto muziejaus įkūrėjas Juozo Šiaučiuono duktė, aktyvi mūsų susitikimo dalyvė, Emilija. Tėvas lageriuose žuvo, o jo šeima šiaip taip tremtyje išgyveno. Daugiausia žeidė, kad mokykloje neatsižvelgė į pavardės keitimo būtinumą ir klasės žurnale ji figūravo kaip Šiaučiuonas Emilija. Mokėsi Bijske ir nesėkmingai 1947 m. bandė grįžti į Lietuvą matematikos mokytojai Dalia Juozapaitytė bei jos brolis Vytautas Juozapaitis. Taip, taip to paties garsaus operos dainininko Vytauto Juozapaitio teta ir tėvas. Visus sunku išvardinti.

Drąsesni vyrai nepaisė draudimo išvykti iš tremties vietos ir pabandė mokytis kitur. Neseniai susitikau Ariogaloje su profesoriumi, habilituotu mokslų daktaru Stasiu Goberiu. Kartu su juo Sibire mokyklą lankėme. Ją Stasys baigė aukso medaliu. Klasės vadovė jam išrūpino laikiną pasą, mokyklos direktorius patarė važiuoti į Maskvą. Jau antrame kurse Goberis parašė kelis mokslinius straipsnius, vadovavo studentų mokslinei veiklai, mokėsi vien penketais, ir ketvirtame kurse institutas rekomendavo jam skirti Stalino vardo stipendiją. Ta proga saugumiečiai atidžiau juo susidomėjo ir areštavo tiesiog institute. Visų studentų akivaizdoje du saugumiečiai išvedė Stasį iš auditorijos. Kaltinimas – pabėgimas iš tremties. Pakartotinai ištrėmė į Sibirą. Dirbo liejiku, prašė leisti toliau mokytis... tik dėl begalinio noro ir užsispyrimo pasiekė savo tikslą.

Sunkus kelias į mokslo aukštumas

Nemažai Sibire buvo gerų žmonių, kurie nuoširdžiai siekė padėti mokslų siekiantiems vaikams. Antai, neseniai mirusio pedagogo, Vytauto Tarasonio mama knygoje „Esate ištremta pagrįstai“ rašo: „Žiemą cecho viršininkas Konstantinovas pasiūlė

Vytautui eiti į mokyklą. Šis pasiūlymas atrodė labai jau netikėtas, neįprastas, lyg kelionė į kitą pasaulį, tačiau jokių atsilikimų, kad išaukęs iš mokyklinių metų, kad neturi jokio mokslo pažymėjimo, kad nemoka gerai kalbos nei rašto, kad neturi net tinkamų rūbų – viršininkas nepriėmė. Išrašė iš sandėlio veltinius, šimtasiūlę, kailinukus, susitarė su mokyklos direktoriumi, kad priimtų į devintą klasę bandomajam laikotarpiui, ir sausio mėnesį, vidury mokslo metų, atleido Vytautą iš darbo ir išsiuntė į mokyklą... Globojo Vytautą jo klasės auklėtojas, jaunas fizikos mokytojas, kuris net po daugelio metų nepasakė, kas tada mokėjo už jo mokslą.“ (V., Mintis, 2004, p. 154).

Nepaprastai tragiškas ir sunkus mūsų susitikimo dalyvio Stasio Dambravos kelias į mokslo aukštumas. 1947 m. broliai Dambravos nutarė, kad tremtis jau baigta ir kartu su mama iškeliavo atgal į Lietuvą, į Uteną, iš kur buvo ištremti. Atskiro romano verta jų arešto ir grąžinimo atgal į Sibirą istorija. Kęstutis savo gabenimo į Sibirą išgyvenimus vaizdžiai aprašė neseniai išleistoje knygoje „Vienuliškas nusikaltėlis“ (Marijampolė, TeleSATpress, 2011).

Antrą kartą tremiamam į Sibirą Stasiui pakeliui teko patirti saugumiečių smurtą, kartu su kriminaliniais nusikaltėliais blaškytis įvairiausiuose kalėjimuose. Per stebuklą liko gyvas ir net vidurinę mokyklą 1953 m. eksternu baigė. Pasirinko vienintelį tuomet galimą pedagoginį institutą. Vėliau, grįžęs į Lietuvą, Stasys įsismagino ir dar neakivaizdiniu būdu Kaune baigė politechnikos institutą, įgijo statybininko specialybę. Stebėtinai, iš tėvų paveldėtas užsispyrimas ir tvirta valia.

Sibire su Stasiu trejus metus kartu mokėmės Bijsko pedagoginiame institute, gyvenome viename kambaryje, dainavome chore ir duetu traukėme įvairias lyrinio pobūdžio dainas. Ypač įstrigo į atmintį daina apie tėvynės ilgės: „Apie ką svajoji svetimam krašte? Aš kasnakt gimtinei aplankau sapne...“ Tikriausiai ir dabar į ES šalis savo norų išvykę lietuviai sapnuose gimtinei aplanko.

Ačiū Dievui ir likimui, kad teko išvysti tėvynę ne tik sapne. Grįžome. Bandėme tęsti studijas Vilniaus pedagoginiame institute, bet čia „mandagiai“ buvo paaiškinta, kad čia mums ne vieta. Kęstutis Dambrava tris kartus važiavo atgal į Bijską egzaminų laikyti. Tėviško ir nuoširdaus fizikos ir matematikos fakulteto dekanas, profesoriaus Henriko Horodničiaus dėka daug kas tęsė mokslus Vilniaus universitete. Ilgus metus galią turintys viršininkėliai priminė mums tremtį skirstant butus, išduodant leidimus išvykti į užsienį, dalinant talonus deficitinėms prekėms. Bet likome gyvi, darbštūs, sukūrėme šeimas ir galime pasidžiaugti vaikaitėmis ir kitais saldžiais savo triušo vaisiais.

Autoriaus nuotr.

„Marijos radijo“ istorija

„Marijos radijas“: nuo parapijos radijo iki viso pasaulio krikščionis vienijančios organizacijos

Jurgita VOREVIČIENĖ, Kaunas

Informacinė „Marijos radijo“ palapinė Palangoje, kur savanoriai bei darbuotojai visą š. m. liepos mėnesį kvietė susipažinti ir tęsti tikėjimo kelionę drauge. Vitos Tamoliūnės nuotr.

Pasaulinio „Marijos radijo“ istorija prasidėjo nuo vienos Italijoje pradėjusios veikti parapijinės radijo stoties. Vėliau ji buvo reformuota į organizaciją ir 1987 m. pradėjo veiklą kaip Italijos „Marijos radijas“. Per mažiau nei penkerius metus jis išaugo į nacionalinį katalikų radijo tinklą visoje Italijoje. Nors „Marijos radijas“ tiesiogiai ir nebuvo susijęs su Romos katalikų bažnyčia, tačiau pasitarnavo kaip priemonė Bažnyčios evangelizacijos darbe, padėjo skleisti Bažnyčios mokymą visoje šalyje. Nuo pat „Marijos radijo“ egzistavimo pradžios jis nebuvo finansuojamas iš Romos katalikų bažnyčios ar kokių nors kitų biudžetų. Viso pasaulio „Marijos radijo“ stočių veikla iki šiol yra finansuojama tik iš aukotojų lėšų.

Pasaulinė „Marijos radijo“ šeima kaip organizacija buvo įkurta 1998 m. Nuo tada „Marijos radijas“ plėtė savo veiklą pasaulyje ir dabar yra transliuojamas maždaug 40 kalbų – visuose žemynuose: Afrikoje, Azijoje, Europoje, Amerikoje. Bendrai visame pasaulyje veikia 1 500 „Marijos radijo“ antžeminių siųstuvų.

Eteryje transliuojamos ir visų šalių „Marijos radijo“ stotims bendros laidos ir programos. Tai – tradicinė katalikams Dievo šlovinimo muzika, įvairios katalikiška mokymą aiškinančios bei populiarijančios laidos, kalbamas rožinis, novenos, transliuojamos šv. Mišios. Yra ir kiekvienam kontinentui bei klausytojų gyvenamai teritorijai būdingų laidų, tokių kaip žinios, populiarioji katalikiška muzika, aktualijų ar bendruomenės telkiančios laidos ir kt.

Vienas iš būdų nelikti be katalikiškos radijo stoties neturint radijo imtuvo – internetas. Transliacijos šiuo būdu buvo pradėtos tam, kad kiekvienas klausytojas galėtų klausytis savo mėgiamų laidų net būdamas užsienyje, kelionėje. Žinoma, tam reikalingas interneto ryšį palaikantis įrenginys.

Bandant labai trumpai nušviesti Lietuvos „Marijos radijo“ misiją, viziją, tikslus, reikia paminėti tai, jog tokia mintis – steigti „Marijos radiją“ mūsų šalyje kilo keliems kunigams ir pasauliečiams, kurie, susitelkę į iniciatyvinę grupę, 2003 m. birželį įkūrė VŠĮ „Marijos radijas“. Kauno arkivyskupui metropolitui Sigitui Tamkevičiui palaiminus bei padedant „Pasaulinei Marijos radijo šeimai asociacijai“, kunigas Oskaras P. Volskis atliko parengia-

„Marijos radijo“ transliacija Trakuose

muosius darbus ir pradėjo transliaciją Kaune. Pirmasis „Marijos radijo“ muzikinis šaukinys ir vos valanda muzikos nuskambėjo 2004 m. rugpjūčio 30 d. rytą. Koks tai buvo radijas vertinti nesirysiu. Nuomonių ir atsiliepimų yra įvairių. Vieni iki šiol kritikuoja naujojo programų direktoriaus, kun. dr. Kęstučio Kėvalo, vykdomą veiklą bei tiesiamą kelią, kiti atvirkščiai – sako, jog tai tikrai reikalinga ir teisinga kryptis. Vis tik vertinant tai, jog šiandien „Marijos radijas“, padedant Dievui bei aukotojams, girdimas net 16-oje miestų bei jų apylinkių (Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Panevėžyje, Šiauliuose, Telšiuose ir Alytuje, Anykščiuose, Telšiuose, Druskininkuose ir kt.) – ištisies rodo, jog eina ma ne pačia lengviausia, tačiau naudinga ir reikiama kryptimi.

Anot Lietuvos „Marijos radijo“ programų direktoriaus kun. dr. Kęstučio Kėvalo, „vienas svarbiausių šios radijo stoties programos akcentų yra malda. Tai bruožas, kuris išskiria „Marijos radiją“ iš kitų žiniasklaidos priemonių. Ji taip pat vienija bei aktyviai kviečia visus krikščionis jungtis Kristuje“.

Kaip pokalbio apie „Marijos radijo“ pasiekimus bei iššūkius metu minėjo jo programų direktorius, praėjusiam sezonui labai pasiteisino laidos, atspindinčios gyvybės, šeimų tausojimo bei puoselėjimo klausimus, laidos skatinančios krikščionių bendruomeniškumą. Tuo pačiu kun. K. Kėvalas nesirysio išskirti kokios nors vienos laidos, kaip itin ypatingos, nes kiekviena iš transliuojamų laidų yra dalelė visos didelės programos, o kiekvienas savanoris – narys šios nuolat besiplečiančios „Marijos radijo“ šeimos.

Kaip naujieną klausytojams šiemet „Marijos radijas“ pateiks atnaujintą ir labai stipriai patobulintą savo interneto svetainę. Čia besinaudojantieji internetu galės atsisiųsti į savo kompiuterius mėgiamas, bet galbūt negirdėtas laidas, turės galimybę jas reitinguoti, rašyti pasiūlymus, pastabas laidų vedėjams. Naujoje interneto svetainėje bus prieinami visų Jūsų mėgiamų laidų anonsai, kuriuos ruoš patys laidų vedėjai.

Dar viena naujovė, kuriai pradžią davė šių metų birželio mėnesį prasidėjęs projektas, tai bendradarbiavimas su Ruandos „Marijos radiju“. Kol kas šis projektas vis dar tikslinamas, tačiau aišku tai, jog jo esmė – bendros transliacijos.

Dauguma laidų Lietuvoje yra transliuojamos iš „Marijos radijo“ būstinės Kaune, kur įsikūrusi ir redakcija, ir administracija. Taip pat veikia atstovybė Vilniuje, iš kur taip pat transliuojamos laidos, kur priimami svečiai bei aukotojai. Tiek Kaune, tiek Vilniuje apsilanko nemažai savanorių ir kitų „Marijos radijo“ bendradarbių, kurie radijo veiklai atiduoda dalelę savęs, savo laiko, gebėjimų, talentų, nuoširdumo.

Stereotipai ir tikrovė, kuri atsiskleidė pakėlus uždangą

Pradėjusi rašyti straipsnį apie „Marijos radiją“, nejučia mintimis nusikėliau į tą dieną, kuomet pirmą kartą apskritai išgirdau apie tokią radijo stotį...

Tai buvo 2005-ųjų rudenį, vienoje iš Kauno ligoninių. Foje ant stalelio gulėjo „Marijos radijo“ informacinė-reklaminė skrajutė, greičiausiai siūlanti išjungti, klausytis ir pan. Tuo viskas ir

FB grupės „Aš klausau „Marijos radiją“ nuotrauka

pasibaigė maždaug penkeriems ar šešeriems metams.

Vėl dėmesį ši radijo stotis patraukė, kuomet tai vienas, tai kitas naujienų portalas pradėjo rašyti apie vadovų kaitą joje. Taip pat labai dusliai tarsi nuskambėjo ir pažadai apie „Marijos radijo“ programų, gal net vidinės atmosferos kaitą. Kiek tai buvo įvykdyta, gali įvertinti tik ištikimas, gyvenantis su šia radijo stotimi jau 7 metus, klausytojas. Aš į veiklą ir savanorišką darbą „Marijos radijuje“ įsijungiau jau daugiau ar mažiau reformoms įvykus.

Na, o grįžtant prie pirmųjų išpūdžių, reikia paminėti, jog nori ar nenori žmogaus vaizduotė daugelį dalykų matuoja pagal tam tikrus stereotipus, šablonus, kurių atsikratyti ar pakeisti nepavyksta nei po vieno, nei po dviejų susidūrimų su situacija, kurios atžvilgiu jau egzistuoja tam tikros nuostatos, susidaryta išankstinė nuomonė ar visas vaizdinių kompleksas apie tai, kaip ir kas turėtų atrodyti, elgtis, kalbėti ir t. t. Ne išimtis ir man „Marijos radijas“. Tad, eidama į pirmąjį susitikimą su tuometine programų direktoriaus asistente S. Puryte, net nesitikėjau išvysti čia ką nors kita, nei tik labai rimtai nusiteikusius, nerodančius net ir turimo humoro jausmo, esančius tam tikroje bažnytinio susikaupimo būsenoje darbuotojus, savanorius; galbūt tam tikra prasme net atsiribojusius nuo to pasaulio, kuriame mes daugelis kas dieną plūšame, skubame, nuolat ko nors nespėjame, džiaugiamės ar tiesiog netelpame savyje. Vis tik teko labai „nuvilti“ savo vaizduotę, nes žmonės, kurie „Marijos radijo“ klausytojams atiduoda savo laiką, žinias, gebėjimus, savo gyvenimą, pasirodė visiškai tokie pat paprasti (bet jokių būdu ne prasti), gyvenantys tais pačiais rūpesčiais ir džiaugsmais, tik greičiausiai turintys kiek kitas vertybes bei nuostatas, nei tie, kurie dirba ne „iš idėjos“, ne iš pašaukimo, o dėl atlyginimo.

Galbūt klausytojui ir bus sunkoka suprasti, bet vieną kartą vienaip ar kitaip prisilietęs prie „Marijos radijo“ veiklos, suaugi su ja, su žmonėmis, su vertybėmis ir visa savaime tampa labai artima bei sava. Nors, atrodo, kad jau viskas įgriso ir daugiau ten nesinori grįžti, po keleto dienų vėl eini su džiaugsmu, kaip po kelionės grįžtantis namo į tėviškę vaikais: išsiilgęs, kupinas noro suteikti džiaugsmo ir bent dalelę vilties savo klausytojui.

Nuolatinių darbuotojų čia itin mažai: tikriausiai nesuklysiu pasakiusi, kad rankų pirštų jiems suskaičiuoti tikrai pakaks. O jų kaita, darbo krūvis – atvirkščiai – be galo didelis. Tačiau tai nei kiek nesumažina jų kiekvieno indėlio šioje misijoje, šiame itin sunkiame darbe.

Kalbant apie savanorius, čia – tikras asmenybių margumynas. Niekur kitur (jei kalbame apie radijo stotį) tikriausiai nepavyktų sutikti tiek skirtingų gyvenimišką patirtimi, išsilavinimu, profesija asmenybių, nes darbui žmonės atrenkami pagal tam tikrus reikalavimus, kriterijus. O čia renkasi visi, kam rūpi pati radijo stotis, jos misija, kam rūpi perduoti Gerąją naujieną taip, kad klausytojas ją suprastų, suartėtų su ja, ją pažintų.

„Marijos radijo“ savanoriai už jo sienų turi ne mažesnę atsakomybę nei čia. Vieni atidavę savo gyvenimą Dievo tarnystei, kiti neįsivaizduoja darbo dienos be studentų, auditorijų ar knygų, be pacientų, dar kiti, nepaisydami savo garbaus amžiaus, nuostabiai džiugina tiek di-

„Marijos radijo“ kolektyvas (iš kairės): Andrius Sakalauskas, Lina Ražukaitė, kun. Kęstutis Kėvalas, Viktorija Urbonaitė, kun. Nerijus Šmerauskas, Genutė Ulevičienė, Henrikas Surplys, Vitalija Ražukaitė. Vitos Tamoliūnės nuotr.

delius, tiek mažus klausytojus nuotaikingomis ir jaunatviškomis laidomis. Kur dar aktoriai, mamos, tėčiai, jų vaikai. Ir visi atneša čia savo širdies dalelę tam, kad tik klausytojui diena būtų kuo šviesesnė, kuo skaidresnė, kuo prasmingesnė. Ne visuomet vienodai gerai sekasi. Kaip ir kiekvienoje įstaigoje, organizacijoje, bendruomenėje yra ir nuopolių, ir pakilimų. Tačiau net ne tai svarbiausia.

Pati šios misijos šerdis – žmonės, kurie nori tokios radijo stoties, darbuotojai, kurie paaukoja savo gyvenimą vardan „Marijos radijo“ tikslų ir savanoriai, kurie priversti kartais perlįpti per savo baimes, kad tik nušvįstų bent vienas, kad ir mažas, bet šviesus spindulėlis žiniasklaidos pasaulyje.

Kiekvienas gali būti „Marijos radijo“ bendradarbiu

Šiais Europos Sąjungoje paskelbtais Europos savanorystės metais ir aš neapsieisiu napauginusi prisidėti prie naudingos visuomenei veiklos. Tegu tai nenuskamba kaip agitacija, bet, kaip jau labai sėkmingai įrodė nuolatiniai „Marijos radijo“ savanoriai – senjoros ir senjorai – naudingam būti niekada ne vėlu. Nebūtina skubėti į „Marijos radijo“ studijas ruošti laidų (bet tai labai pageidautina), galima tapti bendradarbiu meldžiantis už šios radijo stoties darbuotojus, savanorius ar aukotojus. Tai ypač reikalinga bendrystė ir greičiausiai pati didžiausia auka iš klausytojų.

Apie tai, kaip aukoti „Marijos radijui“ pinigine išraiška, daug nespėsiu, nes ta tema kalbama ir skelbiama, prašoma radijo eteryje. Tik priminsiu, kad pinigų paaugoti galima net Jūsų parapijos bažnyčioje, jei tik joje yra įrengta „Marijos radijo“ aukų dėžutė. Jei nėra, būtinai turėtumėte pasiteirauti apie tai savo parapijos klebono. Taip pat galima atvykti į atstovybę Vilniuje (Slucko g. 11-1), ar į redakciją Kaune (M. Daukšos 21 / V. Sladkevičiaus 1).

Naujas būdas ir galimybė kiekvienam prisidėti prie krikščioniško radijo gyvavimo yra auka trumpuoju numeriu 1622 TEO tinkle. Juo paskambinus iš bet kurios Lietuvos vietos (paprastai Telekomo telefonu), radijo veiklai galima paaugoti 5 Lt.

Kiekvienais metais iki gegužės 1 d. 2 procentus nuo mokesčių taip pat prašome visų, kas gali, paskirti „Marijos radijo“ veiklai.

Pervesti pinigus galima ir banke arba pašto perlaida.

Pašto perlaidai reikalingas tik adresas: Viešoji įstaiga „Marijos radijas“ M. Daukšos 21 / V. Sladkevičiaus 1, Kaunas LT-44282

Banko pavedimui reikalingi duomenys: Gavėjas: VŠĮ „Marijos radijas“ Įmonės kodas: 136001742

Paramos sąskaitos: Swed bankas – LT857300010083243344 SEB Vilniaus bankas – LT757044060003754297

Išsamiau Jums rūpimais su aukojimu susijusiais klausimais padėti galėsime tel. (8 37) 377160 arba el. paštu administratorius@marijosradijas.lt

Lietuvos bažnyčios istorija**Kunigui, laisvės kovotojui, tremtiniui Mykolui Buožiui – 100****Albinas DEMENTIŠKA, Kėdainiai**

Jurbarko Švč. Trejybės bažnyčia. Kryžius Lietuvos krikšto 600 m. jubiliejui ir kun. Mykolo Buožiaus kunigystės 50 m. jubiliejui (1937–1987) atminti. 2011 m. birželis

JAV, Čikaga–Lemontas. Lietuvių centras. Kryžius: Kražių skerdyne žuvusiems ir nukentėjusiems 1893 m. prisiminti. Poskočių šeima. Prie šio kryžiaus lietuviai studentai 40 valandų skaitė LKB Kroniką 1976 03 19. 2009 m. liepa

Joniškio r. Slėpsnių k. Kryžius ir paminklas kaimui atminti. 2011 m. liepa

Jurbarko Švč. Trejybės bažnyčia. Kun. Mykolo Buožiaus (1911–1937–1991) kapas ir bareljefas. 2011 m. birželis

Krakių Šv. Apaštalo evangelisto Mato bažnyčia. Kun. Klebonas Mykolas Buožius. 1967 m. priėmus Pirmąją Komuniją

Š. m. rugsėjį sukako 100 metų, kai gimė kunigas jubilias Mykolas Buožius – Bažnyčios ir tikėjimo laisvės kovotojas, partizanų ryšininkas, Kajerano ir Norilsko lagerių politinis kalinys, kunigo pareigas savanoriškai ėjęs ir Igarkoje. O š. m. kovo 24 d. suėjo 20 metų nuo kunigo mirties.

Iš Jonišio krašto

1911 m. rugsėjo 6 d., pagal senąjį kalendorių (pagal naująjį – rugsėjo 19 d.), Šiaulių apskrities Jonišio valsčiuje, Slėpsnių kaime valstiečių Jokūbo ir Agnieszkos (iki santuokos Šimaitytė) Buožių šeimoje gimė sūnus Mykolas. Slėpsniai priklausė Jonišio parapijai. Pakrikštytas tų metų rugsėjo 11 d. Jonišio Romos katalikų bažnyčioje.

1924–1928 m. Mykolas Buožius mokėsi Jonišio vidurinėje mokykloje, o 1928–1932 m. – Šiaulių valdžios berniukų gimnazijoje. 1933–1937 m. mokėsi Telšių kunigų seminarijoje. Čia baigė 3 filosofijos kursus ir toliau mokslus tęsė Vytauto Didžiojo universiteto Teologijos fakultete.

1936 m. kovo 28 d. Mykolas Buožius išventintas diakonu ir 1937 m. birželio 20 d. gavo kunigystės šventimus.

Iki okupacijos

Kunigas Mykolas Buožius nuo 1937 m. liepos 20 d., pagal kitus šaltinius – 22 d., iki 1940 m. rugpjūčio 4 d. paskiriamas Ukmergės parapijos vikaru.

1940 m. rugpjūčio 8 d., pagal kitus šaltinius – 4 d., skiriamas Vidiškių bažnyčios administratoriumi. Tiek parašyta M. Buožiaus asmens byloje iki karo.

Kunigo Edvardo Semaškos atsiminimai: „Atėjo jaunas, energingas kunigas. Vidiškių parapijoje dvasinis klimatas labai pagerėjo. Bet prasidėjo sovietinė, vėliau vokiečių okupacija, ir pastoracinė klebono veikla galėjo tik vegetuoti. Persekiojamas M. Buožius paliko Vidiškius ir pasitraukė į Panevėžio vyskupiją.“

K. Vėbros iš Vidiškių parapijos atsiminimai: „Jis buvo labai draugiškas ir aktyvus kunigas, sugebėjo suburti žmones, mokė juos ne tik maldų, bet ir pasaulietinių dalykų. M. Buožius buvo linksmas, smagus žmogus, turėjo gerą balsą, labai gražiai giedodavo kalėdines giesmes ir grodavo lūpine armonikele. Važinėdavo po parapijos mokyklą ir rodydavo kiną apie Kristaus gyvenimą. Klebonijoje buvo nemaža biblioteka, kuria klebonas leisdavo naudotis. Prasidėjus antrajai sovietinei okupacijai M. Buožius palaikė ryšius su partizanais, klausydavosi „Amerikos balso“, užrašydavo žinias ir perduodavo jas partizanams. Po kiek laiko buvo susektas, suimtas ir pasodintas į kalėjimą.“

Juodi debesys

1946 m. liepos 1 d. M. Buožius komandiruojamas į Kelmę vikaro pareigoms. Tų pačių metų lapkričio 29 d. paskiriamas Dotnuvos parapijos vikaru ir Dotnuvos akademijos sekretoriumi. 1948 m. balandžio 19 d., pagal kitus šaltinius – 22 d., Smilgių miestelyje, Panevėžio rajone, bolševikų suimtas, kalintas Kaune.

Ypatingojo pasitarimo 1948 m. liepos 21 d. Mykolas Buožius nuteisiamas pagal to meto

baudžiamojo kodekso 58 straipsnį 10 metų pataisos darbų lagerio. Kaltinimas – partizanų ryšininkas.

Bažnyčia kaip opozicija stalininiam režimui buvo įvardyta 1948 m. liepos 9 d. LKP CK nutarime. 1948–1950 m. sovietiniai teismai į Sibiro lagerius išsiuntė 173, o nuo 1944 m. iki Stalino mirties – 364 kunigus. Dvasininkams paprastai buvo formuluojamas vienas iš dviejų kaltinimų – ryšiai su ginkluotu pogrindžiu arba antisovietinė propaganda.

1948 m. gegužės 22 d. ištremtas kunigo M. Buožiaus brolis Jokūbas (g. 1906 m. spalio 3 d.) iš Jonišio rajono Slėpsnių kaimo į Krasnojarsko kraštą, Sovietso rajono vietovės – Verchniaja Bazaika ir Korbikas. 1955 m. į tremtį savanoriškai atvyko žmona Aleksandra (g. 1916). Paleisti 1961 m. spalio 21 d., į Lietuvą grįžo 1968 m.

Kajernako ir Norilsko lageriuose

Kunigas M. Buožius išvežtas į Kajernako (Gorlagas) lagerį Dudinkos rajone, Krasnojarsko krašte, už Šiaurės poliaracio. Nuo 1948 m. Kajernakas priklausė Gorlago koncentracijos stovyklų grupei, esančiai 20 km į Vakarus nuo Norilsko. 1948 m. į Kajernako lagerį atvežta apie 360 politinių kalinių iš Lietuvos.

Gorlagas (iš rus. *Gosudarstvennyj osobovo režima lager* – Valstybinė sugriežtinto režimo koncentracijos stovykla; kitas aiškinimas – *Gornyj lager* – Kasyklų koncentracijos stovykla), koncentracijos stovyklų grupė, veikusi 1948–1954 m. Krasnojarsko mieste ir jo apylinkėse. Kalėjo tik politiniai kaliniai. 1948 m. rugpjūtį – 1952 m. Gorlage kalinta apie 2 000 politinių kalinių iš Lietuvos.

Norilskas – šiauriausias miestas Sibire, Krasnojarsko krašte, amžino šalo zonoje. Taip pat priklausė Gorlagui. Tarp kalinių daug lietuvių. Kunigas M. Buožius čia dirbo statyboje, o vėliau anglies ir rūdos šachtose.

Mykolas Buožius iš lagerio išleistas 1955 m. spalio 2 d., pagal kitus šaltinius – 1 d. Savanoriškai ėjo kunigo pareigas Igarkoje. Igarka – miestas Krasnojarsko krašte prie Jenisėjaus upės. Čia kaip tremtiniai gyveno iš Norilsko ir kitų lagerių paleisti buvę politiniai kaliniai. Apie katalikų bažnyčią Sibire dar XIX a. rašė kunigas tremtinys Matas Veitas, kuris po 1863 m. sukilimo surakintas grandinėmis etapu pėsčiomis keliavo į tremtį 1967 varstus (apie 2000 km). Mato Veito tremtis užtruko 46 metus!

Tremtinės Ramutės Šikšnienės atsiminimai: „Bažnyčios Igarkoje nebuvo, bet buvo įrengtas altoriukas ir ten meldavomės. Apie 1955 m. atvyko tremtinys kunigas Mykolas Buožius ir mes, jaunimas, galėjome priimti Pirmąją Komuniją. Kunigas mažoje lūšnelėje įrengė lietuvių bažnytelę. Pats dirbo miško sandėlio arklidėse sargu. Kad galėtų atlikti apeigas, dažnai už jį turėjo dirbti kiti du sargai. Vėliau kunigui buvo liepta išvažiuoti.“

Grįžus į Lietuvą

Kunigas M. Buožius į Lietuvą grįžo 1956 m. rugpjūčio 13 d. 1956 m. rugpjūčio 24 d. Kauno arkivyskupijos valdytojo kan. dr. J. Stankevičiaus skiriamas Krakių bažnyčios vikaru, o 1959 m. birželio 15 d. Krakių klebonu.

Prieš šv. Kalėdas lankydavo Krakių para-

pijiečius. Tuomet apie 1962–1964 m. dar buvo daug vienkiemių. Klebonas M. Buožius ir maršalka važiuodavo arkliais kinkytomis rogėmis. Atveždavo kalėdaičių, vaikams saldinių ir kitų dovanėlių.

Kunigas klebonas M. Buožius Krakėse pusiau slaptai organizuodavo vaikams tikybos pamokėles ir ruošdavo Pirmajai Komunijai. Pats klebonas vaikams aprodė Krakių bažnyčios vargonus, į bažnyčios bokštą vedančius laiptus.

Kunigas M. Buožius pasižymėjo iškalba, darė išpūdį jo inteligentiška išvaizda. Kartą į Jankūnų kaimo kapinaites lydėjo velionį, būryje buvo ir kolūkio pirmininkas, kuris laikėsi atokiau nuo klebono. Greitai lydėję nustebo – klebonas ir pirmininkas kalbėjosi. Kunigas M. Buožius turėjo ką pasakyti tikinčiam ir netikinčiam, vaikui ir suaugusiajam.

Krakėse ne visi teisingai tardavo klebono pavarde. Sakydavo „Buožė“ – sovietmečiu madingas žodis.

Jurbarko parapijoje – beveik 23 metai

Kunigas M. Buožius 1968 m. liepos 15 d. skiriamas Jurbarko klebonu, o nuo spalio mėnesio priskiriamas aptarnauti ir Vertimų parapiją.

1969 m. vasario 1 d. paskiriamas Raseinių dekanato vicdekanu. Kartu su juo kaip vikarai tarnavo kunigai Algirdas Mocius ir Zigmąs Grinevičius.

Sudėtingas buvo to meto ne tik kunigų gyvenimas, bet ir dvasinė veikla: pamokslų klausėsi sovietinis saugumas, uždrausta katechizuoti vaikus. Daugelis tikinčiųjų krikštą, santuoką, kitus sakramentus bažnyčioje atlikdavo slapta, dažnai svetimos parapijose, kunigai buvo kviečiami krikšto sakramentą suteikti namuose, bijoma tai įregistruoti bažnytinėse knygose. Neretai net per laidotuves artimieji velionii žmonės neperžengdavo bažnyčios šventoriaus ribos. Tai slėgė ir dvasininkus, ir tikinčiuosius.

Apie to meto sovietinės valdžios ir saugumo puolimą prieš bažnyčią ir tikinčiųjų persekiojimą pasaulis sužinojo iš *Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos* (toliau – LKB Kronika – A. D.) (1972 03 19 – 1989 03 19). Tai ilgiausiai ėjęs rezistentų periodinis leidinys. Mintis įkurti tokį leidinį kilo vienminčių kunigų slaptuose pasitarimuose. Sumanymą įgyvendino kunigas Sigitas Tamkevičius, dabar arkivyskupas.

Iš LKB Kronikos numerių sužinojome ir apie kunigo M. Buožiaus kovą už Bažnyčios ir tikėjimo laisvę, visos tautos laisvę:

1972 m. Jurbarkas. Po pamokslų pas bažnyčios kleboną kunigą M. Buožių prisistatė komisija ir pareikalavo be leidimo perstatyti statutą iš bažnyčios pašalinti (LKB Kronika, T. 2, Nr. 15, p. 386).

1973 m. Jurbarko parapijos klebonas M. Buožius šventoriuje iškasė šulinį be leidimo. Klebonas pasiaiškinimą parašė, bet šulinio neužvertė (LKB Kronika, p. 387).

1974 m. Jurbarko klebonas kunigas M. Buožius kreipėsi į Religijų reikalų tarybos įgaliotinį Tumėną, kad leistų skambinti varpais. Po 10 metų leidimas duotas. 1978 m. spalio mėn. kunigas M. Buožius kartu su 9 kunigais pasirašo po sveikinimo telegrama, išrinkus popiežiumi, Jonui Pauliui II (LKB Kronika, T. 5, Nr. 35, p. 201).

1978 m. pabaiga. Kunigas M. Buožius pamokslu metu atsako į neteisingą kritiką Jurbarko

rajo laikraštyje apie kunigus (LKB Kronika, T. 5, Nr. 35, p. 203).

Šventasis Tėvas Jonas Paulius II dėkoja už sveikinimus kunigo M. Buožiaus vardu. Vatikanas, 1978 12 18. Gerbiamas Tamsta, Jo šventenybė Jonas Paulius II su dėkingumu priėmė tavo ir kitų 9 lietuvių kunigų Jam telegrafu pasiųstus sveikinimus. Padėka atsiųsta kunigo M. Buožiaus vardu (LKB Kronika, T. 5, Nr. 37, p. 300).

Kaunas. 1979 04 24, 12 val. Kauno m. Vykdytojų K-te įvyko Religijų reikalų tarybos įgaliotinio Petro Anilionio pasitarimas su Kauno vyskupijos dekanais. Po įgaliotinio kalbos pasisakė kunigas Buožius ir kunigas Fabijanskas. Kai baigiantis susirinkimui įgaliotinis paklausė, kas norėtų pasisakyti, dekanai atsakė: „Mūsų visas mintis pasakė Jurbarko klebonas.“

Iš Jurbarko klebono kunigo M. Buožiaus pasisakymo dekanų susirinkime: (sutrumpinta – A. D.)

Mums kunigams, net bažnyčioje draudžiama vaikus mokyti katekizmo, tikėjimo tiesų...

Per radiją, televiziją, spaudą, organizacijas ateistams leista plačiai vesti savo propagandą, o mums tikintiesiems – nieko negalima, viskas atimta ar net uždrausta. Nuo karo pabaigos jau praėjo 35 metai, o mes tikintieji iki šiol neturime nieko: jokios knygos, jokio laikraščio, jokio žurnalo, išskyrus paprastame popieriuje išleistą Apeigyną, labai mažu tiražu maldaknyges, liaudžiai neprieinamą Šv. Raštą, Vatikano II susirinkimo nutarimus. Katekizmai išleidžiami tik nelegaliai. Už tai ačiū Nežinomiesiems! Ir taip prisimenama vyskupo A. Baranausko caro laikais rašytas eilėraštis: „Anei rašto, anei druko mums turėt neduoda. Tegul sako, bus Lietuva ir tamsi, ir juoda.“ Taigi mes gyvename bado metus.

Bažnyčių lankančius tikinčiųjų vaikų mokytojai bara, gąsdina, peikia ir mažina elgesio pažymius. O reikėtų ir galėtų šito visai nebūti.

Kas liečia klebono ir bažnytinio komiteto santykius, tai atmintina, kad kiekvienas kunigas, kada jis skiriamas klebono pareigoms, jis skiriamas ne vien liturginiams reikalams, bet kaip ir visų bažnytininių turtų administratorius. Visoms toms pareigoms gerai eiti jis duoda ir priesaiką. Taip nurodo ir to reikalauja Bažnyčios kanonai, kuriais mes ir vadovaujamės. Bažnytinis komitetas klebonui yra tik patariamasis organas.

Mus vadina reakcionieriais, tarsi bet kokia reakcija būtų nusikaltimas ir prieš valdžią. Kiekviena gyva būtybė, o dar labiau protinga, pagal savo prigimtį vienaip ar kitaip reaguoja. Visi mes gyvi, visi mes reagujame, visi mes reakingi. Kada bėdieviai veikia į mus žodžiais ar veiksmais, mes visi ar tik kai kurie vienaip ar kitaip reagujame. Mes turime reaguoti, nes mes dar gyvi ir norime gyventi. Mes pilnai suprantame žodžių ir veiksmų prasmę bei tikslą. Nereaguojame tik mirusieji, mes dar nemirę (LKB Kronika, T. 5, Nr. 39, p. 463).

1979 07 13 Religijų reikalų tarybos prie TSRS Ministrų Tarybos įgaliotinis P. Anilionis išreiškė nepasitenkinimą kunigo M. Buožiaus piktą pasisakymu minėtame dakanų susirinkime (LKB Kronika, p. 471)

1980 05 29 Kauno miesto Vykdomajame komitete pokalbis tarp RRT įgaliotinio P. Anilionio ir Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos dekanų ir vicdekanų. Jurbarko dekanas (taip parašyta Kronikoje – A. D.) Buožius reikalavo, kad mokyklose nebūtų skriaudžiami tikintys mokiniai (LKB Kronika, T. 6, Nr. 44, p. 243).

1981 05 14 Kauno miesto Vykdomajame komitete susitiko Kauno apsk. Ir Vilkaviškio vysk. Dekanai su RRT ig. P. Anilioniu. Ypač drąsiai Bažnyčios reikalus gynė Jurbarko klebonas kunigas

Ugnis prie Straujos

Stasys STACEVIČIUS, Merkinė

Petras Pretkelis ir jo urnos, sukurtos pagal archeologinius duomenis iš prūsų pilkapių

Urnų – mirusiųjų pelenams – užsakovas prie Straujos, Zakavoliuose netoli Merkinės, pasirodė dar žiemą. Vokietijos pilietis, kalbantis keliomis kalbomis, truputį suprantantis lietuviškai, jaučiantis prūsiškas protėvių šaknis. Kai svečias apreiškė užsakymo esmę ir mąstą, tai sodybos šeimininkas, keramikas ir tapytojas Petras Pretkelis ne paširpo, o tik pradžiugo. Juk su giltine Petras susidūrė dar jaunystėje, būriuodamas Kuršių mariose, kai pateko į audrą ir ūkanas, ir visą naktį nežinojo, ar beprilaus kranta... O ir su bilduku, su vaiduokliu jam bent metus teko sugyventi šitoje pačioje sodyboje. O pelningais keramikos užsakymais niekas labai nesimėto, o... Vokietis paskleidė pluoštą archeologinė literatūros su vaizdais iš seniai ar neseniai tyrinėtų Prūsijos ir Lietuvos pilkapių.

Mirusiųjų deginimas – prieš tūkstančius metų paplitęs indoeuropiečių paprotys. Po sudeginimo likusius pelenus ir kaulėlius tiesiog suberdavo į kapą tarp akmenų ir įkapių arba pildavo į indą ir laidodavo pilkapyje arba pakabindavo medyje. Ar – nelygu amžiai ir gentys – prieš palaidojant žemėje, keletą ar kelioliką dienų urna turėdavo kaboti ore. Beje, ir šiandien mažai išlikusiose Sibiro prigimtinėse religijose mažų tautelių ir genčių šamanai laidojami kaip ir prieš tūkstančius metų – urnos su jų pelenais pakabinamos šventuose medžiuose.

O kaip „Lietuvos istorijoje“ rašė Zenonas Ivinskis, *pokristiniais laikais iki pat vidurinio geležies amžiaus galo daugiausia plokštiniuose vakarų, vidurio ir šiaurės Lietuvos kapinynuose randami griautiniai (griaučių) kapai, kai tuo pat metu rytų Lietuvos pilkapiuose rodo perdem lavonų deginimą. Nuo IX a. tačiau lavonų deginimo paprotys iš rytų Lietuvos palaipsniui ėmė plėstis vidurio Lietuvoje, pasiekdamas ir vakarinę dalį.*

Keraminės laidojimo urnos Prūsijoje ir Lietuvoje atskiros gentys paplito ne vienu metu. Puošnesnių urnų Prūsijoje atsiranda daugiau nuo viduriniojo geležies amžiaus, kuris prasideda IV–V amžiuje po Kristaus. Urnos su svastikomis, su pasaulio medžio ir kitais ženklais, su labai gausia ornamentika, urnos su akimis, su ausimis, veidinės urnos, kuriose matyti vyrų ar moterų veidai, kriaušės formos urnos ir kt. variacijos priklausomai nuo amžiaus ir genties.

Mirusiųjų deginimas baigėsi su krikščionybės įsigalėjimu. Tuomet labai primityviai tikėta, kad paskutiniojo teismo dieną mirusieji prisikels su tais pačiais kaulais, su kūnu, ir... Bet ugninis paprotys ar būtinybė – deginti mirusius – vėl grįžta, nes kapinės vis plečiasi, plečiasi... Jau berods 7 milijardai žmonių alsuoja Žemėje, o kai užsiveisda daug, tai ir miršta ne ką mažiau.

Pasiraitojęs rankoves Petras išžiedė per tris dešimtis molinių urnų, ir tai prityrusiam žiedėjui neužėmė daug laiko. Tačiau dekoruoti jas pagal archeologinius duomenis, papuošti urnas iškalbingais karių ar kunigaikščių veidais, moterų veideliais su auskarais – tai truko ne vieną mėnesį... Dar dvi urnas Petras ne žiedė, o lipdė – pagal labai senos virvelinės kultūros pavyzdžius. Paskui jau buvo išdegti tie šventi indai lauko krosnyje – juodoji amžinybės keramika.

Ir išsivežė tuos daiktus užsakovas į Vokietiją, kur prūsiškas šaknis turinčios giminės ir gal prigimtinės religijos gaivintojai panoro laidotis kaip tolimi protėviai – per ugnį. Jau viena kita urna gal pripildyta pelenų ir ne iš karto buvo užmūryta kolumbariume ar pakasta po sodybos langu, po rožių krūmu ar po šventu giminės medžiu. Pagal prūsų papročius, prieš užkasimą urna su pelenais bent keleta ar keliolika parų turi pakabėti medyje, kol mirusio vėlė su visais galutinai atsisveikins.

O anądien P. Pretkelio pavėsinėje, žiūrėdami į dar tuščius urnos su veidais molines akis,

pagalvojome, kad esame ipratę velionį regėti gulintį karste, norim žiūrėti į jo baltą veidą, liūdėdami ir atsimindami gražiausias akimirkas, lyg negalvodami, kaip tas veidas taps pilkas, subyrės, o per karstą pereis sliekai ir kirminai, liks tik griaučiai, kaukolė, pilnos žemių akiduobės... O, kaip gražu žydėjimo metu vaikštinėti ne suspaustose, ne „pramoninėse“, o erdviose Merkinės kapinėse ant aukštumos tarp pušų... Kaip nuostabu, kai Visų šventųjų ir Vėlinių naktį plazda tūkstančiai žvakių, ir dairantis nuo koplytėlės kalno, atrodo, kad esi vidury žvaigždynų, nusileidusių ant žemės... Bet? Jeigu žemė taptų skaidri kaip stiklas, tai šiose kapinėse, kur laidojame bent du šimtus metų ar daugiau, pamatyti tūkstančius kaukolių, griaučių ant griaučių, kaulus ant kaulų, gulinčius skersai vienus ant kitų, nes bėgant laikui maišėsi giminių kapavietės, vieni buvo laidojami galvą į Aušrinę, kiti – kitaip. Ir milžiniški sliekai, kirminai lenda į dar nesudilėjusius pušinius karstus, bet ir ažuoliniai neamžini.

O koks skirtumas – ar tris tūkstančius metų išsilaikys tavo lavonas, paverstas mumija sarkofage, ar šimta metų ji doros kirmėlės, ar per pusvalandį kūnas virs keliomis saujomis švurių pelenų?

O gal yra tas skirtumas – ir mirusiojo sielai, ir jo artimiesiems?

Indoeuropiečių tautose kelis tūkstančius metų iki Kristaus buvo paplitęs Sovijaus mitas. Malalos kronikoje, sudarytoje šeštame amžiuje, apie mirusį Sovijų sakoma:

O tėvai su juo pavakarieniavus, padarė jam guolį ir pakasė jį žemėje. Rytą paklausė jį, jiedviem atsikėlus: ar gerą atilį turėjai. Tas jam sudejavo: „Ak! Kirminų ir roplių užėstas buvau.“

Kitai nakvynei Sovijus iškliamas į medį, o ryte jį ai skundžiasi, kad uodų ir bičių buvo sugeltas. Trečią naktį Sovijui sukrauna laužą ir užkelia jį miegoti ant ugnies, ir atsbudęs Sovijus džiaugiasi, kad pagaliau išsimiegojo saldžiai kaip kūdikis lopšyje. Sovijaus mitą knygoje „Dausos“ ir „Baltų religinės reformos“ plačiai nagrinėjo religijotyrininkas Gintaras Beresnevičius, duok, Dieve, jam jo Dausas.

Bet Malalos kronika išliko tik nuorašuose, į kuriuos krikščionių perrašinėtojai įterpė savos rašliavos, atspindinčios, pavyzdžiui, XIII amžiaus katalikų bažnyčios ir kryžiuočių politiką.

O didis šėtoniškas paklydimas, kuris įvestas į lietuvių giminę, ir įtovingius, ir prūsus (...) ir daugelį kitų kalbų (giminių), kurios Sovica vadinamos ir (kurios mano), kad jų sielų vedlys į pragarą esąs Sovijus, buvęs Abimelecho laikais, ir šiandien savo mirusių kūnus degina laužuose, kaip Achilas ir Eantas ir kiti helenai. (G. Beresnevičius „Dausos“. 1990 m.)

– O džiaugėsi Sovijus, saldžiai išsimiegojęs ugnyje, – sakau urnų kūrėjui Petriui.

– Kiti iš to džiaugsmo susidegina patys, – pratešia mintį meistras.

Na, ne iš džiaugsmo sovietmečiu Kaune susideginė Kalanta. Ne iš malonumo į ugnį kolektyviškai išėjo apsupti Pilėnai. Bet būna, būna... Kiti palaipsniui susidegina intensyvaus gyvenimo ir ankstyvo kūrybingumo ugnyje – kaip nutiko tam pačiam Gintarui Beresnevičiui, kurio kūnas, beje, nebuvo sudegintas, nespėjo jis pasakyti savo paskutinės valios.

O prieš šešis šimtmečius Vytautas Didysis, kai nukritęs nuo žirgo išleido paskutinį kvapą, buvo katalikiškai pašarvotas karste, palaidotas Vilniaus katedroje, tačiau dabar nerandame nei jo karsto, nei kaulų. O Vytauto žmona po mirties buvo senoviškai sudeginta Ariogaloje, ir... Dar devyniais amžiais anksčiau du broliai – krivių krivaitis Brutenis ir kunigaikštis Videvutis – į būsimos Prūsijos žemes, pas giminingus jiems senbuvius, atveda savo giminingą, karingą, bet

atsitraukiančią nuo daug gausesnio priešo tautelę. Pagal legendinę Grunau kronikos dalį, taip atsiranda Brutenija, du broliai paskelbia dievų įsakymus naujai susidaranti tautai, įvykdo religines reformas, įkuria tautos religinį centrą Rikojotą, atkeršija kaimyninės Roksalanijos karaliui už šventų dievų garbintojų kraują. Krivių krivaitis neturi palikuonių, užtat jo brolis Videvutis, vainikuotas karaliumi, užaugina 12 sūnų, vyriausiojo vardas Litvo gal jau liudija buvimą Lietuvos kaimynystėje, o gal tik duoda vardą mūsų dabartiniam kraštui ir tautai.

Knygoje „Baltų religinės reformos“ (1995) tas pats G. Beresnevičius rašo:

573 m., kai Vaidevučiai sukako 116, Bruteniui – 132 metai, jie nutarė Bruteniją padalyti savo palikuoniams. Visus kilminguosius broliai sukoiečia į Rikojotą. Krivių krivaitis visų nuodėmių išpirkimui paaukoja ožį, kepą jį prieš šventąjį ažuolą ant šiojo lapų ir vėliau puotaujama iki pat ryto.

(...) Abu senoliai, apsirėdę gražiausiais drabužiais, tik Brutenis – be savo šventųjų regalių, po iškilmingo aukojimo giedodami žengia į ugnį ir susidegina, siaučiant galingam vėjui, griaudžiant ir žaibuojant. Susirinkusieji verkia iš pamaldumo. Didvyriams susideginus, prūsai ima statyti Vaidevučio ir Brutenio statbus ir garbina juos kaip deivus.

Pasak legendų, pagalbėdavo jau susideginę du broliai savo tautai, padėdavo, kai jų buvo šaukiamasi sunkiomis valandomis. Bet ar ugnis čia svarbiausia? Galbūt, jeigu siaučia ar plevėna ne tik žemiška, bet ir dangiška ugnis, metafizinė, kūrybinė, kančių ar džiaugsmų ugnis, baudžianti ir apvalanti.

O saulė yra daugiau negu ugnis. Kai po besaulių dienų vėl nušvinta, tai užtenka atsisėsti lauke prieš saulę, ir net nelaimių prislėgtam greitai pagerės, nes, kaip neseniai skelbė mokslininkai, kai esi apšviestas saulės, tai organizme gaminasi laimės hormonai. Neatsitiktinai ir mūsų mąstytojas Vidūnas savo skaitytojui siūlė „būti saulės žmogumi“. O senojo tikėjimo gavintojas Jonas Trinkūnas gamtininkę Eugeniją Šimkūnaitę vadino „saulės žiniuone“.

Dar Teodoras Narbutas ir kiti tyrinėtojai senojoje mūsų religijoje randa tikėjimų sielų persikūnijimu po mirties – į kitus žmonių gyvenimus arba į gyvūnus ir medžius. Reinkarnacijos įrodinėtojų straipsniuose radau teiginį: vėl išikūnyti grįžtančios vėlės prieš tai apsisvalo ir pasistiprina saulėje, gal atskrieja čia kaip šviesos ar kitų bangelių deriniai.

Bulgarų filosofas ir mistikas O. M. Aivanhovas knygoje „Kas yra dvasinis mokytojas“ (į lietuvių kalbą vertė Z. Ardickas) rašo: *Jei sutiksime Mokytoją, žinokite savo savybes ir dorybes jis įgijo ne vien per šį gyvenimą. (...) Gerosios savybės, kurias žmogus įgyja savo darbu, nedingsta tą akimirką, kai jis palieka žemę, tad grįžęs jis vėl jas turi. Taip įsikūnijimas po įsikūnijimo jis kaupia dvasinių elementus, kol vieną dieną tampa tikru šviesos ir dieviškųjų dorybių nešėju. (...) Iš tikrųjų tikras Mokytojas niekada nesisakys esąs Mokytojas. Jis leis jums pajusti ir suprasti, jis neskubės būti pripažintas.*

Ar broliai Videvutis ir Brutenis iki atėjimo į būsimą Prūsiją jau nebuvo susideginę ar sudeginti anksčiau? Ar jau buvo grįžę į Žemę ir užmiršę ankstesnius gyvenimus lyg slogu, košmarišką ar gražų sapną? Ar prūsų tauta po nelygių kovų su kryžiuočiais mirė dėl nutrūkusio ryšio tarp josios gyvųjų ar mirusiųjų? Gal tiesiog atėjo laikas jai mirti, jeigu nebuvo išsaugota ta dvasia, kai du ilgamažiai broliai – žynys ir karalius – padalinę žemes dvylikai sūnų, prisakę jiems klausytis naujo krivių krivaičio, žengė į ugnį. Ne tik į žemišką pleškantį laužą.

Tai gal nereikia bijoti pomirtinės ugnies. Bet mes taip labai pripratę išlydėti velionį karste. Ir taip mistiškai – lyg į amžinybės būgną – į mamos karstą atsitrenkusios andai ataidėjo mano trys smėlio saujos... Ar po mirties norėčiau būti sudegintas ar paguldytas į karstą? Andai, jaunesni būdami, su nuotaikinga dailininke traukėme per miškus per beveik išmirusį Lapaaisčio vienkiemį kaimą ir užsukome pas vienintelį nuolatinį to kaimo gyventoją, pramintą Lapaaisčio meru. Jo sodyboje kvepėjo „ugniniu vandeniu“, buvo gražių svečių ir žaisminga nuotaika, ir Lapaaisčio meras norintiems leido pasimatuoti karstą, kurį jįsai, senas vienišius, jau daug metų laiko dėl savęs pasidėjęs palėpėje. Lapaaisčio meras sakė, kad galime beveik nemokamai pasimatuoti jo karstą, bet ne 100 proc. Reikia kojas palikti iškištą... Ir užsimerkusį karste mane pabučiavo mano dailininke, ir aš prisikėliau, o paskui ji, mano pabučiuota, prisikėlė iš... Ir gal savaite gyvenom lyg prisikėlę, ir negalvojom, kad negerai toks makabriškas žaidimas – atsilieps, gal jau ir atsiliepė.

Ta dailininke andai irgi ketino iš anksto sau įsigyti karsto, jį ištapyti, išpuosti, kaip jai reikia, meniškai, mistiškai – dėl šio ne šio pasaulio. Tačiau dabar ji lyg jau apsisprendė būti sudeginta pabaigoje, o pelenai turėtų būti paslėpti

Poetas Stasys Stacevičius. Juozo Vercinkevičiaus nuotr.

mieliausioje jos širdžiai vietovėje.

– Gal ji pati sukurs sau urną, – sakau Petriui apie tą dailininkę ir jo kaimynę.

– Geriau būtų, jeigu kaimynas sukurtų, su palinkėjimais, su meile, – pagyvejė P. Pretkelis.

Urnos, urnos... Ir balsadėžės vos prieš keliolika metų taip vadinome. Andai, kai nejudrius balsuotojus atsakingi darbuotojai aplankydavo namuose, tai pusiau lenkiškame P. bažnytkaimyje atnešė tą daiktą vienos partijos nariai tarė rinkėjams: šitoje urnoje turi būti jūsų palaikai, atsiprašau, balsai.

Pas Petrą jau daug metų pavasaroti apsistoja mokslininkas, fizikas, nanotechnologijų kūrėjas Ričardas Rotomskis ir vakaro pokalbiuose ima atrodyti, kad fizika tokius dalykus kaip *gimimas, likimas, mirtis, anapusiųybė, vėlė, rojus, pragaras* paaiškina paprasčiau negu bet kuri religija, nes gamtos ir dvasios dėsniai veikia visais laikais ir visur, jie atsiliepia tavo veiksams, dėsniai nesikeičia, kai visatoj sprogs ta didesnė negu mūsų saulė ar Žemėje per akimirks tūkstančius palaidoja žemės drebėjimas su cunamiu.

Pasauly nieks be pėdsako nedingsta, / ir vis dėlto norėtusi žinoti, / ar kam nuo to šilčiau, – lyg savaime man ataidi iš Alfonso Maldonio poezijos, bet dabar nepamenu, iš kurio eilėraščio, iš kurios knygos, ir pagalvoju, kad panašiai ryte atsimename tik dalį sapno, gal panašiai atsimenama tik dalis ankstesnio savo gyvenimo, jeigu ta inkarnacija vyksta. Gal dėl tikėjimo persikūnijimu senovės lietuviai kaip ir senovės graikai nebijojo mirties.

Bet gyventi dar norisi, žiūrint į tų veidinių Petro urnų akis, gyventi, kad ir iš pinigų, uždirbamų gaminant urnas, 2011 m. vasarą, kai ir Lietuvoje, berods, statomas krematoriumas mano kūnui sudeginti, o meilė žada susideginti pati, o prie sraunos Straujos man atskamba anksti mirusios moters eilėraštas pabaiga su prašymu neužmiršti, kad aš kaip visos – iš vandens.

Dingo kaip į vandenį – senas posakis. Šiomet Kernavėje per Gyvosios archeologijos dienas pasiklausiau senovinės muzikos ir jos žinovo, kuris pagrojo kanklėmis, turinčiomis senovinio povandeninio karsto formą. Pasirodo, tokiose karstuose pirmaisiais amžiais po Kristaus vandenyje laidojosi gentis, gyvenusi prie Ladogos ežero, kur dabar Sankt Peterburgas. Ir tokiomis kanklėmis ta gentis grodavo. Tačiau seniau žmonės dažniausiai kankliuodavo tik sau – tai kaip meditacija, kai po sunkių darbų ar po linksmybių, ar po laidotuvių pagaliau lieki vienas ir galvoji nebūtinai apie mirtį.

– Karstą gali, jei nori, iš anksto prisimatuoti, o kaip gyvam pasimatuoti urną?

– Reikia pasisverti, – aiškina Petras. – Žmogų sudaro per 70 proc. vandens, kiti junginiai bei siela. Krematoriume vanduo išgaruoja, mėsytė nudega, o siela gal dar ir pasilieka kuriam laikui, bet ji gal nieko nesveria ar vos vos. Lieka 2 ar 3 litrai pelenų.

Mistiškų ženklų ir vaizdelių ieškau Petro naujose senoviškose urnose. *Gyvatės galva, tai yra dvasia, aukštesnysis Aš turi pasireikšti per uodegą, per materiją, žemesnįjį „aš“.* Dvasia, kuri aukštybėse yra visatinė ir visagalė, turi pažvelgti į materiją kaip į veidrodį. Štai koks šventinimo tikslas pakeisti materiją, kad ji galėtų atspindėti dvasia jos tikrąjį vaizdą – skaitau to paties O. M. Aivanhovo knygoje „Kas yra dvasinis mokytojas“. Šis teiginys susiūšiaukia su svarbiausios krikščionių maldos eilute *kaip danguj taip ir ant žemės*. Pagal tiesioginę logiką turėtų būti ir atvirkščiai: kaip ant žemės taip ir danguj. Tačiau šiuo atveju atvirkščiai būti negali, nes ne materija atspindi sieloje, o siela materijoje. Ne siela, o materija tampa gyvu veidrodžiu, nes siela daug daugiau negu veidrodis. O ugnis – jau pusiau materija, virsmas, jausmas. Ir sielai išdegti, perdegti ir kūnui sudegti gal geriau negu ilgai trūnyti.

Autoriaus nuotr.

Mokytoja Stanislava Mažeikytė: gatvės knyga – įdomus pavyzdys

Dr. Aldona VASILIAUSKIENĖ, Vilnius

Mokytoja Stanislava Mažeikytė prie medžiagos knygai apie žymius Skapiškio krašto žmones

2009 m. pasirodė unikalus leidinys „Skapiškio miestelio Dariaus ir Girėno g. (Kalvarnikų) istorija“. Tai istorijos mokytojos Stanislavos Mažeikytės parašyta ir išleista didelio formato 102 puslapių knyga. Unikali jau pati leidinio tematika – vieno nedidelio Rytų Aukštaitijos miestelio Skapiškio (Kupiškio r.) vienos gatvės istorija.

Skapiškio įžymybės

Skapiškio miestelį kadaise išgarsino Mairo-nis, parašęs poemą apie nuskendusius Skapiškio varpus... Skapiškis turi unikalių istorinių kultūros paminklų: Misiųjį paminklą (1787), Blaivybės paminklą (1862 m. pastatytas, 1990 m. atstatytas), išlikusią senąją varpinę, vienuolių dominikonų pastatytą bažnyčią, seniai tapusią parapijine Šv. Hiacinto (Jackaus) bažnyčia. Čia yra darbavėsis „Pulkim ant kelių“ giesmės autorius kunigas Antanas Strazdas. Bažnyčios šventoriuje ilgametis (1925–1956) Skapiškio klebonas kan. Nikodemus Kasperiušas (1872–1956) pastatė Liurda, prie sodybos pastatytas tautodailininko Antano Ruškio koplytstulpis (2007), skirtas arkivyskupui Mečislovui Reiniui (pirmasis šiam Dievo tarnui koplytstulpis Lietuvoje). Skapiškyje yra švedukalnis, kuriame 1855 m. palaidota dalis suomių gvardiečių (mirusių nuo šiltinės epidemijos). Jų atminimą liudija ne vienas statytas paminklas (1855, 1930, 1992): pirmasis medinis suiro, antrasis, pastatytas iš granito, 1973 m. buvo pavogtas, trečiasis atidengtas ir pašventintas 1992 m. gruodžio 5 d. Antkapiniame paminkle įrašai lietuvių ir suomių kalbomis (pastarąja – gotišku šriftu).

Atgavus Nepriklausomybę Skapiškio miestelį garsina tautodailininkai: siuvinėtojos, juostų audėjas, medžio drožėjai, poetai ir ypač – liaudies teatrai bei nuo 1997 m. pradėti organizuoti liaudies teatrų „Pienių...“ festivaliai. Liaudies teatrų festivalių iniciatorė ir organizatorė Kupiškio Kultūros centro Skapiškio kultūros namų režisierė Vita Vadoklytė.

Pagal amžių grupes kasmet vyksta įvairiai pavadinti pienių teatrai: vaikų – „Pienių medus“, jaunimo – „Pienių vynas“ ir senjorų – „Pienių pūkas“. Kupiškio rajone pirmoji „Aukso paukštė“ 2004 m. įteikta Skapiškio liaudies teatrui „Stebulė“, o Skapiškio vaikų ir jaunimo teatro studija „Ku-kū“ 2009 m. buvo pripažinta geriausia vaikų teatro studija Lietuvoje ir 2010 m. apdovanota „Aukso paukšte“. Iš trijų Kupiškio rajone gautų „Aukso paukščių“ dvi tekusios Skapiškiui liudija miestelio kultūrinio gyvenimo svarbą.

Knyga „Skapiškio miestelio Dariaus ir Girėno g. (Kalvarnikų) istorija“

S. Mažeikytės knyga „Skapiškio miestelio Dariaus ir Girėno g. (Kalvarnikų) istorija“ nauja forma gražiai įsiliėja į veiklą garsinant miesteli.

Kalvarnikų gatvę pasirinkta neatsitiktinai – ji kadaise buvo svarbiausia miestelio gatvė, nes čia buvo vienuolynas, bažnyčia, mokykla ir kitos įstaigos. Be to, pasirinkta dar ir todėl, kad joje gyvena knygos autorė, tad ji nuo mažens gerai pažinojo gatvės gyventojus, jų kaitą ir siekė įamžinti jų istoriją.

Knygoje galima išskirti dvi dalis: bendra gatvės bei joje buvusių įvairių įstaigų istorija ir kiekvienos šios gatvės sodybos bei kiekvienos šeimos istorija.

Knygoje apžvelgiama gatvės istorija ir geografinė padėtis, dominikonų vienuolynas, bažnyčia, paminėti kai kurie joje dirbę dvasininkai, bažnyčios choras bei vargonininkai.

Nemažas dėmesys skirtas mokyklai. Pateikiama 1969–2004 m. Skapiškio vidurinėje mokykloje dirbusių mokytojų sąrašai, kalbama apie biblioteką, valsčių, policiją, kalėjimą, *magaziną* (grūdų sandėlį), senelių prieglaudą.

Apžvelgiami gatvės gyventojų darbai ir papročiai iki Antrojo pasaulinio karo, aprašytos pastatus niokojusios stichinės nelaimės – gaisrai.

Minimas karo ir okupacijų laikotarpis, kolūkių kūrimas ir vienkiemių naikinimas, okupacijos pasekmės.

Minimas skapiškėnų įsijungimas į Sąjūdį: dalyvavimas Baltijos kelyje ir budėjimas prie Seimo rūmų ir televizijos bokšto 1991 m. sausį.

Mokytoja S. Mažeikytė surinko Kalvarnikų gatvėje gyvenusių žmonių atsiminimus, užrašė jų pasakojimus. Apžvelgdama sodybas autorė, pradėjusi nuo bažnyčios, eina nuo trobos į trobą dešine gatvės puse apžvelgdama 39 šeimas, vėliau – kaire puse skaitytojui pristatydama 40 šeimų. Vienos šeimos aprašytos plačiau – surasta daugiau medžiagos, kitos – glaustai.

Knyga iliustruoja mokytojos Nijolės Greibuvienės bei pačios autorės ar aprašomų šeimų išsaugotos archyvinės nuotraukos.

Knyga – liudijimas, ką gali padaryti žmogus, mylintis gimtinę, gerbiantis papročius ir siekiantis išsaugoti ir garsinti savo krašto istoriją.

Keletas mokytojos Stanislavos Mažeikytės biografinių duomenų

Skapiškyje Kalvarnikų gatvėje Emilijos Daveinytės (1896–1983) ir Antano Mažeikio (1894–1935) šeimoje augo 6 vaikai: Valerija (1924–1956), Adelė (gim. 1925 m.), Stanislava (gim. 1927 m.), Genovaitė (1928–1997), Leonas (gim. 1931 m.), Antanas (gim. 1934 m.). Deja, mirus 41 metų šeimos tėvui (jauniausiam Antanui tebuvo tik trys mėnesiai), motina, viena augindama gausią šeimą, gebėjo bankui sugrąžinti skolą, paimtą už skardą klijomo stogui. Knygoje „Skapiškio miestelio Dariaus ir Girėno g. (Kalvarnikų) istorija“ Stanislava rašo: *Sunku įsivaizduoti, kaip mamytė viena užaugino visus vaikus ir svarbiausia – visus išleido į mokslus. Žinoma, daug ko trūko, bet buvom sotūs. Visada virtuvėje ant stalo stovėjo puodynė pieno ir kepalas duonos. Kai kepdavo duoną, pirmą kepalą pašaudavo į krosnį įbrėžusi kryžių. Iškepdavo didžiulius 6 kepalus. Visa gryčia pakoipdavo gardžios duonos sotumu. Skanėstas buvo su pienu. Ji niekuomet nesusendavo ir nesupelėdavo... Motinos nuostata buvo kaip nors išmokyti vaikus. Ji žiūrėjo į ateitį, gyveno ir stengėsi dėl vaikų. Buvo šviesios dvasios žmogus... Vaikai irgi labai norėjo mokytis. Vieni kitiems padėjo. Vyresnieji, baigę mokslus, traukė jaunesniuosius. Motinos dėka šeimoje buvo solidarumas, visi dirbo, bet daugiausia dirbo mamytė. Turėjo arklių ir 4 karves, nors žemės buvo nedaug, tik 8,20 ha. Pati žemę akėjo, arė, pati ir sėjo. Budama 55 m. labai sunkiai susirgo – nuo sunkaus darbo ir gyvenimo įtampos“ (p. 79–80).*

Kelias į mokslą

1939 m. Stanislava baigė Skapiškio pradinės mokyklos 5 skyrius. 1940 m. Skapiškyje buvo atidaryta progimnazija, tad ji užbaigė 5 klasę. Vokiečių okupacijos metu progimnazija buvo perkelta į Pandėlį, ir Stanislava 4 metus neturėjo galimybės lankyti mokyklos.

1944 m. Skapiškyje vėl atidaryta progimnazija. S. Mažeikytė baigusi 6 ir 7 klases, 1946 m. dirbo bibliotekoje.

1947 m. prie Vilniaus universiteto buvo atidaryti parengiamieji kursai – gimnazija. Oficialiai vadinosi Vilniaus universiteto Darbininkų ir valstiečių parengiamieji kursai gimnazija. S. Mažeikytė įstojo į šiuos kursus. Tačiau ilgai nesimokius buvo labai sunku. Tuo metu sesuo Adelė mokėsi Vilniaus universitete. Staselė skundėsi seseriai, kad sunku, kad nori grįžti į namus, prašė Adelės pinigų kelionei. Sesuo griežtai pasakė, jeigu nori į namus – eik pėsčia, pinigų neduosiu. S. Mažeikytė prisimena sakiusi: „Būčiau žinojusi, kokių kelių eiti, būčiau ėjusi, tačiau nežinojau...“ Mokėsi kantriai ir stropiai, ir per dvejus metus, t. y. 1949 m. Stanislava baigė vidurinę (per metus išeidavo dviejų klasių kursą).

Pedagoginis darbas pradžios mokyklose

Baigusi vidurinę mokyklą, 1949 m. rugpjūčio 12 d., buvo paskirta į Skapiškio pradinę mokyklą, o po kelių dienų, rugpjūčio 22 d., jau į Uginių (prie Antašavos) pradinę, tačiau po mėnesio ją uždarius, 1949 m. spalio 13 d., paskirta į Sodelių (Vabalninko r.) pradinę mokyklą ir čia dirbo pusantų metų.

1951–1953 m. dirbo Skapiškio pradinėje mokykloje. 1952 m. įstojo į Šiaulių Mokytojų institutą ir 1955 m. baigė istorijos specialybę, jau dirbdama nebe savo gimtajame miestelyje. Skapiškyje S. Mažeikytė dirbo tik pora metų: 1953 m. už nelegalią veiklą suėmus nepilnametį brolių, jai buvo pranešta, kad skubiai rašytų prašymą atleisti iš darbo, nes bus išmesta. Pedagogoinio darbo neteko ir Suvainiškyje dirbusi sesuo Genovaitė. Sovietinės valdžios priešo seserys negali dirbti tarybinėje mokykloje...

Seserys Mažeikytės rašė pareiškimus dešimties rajonų švietimo skyriams. Sulaukė tik vieno pasiūlymo – dirbti Mockaičiuose (Tytuvėnų r.)

Skapiškio bendruomenės 2009 m. nominacija ir padėka Stanislavai Mažeikytei

Darbas Skapiškio vidurinėje mokykloje

Po Stalino mirties brolių kaip nepilnametį paleidus, Stanislava vėl sugrįžo į Skapiškį. Skapiškyje ant patalo gulėjo sesuo Valerija, be sveikatos buvo ir motina. 1955 m. rugsėjo 22 d. Švietimo ministerijos įsakymu S. Mažeikytė iš Tytuvėnų Mockaičių septynmetės mokyklos nuo 1955 m. rugsėjo 25 d. perkeliama į Pandėlio r. Skapiškio vidurinę mokyklą.

Skapiškio vidurinėje mokykloje Stanislava Mažeikytė dirbo nuo 1955 iki 1983 metų. Dirbdama Skapiškyje neakivaizdžiai istoriją studijavo Vilniaus pedagoginiame universitete (1960–1964). 1965 m. sausio 16 d. jai buvo įteiktas VPI diplomas.

1971 m. susirgus direktoriaus pavaduotojai auklėjimo reikalams Joanai Meilutienei, S. Mažeikytė ją pavadavo, o nuo 1972 m. buvo paskirta direktoriaus Jono Kaušakio pavaduotoja. Iš pradžių užklasinio ir užmokyklinio vaikų auklėjimo organizatorės pareigos, o nuo 1975 m. – mokyimo ir auklėjimo reikalams. Pavaduotojos pareigas ėjo iki 1982 m.

S. Mažeikytė nuo mažens svajoję tapti pradinę klasių mokytoja. Ir jos svajonė išsipildė – buvo malonu dirbti ir bendrauti su mažais vaikais. Darbas jai sekėsi, vaikai noriai mokėsi. Tačiau, baigus institutą, pradėjo dirbti aukštesnėse klasėse: iš pradžių kelerius metus istoriją dėstė V–VIII, o vėliau – vyresnėse klasėse.

Pagal programą Lietuvos istorijai buvo skirta nedaug valandų, bet mokytoja nustatytų valandų nesilaikė ir stengėsi savo valstybės istoriją dėstyti kur kas plačiau. Klasėje jautė vaikų susidomėjimą ir džiaugsmą Lietuvos istorijos žiniomis. Patiko darbas su jaunimu, jautė pasitenkinimą, kad jaunimas domisi šia medžiaga. Mokiniai įjungė į kraštotyros darbą – jie padėdavo rinkti medžiagą, kuri dabar saugoma Kupiškio bibliotekoje ir muziejuje, Skapiškio bibliotekoje.

Mokytoja, prisimindama darbą mokykloje, sakė: „Dirbti mokykloje patiko, nes turėjau darbščių, dorus mokinius. Dirbant su jaunimu pats negali atsilikti nuo gyvenimo. Į vaikus žiūrėjau, kaip į mūsų ateitį, mūsų Tėvynės Lietuvos ateities kūrėjus. Stengiausi jiems įdiegti Džono Kenedžio mintį: „Neklausyk, ką tau davė Tėvynė, o pasakyk, ką tu pats jai davei.“

Pašalinimas iš mokyklos

1983 m. rugpjūčio 31 d. LTSR DĖK 287 str. 3 d. S. Mažeikytė buvo atleista iš mokytojos pareigų, nes su bažnyčia palaikydavo motiną. Kupiškio r. Partijos komitete pirmasis sekretorius Stasys Tamošiūnas jai kalbėjo, kad sugriovė mokyklos ateistinę auklėjimą, ją barė, kad organizavo vaikus eiti paskui kryžius.

Kad bus keblumu, mokytoja numatė, tačiau, kad taip žiauriai su ja bus pasielgta – negalėjo ir įsivaizduoti. Tačiau net jei ir būtų žinojusi – visą gyvenimą tikėjusios ir tikėjimą vaikams įdiegusios motinos nebūtų išdavusi...

Kylant Sąjūdžio bangai pedagogo statusas S. Mažeikytei buvo sugrąžintas. 1989 m. lapkričio 30 d. Kupiškio r. liaudies švietimo skyriaus sprendimu paskelbta, kad 1983 m. rugpjūčio 29 d. įsakymas Nr. 57 – K negalioja kaip nepagrįstas ir neteisėtas. S. Mažeikytei kompensuota už trijų mėnesių priverstinę pravaikštą. Taigi – 6 metai nedarbo ir tik trijų mėnesių kompensacija. Nors mokytoja ir kalbino sugrįžti į mokyklą, tačiau S. Mažeikytė nebegrįžo.

Negrįžusi į mokyklą, atliko daug svarbių darbų Skapiškio miesteliui bei jo žmonėms garsinti, skubėdama į pagalbą nelaimės ištiktiems. O pats svarbiausias darbas, kaip sako mokytoja Stanislava Mažeikytė – Blaivybės paminklo Skapiškyje atstatymas.

Blaivybės paminklo atstatymas

1862 m. Skapiškyje buvo pastatytas vienas pirmųjų Lietuvoje paminklas Blaivybei. Einant frontui 1944 m. jis buvo nugriautas. Miesteliui sudegus ir gyventojams atstatant pastatus, pasinaudota sugriauto paminklo akmenimis. Nemaža akmenų krūva buvo suvežta į netoliese esančios sodybos kiemą. 1990 m. paminklas atstatytas.

Paminklo atstatymo idėjos kėlėja, meistrų ieškotoja ir pagrindinė pinigų rinkėja buvo Stanislava Mažeikytė. Mokytojai talkino Bronius Bickus, Ona Leknickienė, Juozas Misiūnas, Nijolė Kinderytė ir kiti.

Paminklo atstatymo istorijos dokumentus (su aukotojų sąrašais) mokytoja saugo specialiaame aplanke, dokumentų kopijos atiduotos Skapiškio bažnyčios archyvui, Kupiškio rajono bibliotekai.

Paminklo atstatymas, kaip pasakoja mokytoja,

Saviraidos knygos „Skapiškio miestelio Dariaus ir Girėno g. (Kalvarnikų) istorija“ viršelis ir nominacija

buvo sudėtingas. Tuo metu Skapiškyje specialistai iš Biržų remontavo varpinę, tačiau jie prašė 25 000 rublių. S. Mažeikytė su Broniumi Bickumi važiavo į Panevėžį ieškoti „pigėsių meistrų“. Panevėžyje akmeninės Švč. Trejybės bažnyčios restauratoriai užsiprašė kiek mažiau, bet ir tai buvo daug. Tada Panevėžyje jie surado Povilą Maselį. Meistras pasakė, kad paminklo atstatymas – tai kaip namo pastatymas, o už namo pastatymą mokama 10 000 rub.

Mokytoja pradėjo organizuoti pinigų rinkimą, rinko ir pati. Tačiau pirmiausia apie Blaivybės paminklo istoriją, jo svarbą šio krašto žmonėms, apie kiekvieno atsakomybę už miestelio kultūrą S. Mažeikytė kalbėjo kolūkių ataskaitiniuose susirinkimuose Skapiškyje, Laičiuose, Biliūnuose. Ji sakė, kad tik patys gali paminklą atstatyti, surinkdami reikiamų atstatymui pinigų. Visuose susirinkimuose entuziastingai buvo pritarta.

S. Mažeikytė sakė: „Ėjau ir pėsčia, ir dviračiu važiauvau... Buvo toks pakilimas, kad niekas neatsakė, aukojo kas kiek galėjo.“ Vilniuje iš skapiškėnų 1 710 rub. surinko Nijolė Kinderytė, Panevėžyje – Juozas Misiūnas. Iš viso buvo surinkta 15 579 rub. 41 kap.

Paminklas atstatytas pagal Rimo Valecko projektą. Pirmininkas Algis Notkus davė visas reikiamas medžiagas, transportą. Už akmenų išplovimą buvo sumokėti trys tūkstančiai rublių. Skaldytus akmenis padovanojo Slėnis, mat buvo sugriautas jų akmeninis tvartas.

Povilas Maselis dirbo su sūnumi Rimvydu ir skapiškėnu Antanu Survila. Skapiškietis B. Bickus padirbo statulėles: nišose stovi Jėzaus Širdies ir Rūpintojėlio statulėlės, paminklo viršūnėje gražus metalo kryžius – saulutė.

1991 m. gegužės 19 d. per Sekmines paminklą iškilmingai pašventino Kupiškio dekanas mons. Klemensas Gutauskas (1915–2002) ir tuometinis Skapiškio klebonas kun. Povilas Varžinskas.

Stanislavos Mažeikytės kaupiama istorinė medžiaga

Mokytoja surinkusi medžiagos apie skapiškėnų amatininkus, suomių kapus, Blaivybės paminklo atstatymą, žymius Skapiškio krašto žmones. Visa medžiaga storuose aplankuose. Medžiagą apie žymius Skapiškio krašto žmones jau parengusi spaudai. Tai iš įvairių spausdintų šaltinių: enciklopedijų, knygų, periodikos bei kitokio pobūdžio leidinių surinkta medžiaga. „Na tai kas, kad apie juos išspausdinta, bet ne visi turi galimybės po visur ieškoti, o čia bus visi kartu“, – kalba mokytoja.

Mokytoja energingai rinko parašus, kad būtų išvesta sovietinė kariuomenė iš Lietuvos.

S. Mažeikytė ėmėsi iniciatyvos rinkti parašus dėl ilgamečio Skapiškio gydytojo Igno Vaitoskos (1909–1983) vardo įamžinimo. Jos surinkti parašai tapo svarių argumentu suteikti Skapiškio ambulatorijai gydytojo Igno Vaitoskos vardą.

S. Mažeikytė entuziastingai rinko pinigus pagelbėti gaisro ištiktai (sudegė tvartas) tuometinės mokytojos Valijos Šap šeimai, o 2010 m. – mokytojai Joanai Meilutienei (apdegė namas). Paminėti keli svarbesni darbai, o kur gausybė smulkių... Be to, kur kam reikia pagalbos – mokytoja visada šalia...

Kuklūs darbų įvertinimai

Mokytojos Stanislavos Mažeikytės veiklą, jos parašytą knygą „Skapiškio miestelio Dariaus ir Girėno g. (Kalvarnikų) istorija“ gražiai įvertino Skapiškio miestelio bendruomenė, 2009 m. spalio 17 d. „Už rūpestį įamžinant mūsų gatvės istoriją“ įteikdama padėką. 2010 m. lapkričio 6 d. Skapiškio bendruomenės taryba Stanislavai Mažeikytei „Už istorijos klodų sklaidą“ įteikė nominaciją „Aukso aruodai“.

Lietuvos televizijos laida „Gimtoji žemė“ (vedėja Beata Sabastanavičiūtė) kasmet skelbia „Jorės“ konkursą. 2011 m. pirmąsyk į šį konkursą įsijungė skapiškėnai nominacijai „Visur ir visada pirma“ pristatė du asmenis: Stanislavą Mažeikytę ir Bronių Bickų.

Stanislava Mažeikytė, nepaisant garbaus amžiaus, geba išlaikyti jaunatvišką dvasią, tačiau mokytoja liūdi ir išgyvena dėl mokytojų abejingumo Bažnyčiai, tikėjimui. Kol neatsigręšime į tikrąsias vertybes, būsime tik dvasios skurdžiai... Mokytoja dirba su viltimi, kad jos darbas gal kam nors ateityje bus reikalingas.

Drąsiai su didžiuoliu džiaugsmu tariau, kad toks darbas reikalingas jau šiandieną – tai puikus sektinas pavyzdys, liudijantis, kad ir nedidelio miestelio žmonės gali nuversti kalnus – sukaupti dvasinius klodus.

Nuotraukos iš asmeninio dr. Aldonos Vasiliauskiene's albumo

Ar ožkos turi tautybę?

Neseniai Lenkijos prezidentui eilinį kartą išėjo nepaprastai stačiokiškai pasakyti, kai jis teikėsi Lietuvą pavadinti *lietuviška ožka*, kas sukėlė tikrą audrą stiklinėje. Vis dėlto esame tikri, kad tai ne mes, Lietuvos gyventojai, turime dėl tokio stačiokiškumo piktintis ir gėdytis. Būtų kas kita, jei Prezidentė Dalia Grybauskaitė pavadintų Bronisławą Komorowski, pavyzdžiui, *lenkų ožiu*, tada dėl tokio stačiokiško elgesio tikrai būtų verta piktintis, ir ji mūsų akyse prarastų pagarbos likučius, net jei patyliukais širdies gilumoj B. Komorowskį ožiu ir laiko.

Nes tokia mintis jai tikrai galėjo kilti, kai per pirmąjį ir tikriausiai paskutinį vizitą Lietuvoje B. Komorowskis pirma apsilankė Maišiagaloje, o tik po to Vilniuje, dėl ko mūsų atsitiktinė bendrakeleivė priemiestiniame autobuse išreiškė nuomonę, kuriai diskusijų nereikia: „O matai, ponuli, Broniukas Komorowskis iš pradžių nuvažiavo susitikti su Manka Reksc, o tik paskui su Grybauskaite.“

O isižeisti iš tiesų neverta, nes stačiokiškas Lenkijos vadovo pasisakymas visų pirma žemina tos valstybės gyventojus, kuriems jis atstovauja ir tartum jų vardu bei jų lygmeniu kalba. Todėl, mūsų nuomone, yra labai svarbu, kad D. Grybauskaitė nesiimtų atsilyginti tuo pačiu ir nepradėtų vadinti B. Komorowskį *lenkų ožiu*.

O isižeisti neverta taip pat ir todėl, kad ožkos – tai taurūs gyvūneliai ir duoda labai vertingą pieną, kurio vertę tik dabar pradėjome vertinti ir ožkų fermas vystyti. Visai kitaip yra su ožiais, kurių era baigėsi prasidedant paskutiniam pasauliniam karui, kai šlapimū dvokiantis ožys buvo kiekvieno raitojo karinio dalinio arklidžių pasididžiavimas, gelbstintis arklus nuo dusulio, nesant reikiamų medikamentų.

Kas kita kad, skirtingai nei B. Komorowskis, manome, kad nei ožkos, nei kiaulės, nei asilai ar gyvuliai tautybės ir pilietybės neturi, tad, naudojant minėtą Vilniaus krašte įvardijimą, B. Komorowskis yra neteisus.

Kita vertus, ar strateginio mūsų šalių bendradarbiavimo rėmuose kartais nevertėtų mūsų Vilniaus Mykolo Romerio universitetui pasikviesti B. Komorowskį į kultūros, diplomatijos ir istorijos paskaitas, kad šiai mokymo įstaigai nebūtų gėda dėl savo daktaro *honoris causa*. Juo labiau, kad tai jau yra ne pirmas toks itin nevykęs atvejis.

*Šaltinis: www.pogon.lt, 2011 09 12
Iš lenkų kalbos vertė Robertas Čuta*

Kunigui, laisvės kovotojui, tremtiniui Mykolui Buožiui – 100

Albinas DEMENTIŠKA, Kėdainiai

Atkelta iš 12 p.

Buožius, išskeldamas faktą, kad įgaliotinis nutylėjo, jog valdžia nubraukia daugelį kandidatų į seminariją, kad kunigai negali teikti valdžiai tokių žinių, kurios bus naudojamos ateistų.

1981 05 03 Kunigų Tarybos pareiškimas pareiškimas dėl RRT įg. P. Anilionio nesiskaitymo su hierarchine Bažnyčios santvarka. Lietuvos KP CK, Aukšč. Tarybos Prezidiumui, Ministrų Tarybai. Pasirašo Kauno Arkivyskupijos Kunigų Taryba: 8 kunigai, tarp jų Mykolas Buožius (LKB Kronika, T. 6, Nr. 48, p. 502).

Beje, a. a. Kunigo Mykolo Buožiaus nekrologe nurodyta, kad jis paskirtas kunigų tarybos nariu 1984 m. gegužės 10 d.

Šis Kronikos numeris skirtas Lietuvos kunigams, kovojantiems už Bažnyčios laisvę. 1982 07 08. Visų Lietuvos vyskupijų, taip pat Kauno arkivyskupijos kunigai, tarp jų Mykolas Buožius, pasirašo pareiškimą TSRS ATP pirmininkui Leonidui Brežnevui. Pareiškime reikalaujama, kad nebūtų varžomos bažnyčios teisės, kad valdžia grąžintų katalikams atimtas bažnyčias: Vilniaus Arkikatedrą, Šv. Kazimiero bažnyčią Vilniuje. Protestuojama dėl kelis kartus sunaikinto Kryžių kalno Jurgaičių kaime Šiaulių rajone (LKB Kronika, T. 7, Nr. 55, p. 325).

Kauno arkivyskupijos kunigų pareiškimas Jurgiui Andropovui, TSKP CK Generaliniam sekretoriui. Kunigaireikalauja Viduklės kleboną kunigą Alfonsą Svarinską paleisti ir bylą nutraukti. A. Svarinskas suimtas 1983 01 26. Pasirašo vyskupas J. Steponavičius ir 98 kunigai, tarp jų Mykolas Buožius (LKB Kronika, T. 7, Nr. 59, p. 575).

Kauno arkivyskupijos kunigų pareiškimas J. Andropovui. Lietuvos kunigus ir tikinčiuosius labai sukrėtė valdžios akcijos prieš Lietuvos Katalikų Bažnyčią, suimant ir teisinat kunigus Alfonsą Svarinską ir Sigitą Tamkevičių. Pasirašo Vilniaus vyskupijos vyskupas Julijonas Steponavičius ir Kauno arkivyskupijos 98 kunigai, tarp jų Mykolas

Buožius (LKB Kronika, T. 8, Nr. 60, p. 16).

Kauno arkivyskupijos kunigų pareiškimas Machailui Gorbačioviui, TSKP CK Generaliniams sekretoriuii. Pareiškime rašoma, kad 1987 m. Lietuvos tikintieji katalikai minės 600 metų jubiliejų nuo krikščionybės įvedimo Lietuvoje. Prašo nepersekioti mokinių už bažnyčios lankymą, grąžinti Vilniaus Arkikatedrą ir Šv. Kazimiero bažnyčią, paleisti į laisvę A. Svarinską ir S. Tamkevičių. Pasirašo 88 kunigai, tarp jų Mykolas Buožius (LKB Kronika, T. 9, Nr. 72, p. 277).

Kauno arkivyskupijos kunigų prašymas Lietuvos vyskupams ir valdytojams. Prašo pakviesti Šv. Tėvą Joną Paulių II 1987 m. aplankyti Lietuvą jos krikšto 600 m. jubiliejaus proga. Paminėti 6 reikalavimai. Pasirašo 88 kunigai, tarp jų ir Mykolas Buožius (LKB Kronika, P. 279).

LKB Kronika išsiųsta iš viso į 138 valstybes ir tapo vienu svarbiausių šaltinių apie religijos padėtį Sovietų Sąjungoje.

1987 m. birželio 21 d. kunigas Mykolas Buožius švenčia savo 50 metų kunigystės jubiliejų. Visą savo darbą sutalpina žodžiuose „medus žieduose, o laimė darbuose“. Sunkus darbas, nervinė įtampa silpnina sveikatą. Bet niekada nesiskundė, kad sunku. Jau vos vos paeidamas ir prilaikomas už parankės laukė dakanato parapijos, davė pamokymų, patarimų.

1990 m. gegužės 18 d. savo prašymu atleidžiamos iš Jurbarko vicedekanato ir klebono pareigų ir skiriamas šios bažnyčios altarista.

Kunigas Mykolas Buožius mirė 1991 m. kovo 24 d. Palaidotas jo valia prie rytinės Jurbarko bažnyčios sienos 1991 m. kovo 27 d. Šv. Mišias už velionio vėlė aukėjo vyskupas Vladas Michelevičius, dalyvaujant daugeliui kunigų ir tikinčiųjų.

Klebono M. Buožiaus rūpesčiu iš pagrin-dų sutvarkytas Jurbarko bažnyčios vidus ir

aplinka. Aplink šventorių sumūryta tvora, įrengta skalbykla, buitinės patalpos, nusipirkti 3 gyvenamieji namai Jurbarke gyvenantiems kunigams ir kitiems bažnyčios tarnams. Kun. M. Buožius ketino atstatyti ir bažnyčios bokštus, kurie sudegė 1940 m. per didelį Jurbarko gaisrą. Įveikęs įvairias kliūtis, pasirūpino bokštų atstatymo projektu. Klebonui neteko įgyvendinti šio projekto. Tai padarė jo ipėdinis kunigas Antanas Slavinskas (1924–1993).

1992 m. ant Jurbarko bažnyčios sienos ties kapu pritvirtintas kunigo Mykolo Buožiaus bareljefas ir memorialinė lenta sukurti skulptoriaus Vlado Žuklio iš Kauno.

Šiandien negyvenamą Slėpsnių kaimą Joniškio rajone, kuriame gimė kunigas Mykolas Buožius, žymi tik senas metalinis kryžius iš vienkienio ir akmeninis paminklas laukuose prie Platonio upelio, pastatyti ir pašventinti 2010 m. rudenį.

LITERATŪRA:

- Bacevičius R., „Bažnyčios 100-mečio šventė“, *XXI amžius*, 2007 080 31, Nr. 65.
- Kauno arkivyskupijos bažnyčios, Kaunas, 2010, p. 36.
- Katalikų kalendorius žinynas, 1993 m.*, Vilnius, 1993, p. 92–93.
- Kun. Matas Veitas, Katalikų bažnyčios Sibire istorijos apybraiža, Vilnius, 2004, p. 11–12, 17.
- Kunigo Mykolo Buožiaus asmens byla*, Kauno arkivyskupijos archyvas.
- Lietuvos gyventojų genocidas*, T. 3, A–M, 1948, Vilnius, 2007, p. 220.
- Lukšas A., „Kryžiaus žygis prieš Bažnyčią“, *Lietuvos žinios*, 2009 03 20, Nr. 64, p. 14.
- LVIA, f. 669, ap. 12, b. 142, l. 514v., eilės Nr. 237. M. Buožiaus gimimo įrašas.
- Ruzgas A. *Rezistentų pagrindiniai periodiniai leidiniai. Okupacijų metai, 1940–1989*, Vilnius, 2010, p. 171, 176.
- Tremties ir kalinimo vietos*, Parengė Juodvalkytė-Suščenkienė A., Vilnius, 1996, p. 39, 113–114, 138, 208–210.
- Vaitkūnienė G, *Vidiškių parapija*, Ukmergė, 2003, p. 23–24.
- www.lkbkronika.lt.

Lietuvos istorijos kalendorius. Rugsėjis–spalis

Rugsėjo 17–30 d.

17 diena

1600 m. naktį iš rugsėjo 17 į 18 Švedijos karalius Karolis IX įsiveržė į Livoniją. Prasidėjo pirmasis Lietuvos ir Lenkijos karas su Švedija (1600–1629 m.).

1939 m. Sovietų Sąjunga užpuolė Lenkiją.

1991 m. Lietuva tapo Jungtinių Tautų Organizacijos nare.

18 diena

1773 m. pasirašyta sutartis tarp Lenkijos ir Lietuvos Valstybės ir Rusijos, kuria Rusijai pripažintos pirmojo Valstybės padalinimo metu prijungtos žemės.

1917 m. Vilniuje prasidėjo pirmoji lietuvių konferencija (rugsėjo 18–22 d.).

1794 m. Bresto kautynėse Suvorovo vadovaujama Rusijos kariuomenė sumušė Lietuvos sukilėlių kariuomenę. Paskutinės sukilėlių kautynės Lietuvos teritorijoje.

19 diena

1939 m. Sovietų Sąjungos kariuomenė užėmė Vilnių.

20 diena

1260 m. prasidėjo Didysis prūsų sukilimas prieš kryžiuočius (1260–1274 m.).

1869 m. Maleišiuose (Anykščių r.) gimė Juozas Tumas-Vaižgantas, rašytojas, tautinio sąjūdžio katalikiškosios srovės ideologas. Mirė 1933 04 29 Kaune.

21 diena

1236 m. pirmą kartą paminėti Šiauliai. 1499 m. pirmą kartą paminėtas Rokiškis. 1917 m. Lietuvių konferencijoje išrinkta Lietuvos Taryba.

22 diena

Baltų vienybės diena – 1236 m. lietuviai sumušė Kalavijuočių ordino kariuomenę Šiaulių (Saulės) mūšyje.

1875 m. Varėnoje gimė Mikalojus Konstantinas Čiurlionis, dailininkas ir kompozitorius. Mirė 1911 m. balandžio 10 Pustelnike (netoli Varšuvos).

1932 m. Rokiškyje gimė Algirdas Brazaus-

kas, Lietuvos prezidentas.

1941 m. vokiečiai paleido Lietuvių aktyvistų frontą.

23 diena

1793 m. Gardine paskutinis Lenkijos ir Lietuvos Valstybės seimas patvirtino sutartį su Prūsija, įteisinančią antrąjį Lenkijos ir Lietuvos padalijimą.

Lietuvos žydų genocido diena – 1943 m. vokiečių okupacinė valdžia likvidavo Vilniaus getą.

1907 m. Kaune prasidėjo Lietuvos moterų suvažiavimas (rugsėjo 23–24 d.).

24 diena

1621 m. Chotine (Černovcų sr.) mirė Jonas Karolis Chodkevičius, žymus Lietuvos karvedys. Gimė 1560 m.

1706 m. Alt-Ranštato sutartimi su Švedijos karaliumi Karoliu XII Augustas II buvo priverstas atsisakyti Lenkijos ir Lietuvos sosto ir nutraukti sąjungą su Rusija.

25 diena

1621 m. Švedijos kariuomenė užėmė Lenkijos ir Lietuvos valdomą Rygą.

26 diena

1629 m. Altmarke pasirašyta 6 metų paliaubų sutartis tarp Lenkijos ir Lietuvos valstybės bei Švedijos. Didžioji Livonijos dalis atiteko Švedijai.

1908 m. Juzefo Pilsudskio vadovaujama Lenkų socialistų partijos kovinė organizacija Bezdonių geležinkelio stotyje užpuolė ir apiplėšė pašto traukinį, vežusį pinigų iš Lenkijos į Sankt Peterburgą, ir pagrobė virš 200 tūkst. rublių.

27 diena

1422 m. Melno taikos sutartimi galutinai nustatyta vakarinė Lietuvos siena su Vokiečių ordinu. Užnemunėje ji išliko iki šiol.

1605 m. Salaspilio (Kircholmo) mūšyje Lietuvos kariuomenė, vadovaujama Jono Karolio Chodkevičiaus, sumušė Švedijos kariuomenę.

1927 m. pasirašytas Lietuvos konkordatas su Vatikanu.

28 diena

1533 m. Šomjyje (Rumunija) gimė Steponas Batoras, Lenkijos karalius ir Lietuvos didysis kunigaikštis. Mirė 1586 12 12 Gardine.

1926 m. pasirašyta Lietuvos–Sovietų Sąjungos nepuolimo sutartis.

1939 m. Maskvoje pasirašyta Vokietijos – SSRS sienų nustatymo ir draugystės sutartis. Vokietija perdavė Lietuvą (išskyrus dalį Užnemunės) į SSRS įtakos sferą.

29 diena

1529 m. įsigaliojo Pirmasis Lietuvos statutas.

1654 m. kapituliavo Rusijos apgultas Smolenskas (pilis perduota spalio 3).

1669 m. Krokuvoje karūnuotas Mykolas Kaributas Višnioveckis.

30 diena

1610 m. rugsėjo 30 – spalio 1 d. naktį Lenkijos ir Lietuvos kariuomenė įžengė į Maskvą.

Spalio 1–7 d.

1 diena

1602 m. Karaliaučiuje mirė Jonas Bretkūnas, vienas lietuvių raštijos pradininkų, vertėjas, istorikas. Gimė 1536 m. Bamboliuose (netoli Frydlando).

1885 m. Balbieriškyje (Prienu r.) gimė Mykolas Krupavičius, radikalos žemės reformos iniciatorius ir vykdytojas. Mirė 1970 12 04 Čikagoje.

1922 m. Lietuvoje įvesta nacionalinė valiuta – litas.

1936 m. Kaune įkurtas Vytauto Didžiojo kultūros muziejus.

2 diena

1323 m. Vilniuje sudaryta taikos ir prekybos sutartis tarp Lietuvos ir Livonijos.

1413 m. tarp Lietuvos ir Lenkijos sudaryta Horodlės unija, įteisinusi pastovią Lietuvos didžiojo kunigaikščio instituciją.

1915 m. Vokietijos kariuomenė užėmė Vilnių.

3 diena

1501 m. Piotrkovo elekciniame seime

Lenkijos taryba su Lietuvos atstovais susitarė, kad Lenkija ir Lietuva bus sujungta į vieną valstybę su bendrais pasitarimais ir karaliumi. Lietuvos seimas neratifikavo šios sutarties.

4 diena

1794 m. Tikocine nutraukė veiklą LDK Centro Deputacija – Lietuvos sukilimo vadovaujantis organas.

1957 m. Sovietų Sąjungoje paleistas pirmasis pasaulyje dirbtinis žemės palydovas.

5 diena

1733 m. Rusijos remiama bajorijos dalis Lenkijos karaliumi ir Lietuvos didžiuoju kunigaikščiu paskelbė Saksonijos kurfiurstą Frydrichą Augustą (Augustą III). Tarp jo ir rugsėjo 12 išrinkto Stanislovo Leščinskio šalininkų prasidėjo 5 metų trukusi kova.

1763 m. Drezdene mirė Lenkijos karalius ir Lietuvos didysis kunigaikštis Augustas III. 1865 m. išleistas konfidencialus Rusijos vidaus reikalų ministro Piotro Valujevo aplinkraštis, kuriuo visoje Rusijoje uždrausta lietuviška spauda lotyniškomis raidėmis.

6 diena

1544 m. Bresto seime Žygimantas Senasis paskyrė Žygimantą Augustą savo vietininku Lietuvoje.

1677 m. Varšuvoje mirė Albertas Vijūkas-Kojalavičius, pirmasis Lietuvos istorikas lietuvis. Gimė 1609 m. Vijūkų dvarelyje (prie Kauno).

1788 m. Varšuvoje pradėjo darbą Ketverių metų seimas.

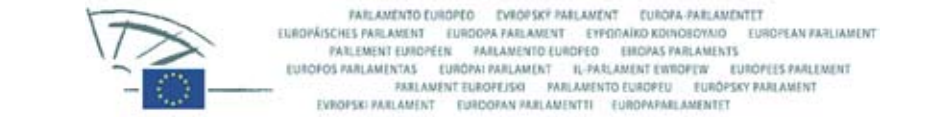
1745 m. Varšuvoje gimė Pranciškus Smuglevičius, dailininkas, piešimo ir tapybos katedros Vilniaus universitete įsteigėjas. Mirė 1807 09 18 Vilniuje.

7 diena

1920 m. Lietuva ir Lenkija pasirašė Suvalkų sutartį, kuria Vilnius pripažintas Lietuvai.

1988 m. Gedimino pilies bokšte Vilniuje iškelta Lietuvos trispalvė.

*Parengė
Tomas BARANAUSKAS, Vilnius*

Diskusijos dėl „Nord Stream“ dujotiekio poveikio aplinkai

Rugsėjo 9 d. Europos Parlamento Peticijų komitete vėl buvo keliamas Baltijos jūros dugnu tiesiamo „Nord Stream“ dujotiekio poveikio aplinkai klausimas. Posėdyje svarstyti tolimesni veiksmai, kurių Europos Komisija turėtų imtis siekdama užtikrinti, kad dujotiekis nekenktų Baltijos jūros ekosistemai.

Posėdyje dalyvavusi Europos Parlamento narė Radvilė Morkūnaitė atkreipė Europos Komisijos atstovų dėmesį į Baltijos jūroje pastaruoju metu grėsmingai išaugusius kai kuriuos užterštumo parametrus ir teiravosi, kaip toliau ketinama vykdyti aplinkos taršos stebėseną.

R. Morkūnaitė priminė, kad nors ir su didžiule pompastika, neseniai buvo atidarytas dujų srautas šiuo vamzdžiu, tačiau pats „Nord Stream“ projektas nuo pat pradžių kėlė daug įvairių klausimų, ne tik susijusių su aplinkosauga, bet ir su energetine priklausomybe.

Pasak R. Morkūnaitės, nors „Nord Stream“ vertindamas savo projektą, teigė, jog Baltijos aplinkai dujotiekis padarė mažesnę poveikį nei tikėtasi, reikia atkreipti dėmesį į tai, kad dėl cheminės taršos padidėjęs žuvų genotoksiškumas nebuvo įtrauktas į analizuojamų parametų sąrašą, o šie duomenys – pakankamai svarbūs vertinant cheminę taršą.

Anot R. Morkūnaitės, Europos Komisijos finansuojamos Bonus-169 tyrimų programos sukauptais duomenimis, per 2008-2009 m. žuvų genotoksiškumas visoje Baltijos jūroje gerokai padidėjo, o pietinėje pakrantėje ir Suomijos įlankoje nustatyta ypač didelė žala. Remdamasi atliktų

tyrimų rezultatais, ji teigė, kad kai kuriose Baltijos jūros dalyse užterštumo lygis yra 200 procentų didesnis nei nustatyta riba, o genetinė žala pastebima beveik visiems patikrintiems individams.

„Pasak mokslininkų, tiriančių Baltijos jūros situaciją genotoksiškumo aspektu, rezultatai aiškiai rodo, kad palei „Nord Stream“ trasą 2009–2010 m. yra susiformavusi ypač didelės rizikos zona, o 2011 m. tyrimų duomenimis tas genotoksiškumo laipsnis tikrai kyla“, – pažymėjo R. Morkūnaitė, pasiremddama lyginamaisiais dabartinės situacijos ir 2006–2007 m. duomenimis.

Europos Parlamento narė išreiškė nusistebėjimą, kad kai kurie duomenys, keliantys daug klausimų, tokie kaip, pavyzdžiui, genotoksiškumas, nėra įtraukti į aplinkos vertinimo tyrimą ir reikalauja Europos Komisijos atsakymų į šiuos klausimus.

R. Morkūnaitės įsitikinimu, genetinio pažeidimo monitoringas yra būtinas ir būtina viešai skelbti naujausius duomenis apie koncentracijas, o vertinant tuos rezultatus negalima atmeti ir „Nord Stream“ įtakos.

2008 m. Radvilė Morkūnaitė buvo viena iš peticijų Europos Parlamentui „Dėl Šiaurės Europos dujotiekio poveikio Baltijos jūrai“ iniciatorių. Šią peticiją pasirašė 30 tūkst. Europos piliečių, 18 nevyriausybinių organizacijų. Peticijos pagrindu 2008 m. liepą Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją, kuria išreikštas susirūpinimas „Nord Stream AG“ vykdomu dujotiekio projektu.

Lietuva–Lenkija

Lietuva yra nusiteikusi geranoriškai

Vakar, rugsėjo 12 d., Druskininkuose posėdžiavo Lietuvos ir Lenkijos ekspertai. Susitikime daug dėmesio skirta lietuvių kalbos ir literatūros egzaminų klausimui. Lenkijos atstovai kėlė klausimą, ar dėl suvienodinto valstybinės kalbos egzamino lietuvių ir tautinių mažumų mokyklų moksleiviams nebus pažeistos lygios galimybės.

Sutarta, kad egzaminų centras šiuo reikalu tarsis su tautinių mažumų mokyklų vadovais.

Rugsėjo 19 dieną ekspertai rinksis Varšuvoje, kur bus pratęstos diskusijos dėl mokyklų tinklo, aprūpinimo vadovėliais, tautinių mažumų mokyklų finansavimo Lenkijoje ir Lietuvoje.

„Lietuva yra nusiteikusi pakankamai greitai atsakyti į tuos klausimus ir baigti darbą“, – po susitikimo kalbėjo Lietuvos švietimo ir mokslo viceministras Vaidas Bacys.

Lenkija kritikuoja naują Švietimo įstatymą, kuris stiprina lietuvių kalbos padėtį tautinių mažumų mokyklose. Kita vertus, net priėmus šį įstatymą Lietuvos lenkai turės geresnes sąlygas mokytis gimtąja kalba nei Lenkijos lietuviai.

Lietuvos švietimo ir mokslo viceministras Vaidas Bacys ir Lenkijos švietimo viceministras Mirosławas Sielatyckis

Valstybinė Lenkijos televizija (TVP), informuodama apie Lietuvos ir Lenkijos ekspertų susitikimą Druskininkuose, eilinį kartą bandė manipuluoti informacija. Ji pranešė, kad dabar Lietuvos lenkai negalės mokytis savo tėvų ir protėvių kalbos, o čia gyvuojančios lenkiškos mokyklos virs lietuviškomis.

Šaltinis: www.punskas.pl 2011 09 13

**Skobiu iš
ąžuolo skulptūras
ir antkapinius paminklus,
neskubiai,
pagal išankstinį
užsakymą.**

Tel. 8 699 64484

www.azuoloskulptura.lt

Užs. Nr. 21

Dokumentai

Dėl lenkų rinkimų akcijos reikalavimų pažeisti įstatymus

LR Prezidentei
Seimo pirmininkei
Ministrui Pirmininkui

Rugsėjo 2 d. mitingu ir streikais LRA toliau pažeidinėja įstatymus ir nepagrįstai reikalauja jų partijai dar daugiau privilegijų, nors jų turi daugiausia pasaulyje. Vadinamųjų streikų komitetų vardu paskelbtame kreipimesi yra mažai teisingų sakinių.

Daugelis lenkiškų ir rusiškų mokyklų pamokų kaip ir anksčiau vyks lenkų ir rusų kalba, gimtosios kalbos pamokų skaičius nesikeičia. Jiems suteikta dar daugiau naujų privilegijų: mokyklų tinklo kūrimo taisyklės leidžia išlaikyti mokyklas tautinių mažumų kalba net ir mažėjant mokinių skaičiui. Jau nesnėse klasėse mažiausias mokinių skaičius apskritai nenustatomas, jos gali turėti viena 11 ar 12 klase mažiau ir jos dabar gaus 21 proc. didesnį krepšelį negu lietuvių mokyklos.

Nors ir taip pažeistas tautybių lygybės

principas, Lenkų rinkimų akcijos proteguojamoms švietimo įstaigoms suteikta naujų privilegijų. Kvietime streikuoti meluojama, esą „ketinama likviduoti“ jų mokyklas, „proteguojant kaimynines“, esą apribojo jų „stojimo į aukštąsias mokyklas galimybes“ ir kurstoma neleisti, kad apie jų ateitį esą spęstų „blogai linkintys pseudopatriotai“.

Pakankamai nemokėdami valstybinės kalbos nekompetentingai apie save sprendžia: tą „kalbą mokame puikiai“. Būdami kilę iš Vilniaus krašto ne pagrindo vis seka kažkokiu Krokuvos krašto gyventojų pavyzdžiu ir įsivaizduoja kilę iš ten.

Prašome įvertinti įstatymų, darbo tvarkos pažeidimus, mokinių kurstymą prieš Tėvynę.

„Vilnijos“ draugijos vardu pirmininkas hab.
dr. Kazimieras Garšva
a.d. 1665, Vilnius-10
Užs. Nr. 23

Prisidėkite prie „Vorutos“ leidybos

„Voruta“ jau skaičiuoja trečiąjį savo leidybos ir veiklos dešimtmetį. Tai vienintelis šalies istorijos laikraštis, skirtas ugdyti lietuvių istorinę atmintį ir tautinę savimone, populiarinti Lietuvos istoriją.

Jūsų, mieli skaitytojai, parama padeda laikraščiai pateikti naujų žinių apie svarbiausius Lietuvos istorijos įvykius ir jų įvairias interpretacijas bei vertinimus.

Norėdami ir toliau dirbti Jūsų labui ir ugdyti Lietuvos istorinę atmintį ir tautinę savimone, prašome paremti „Vorutą“ ir finansais.

Paramos būdai:

1. Jūsų aukos
2. Parama, vadovaujantis LR Paramos ir labdaros įstatymu, skiriant 2 proc. iš valstybei sumokėto gyventojų pajamų mokesčio.

3. Jūsų užsakoma prenumerata
4. Jūsų mokami skelbimai, sveikinimai, užuostaus bei reklama ne tik „Vorutos“ laikraestyje, bet ir interneto svetainėje www.voruta.lt

Informacija apie paramos gavėją

VŠĮ „Vorutos“ fondas
Įmonės kodas 181392738
Adresas: Naujoji g. 16, Trakai LT-21111
El.paštas: vorutosfondas@voruta.lt arba voruta@voruta.lt
Tel. 8 528 512 66, 8 605 11117
Atsiskaitymosios sąskaitos numeris LT654010042700021469
Mokėjimo paskirtyje nurodykite, kad tai PARA-MA
Dėkojame už bendradarbiavimą.

Nuo šiol **„Senosios kibininės“** kibinai ir įvairiais patiekalais, galėsite mėgautis ne tik užsukę pas mus į Trakus, bet ir savo šventėje, kurios vietą pasirinksite patys, arba ją pasirūpinsime mes.

„Senoji Kibininė“ siūlo:

- * Kibinų pristatymas į namus.
- * Edukacinė kibinų gamintojų pamokėlė.
- * Parodomoji šimtalapio gamintojų pamokėlė.
- * Specialus meniu grupėms.
- * Šventiniai ir pobūvių pasiūlymai.
- * Dienos verslo pietūs.
- * Garantuojame malonų ir atidų aptarnavimą.

Į Vilniaus gatves jau išriedėjo nauji, gražūs, firminiai „Senosios kibininės“ autobusiukai, kuriuose galėsite nusipirkti skanių, karštų, sultingų kibinų.

„Senosios kibininės“ autobusiukus rasite šiais adresais

1. Automagistralė Vilnius- Kaunas 23km
2. Šavenorių pr.16 (šalia Hyper RIMI)
3. Žirmūnų g.64, Vilnius (šalia Hyper RIMI)
4. Žirmūnų g.2, Vilnius (šalia IKI)
5. Viršuliškių g.40, Vilnius (šalia IKI)
6. Ateities g.91, Vilnius(„MANDARINO“ patalpose)
7. Konstitucijos pr.40, Vilnius(prie CUP šalia baltojo tilto)
8. Ukmergės plentas 369, Vilnius (šalia „BIG“-o)
9. Liepkalnio g. 114, Vilnius (Minsko pl. šalia „Maximos“)

Ačiū, kad esate kartu!
www.kibinas.lt tel.pasiteiravimui 8659 08454 ; 8659 72132

Kitas „Vorutos“ numeris išeis 2011 m. spalio 8 d.

Užs. Nr. 20

Voruta® Visos prekių ženklų teisės saugomos	Prenumeratos indeksai 0135, 0136	Redakcinė kolegija: Dr. Arūnas Bubnys, habilit. dr. Kazimieras Garšva, Vytautas Gocentas, archit. Dainora Juchnevičiūtė-Vaivadienė, dr. Viktoras Jencius, dr. Napoleonas Kitkauskas, Romualdas Ozolas, Gediminas Paviržis, akad. prof. habil. dr. Antanas Tyla, dr. Aldona Vasiliauskienė, akad. prof. habil. dr. Zigmantas Zinkevičius, Juozas Vercinkevičius (vyriausiasis redaktorius).	Tadas Stomma, JAV Marija Remienė, JAV Bronius Saplys, Kanada	 Spaudos radijo ir televizijos remimo fondas Vilniaus krašto lietuvių sąjunga išeivijoje
	© Voruta 2011. Visa medžiaga (rašiniai), pateikta laikraštyje „Voruta“, yra VŠĮ „Vorutos“ fondas (įmonės kodas 181392738, PVM mokėtojo kodas LT813927314) nuosavybė. Laikraštį ar jo straipsnius kopijuoti ir platinti be raštiško sutikimo draudžiama.	© Voruta, 2011. Leidžiamas nuo 1989 m. spalio 24 d. Dvidešimt antrieji leidimo metai. Rengėjas (leidėjas) – VŠĮ „Vorutos“ fondas, įmonės kodas 181392738. Direktorė Aušra Virvičienė. Adresas: Naujoji g. 16, Trakai. Laikraštis išeina du kartus per mėnesį (šeštadieniais). Apimtis – 4 sp. l. Redakcijos adresas: Naujoji g. 16, Trakai, tel./ faks.: (8528)51266 „Tele2“ mob. (8 605) 11117. Vyriausiasis redaktorius Juozas Vercinkevičius Spausdino Media Regionale Sp. z.o.o. (RAB) (Lenkija). Tiražas 1300 egz.	Laiškams: „Voruta“, Naujoji g. 16, LT-21111 Trakai, LIETUVA. Tel. faksas: (8 528) 5 12 66. El. paštas: vorutosfondas@voruta.lt , voruta@voruta.lt . Interneto svetainės: www.voruta.lt , www.mazoji-lietuva.lt	Redakcija: Jurgita Brasiūnaitė (redaktorė, tel. 8 603 11117), Jonas Česnavičius (fotografija), Vytautas Česnulis (bažnyčios istorija), Viktoras Latvėnas (maketuotojas), Stanislava Žuravskia (bubalterė), Viktorija Vaškytė (Klaipėda), Aušra Virvičienė, Birutė Zemaitaitė, Antanas Lesys (istorija), Martynas Buivys (internetas), Juozas Vercinkevičius (vyr. redaktorius).